

MASTEROPPGAVE

Emnekode: SO330S

Navn på kandidat: Egil Rogstad

Hjem for å bli usynlig

En undersøkelse om marginalisert kvinneidrett i norske
riksmedier

Dato: 15.05.2017

Totalt antall sider: 107

Forord

Arbeidet med denne masteroppgaven har vært veldig inspirerende og spennende, men også utfordrende. Inspirerende fordi jeg har fått muligheten til å sette meg dypere inn i et stoffområde som jeg jobber med til daglig, spennende fordi oppgaven har gitt meg et bedre innblikk i hvordan idrettsutøvere av forskjellig kjønn blir behandlet forskjellig i mediesporten, men også utfordrende fordi utformingen og struktureringen av en masteroppgave stiller en del krav som jeg ikke har vært vant til.

Min gode veileder Lisbeth Morlandstø fortjener en stor takk for all hjelpen hun har gitt meg underveis i oppgaveprosessen ved å gi meg konstruktive tilbakemeldinger og ledet meg på rett spor de gangene jeg har falt litt utenfor oppgaven. Mine gode klassekamerater har også vært til god hjelp ved å bidra til faglig debatt og gode innspill til denne masteroppgaven.

Til slutt vil jeg gi en takk til venner og familie som har støttet meg i en hektisk og krevende prosess og som har gitt meg motivasjon til å stå på helt til slutten.

Egil Rogstad

Bodø, 15. mai 2017

Sammendrag

I denne masteroppgaven analyserer og diskuterer jeg sportsjournalistikkens egenart med hovedfokus på kjønnsrepresentasjonen i de norske riksmidienes sportsdekning. En kvantitativ innholdsanalyse er brukt for å kartlegge denne kjønnsrepresentasjonen. Videre foretar jeg en kvalitativ innholdsanalyse for å undersøke om det er forskjeller i måten mannlige og kvinnelige utøvere blir portrettert i mediene.

Resultatene av analysene viser at det er klare forskjeller på hvordan mannlige og kvinnelige utøvere blir portrettert i riksmidiene. For det første er det langt færre saker om kvinnelige utøvere enn om mannlige utøvere, og de mannlige kildene i sakene er også langt flere enn de kvinnelige. I tillegg dreier en stor andel av sakene seg om fotball, en idrett der menn i aller høyeste grad er de mest synlige av utøverne.

For det andre viser analysene at det er forskjellig fokus i saker om menn og kvinner. I tillegg til at sportsmediene dekker mannlige utøvere langt oftere enn kvinner, så har saker om mannlige utøvere oftere et utenomsportslig fokus. Mannlige utøvere er også oftere utsatt for kritikk enn kvinnelige utøvere. Kvinnelige utøvere nyter i større grad en positiv undertone i sakene som blir skrevet om dem, og dermed kan det se ut som at et mer kritisk blikk er prisen mannlige utøvere må betale for å være mest omtalt.

For det tredje er det relativt sett svært få kvinnelige sportsjournalister, som betyr at sportsjournalistikken i stor grad styres av mannlige verdier og normer. Analysen viser også at det er stor forskjell på hva kvinnelige- og mannlige sportsjournalister skriver om, så dersom det hadde vært flere kvinnelige sportsjournalister kan det godt tenkes at balansen i innholdet i sportsjournalistikken også hadde vært bedre.

Det er imidlertid vanskelig å gjøre noen større grep for å gjøre noe med disse skjevhetene ettersom sportsmediene bestemmer over seg selv og sitt innhold hver for seg. Likevel er det fullt mulig for mediene å gjøre grep for å få de kvinnelige utøverne frem i lyset, men det krever bevissthet, dedikasjon og målrettet jobbing. Det burde jo også være i sportsmedienes interesse å speile virkeligheten på en balansert måte, men til tross for at det er godt kjent i redaksjonene at mannlige utøvere får mye mer omtale enn de kvinnelige, så speiler likevel sportsmediene idretten som et fordreid tivolispeil. Analysen viser også at under OL, når mannlige og kvinnelige utøvere kjemper om medaljer av samme betydning, så blir utøvernes kjønn langt mindre viktig faktor når mediene velger ut sine saker. Men med en gang mesterskapsflammen slukkes og OL er over, så drar de kvinnelige utøverne *hjem for å bli usynlig*.

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	vi
1.0 Innledning.....	1
1.1 Bakgrunn - mediesportens utvikling	2
1.2 Problemstilling	4
1.3 Oppgavens oppbygging.....	5
2.0 Teori	6
2.1 Sport, medier og kjønn	7
2.1.2 Hegemonisk maskulinitet	12
2.1.3 Hegemonisk feminitet	16
2.1.4 Sportsjournalistikken som maskulin eksponeringsindustri og felt.....	18
2.1.5 Oppsummering	21
2.2 Tidligere forskning	22
3.0 Metode.....	25
3.1 Enheter i den kvantitativ innholdsanalysen.....	26
3.1.1 Aftenposten	27
3.1.2 VG	28
3.1.3 NRK	28
3.1.4 TV 2.....	28
3.2 Tidsperiode.....	29
3.3 Utvalg av saker.....	30
3.4 Kvantitativ metode	31
3.4.1 Variabler og kategorisering	32
3.4.3 Intersubjektivitetstest	33
3.5 Kvalitativ metode	34
3.5.1 En diskursanalytisk tilnærming.....	35
3.6 Generalisering, validitet og reliabilitet.....	37
4.0 Kvantitativ analyse	40
4.1 Den unaturlige mediedekningen.....	40
4.1.2 Herre- og kvinneidrett	41
4.1.3 Mesterskapskvinnene	45
4.2 Menn som snakker om menn	50
4.2.1 Mannlige og kvinnelige sportsjournalister	50
4.2.2 Kvinner som statister.....	54
4.3 Menn og kvinner i forskjellige idretter	56
4.4 Sakenes fokus.....	60
4.5 Oppsummering kvantitativ analyse	63
5.0 Kvalitativ analyse	65
5.1 Millionmaskinen.....	66
5.2 Skibusiness-kvinnen.....	67
5.3 Ungdommelig overmot	69

5.4 Gråtende håndballjenter	70
5.5 Det maskuline følelsesregisteret.....	71
5.6 Håndballjentene slår tilbake	73
5.7 Oppsummering kvalitativ analyse	74
6.0 Konklusjon	76
6.1 Riksmedienes dekning av kvinneidrett i 2016	76
6.2 Hva så?	77
Litteraturliste	80

1.0 Innledning

Følelser er det sportsjournalistikk i stor grad handler om. Seiere og medaljer kan sende seere, lesere og lyttere til himmels, mens tap og dårlige prestasjoner kan ødelegge humøret for lang tid fremover. Mediesporten er mangfoldig og i en rivende utvikling. Journalistene oppdaterer oss kontinuerlig og gir oss tilbakeblikk både på nett, TV, mobil og papir. De går tett på utøvere, ledere og trenere, spesielt når de er følelsesmessig påvirket. Av den grunn blir det også stadig flere uttrykk fra den private sfæren. Sporten kan forstås som en del av underholdningsjournalistikken og massekulturen (Dahlén 1999), og/eller være i skjæringspunktet mellom journalistikk, lett underholdning og drama (Whannel 1992). Det betyr ikke at denne typen journalistikk også kan gi verdifull informasjon. I en større sammenheng kan vi si at mediesporten er en del av dagens opplevelseskultur med en emosjonell vending (Lippe 2010, s. 17). En miks av fortellinger, følelser, sanser, logikk, argumentasjon og fornuft er på sitt beste sportsjournalistikkens varemerke (Ibid).

Hierarkisering (noen nyheter er viktigere enn andre), personifisering (et individuelt perspektiv), narrasjon (saker blir fremstilt som fortellinger) og at sakene blir presentert i en kontekst er fire avgjørende elementer i mediesporten (Whannel, 1992). Fokuset i denne oppgaven er på de store riksmidlene VG, Aftenposten, NRK og TV 2. Målet er å analysere representasjonen av kjønn i sportsmediene. Spørsmålet blir da hvordan sportsjournalister fremstiller toppidrettsutøvere som representanter for det kvinnelige og mannlige kjønn.

Media spiller en innflytelsesrik og viktig rolle i formingen av våre bilder av både menn og kvinner. Sportsdekningen i mediene er på mange måter dominert av menn, mens kvinner havner mer i bakgrunnen (Lippe 2010; Hognestad 2015; Ólafsson 2006). Dette kan speiles tilbake på den tradisjonelle oppfatningen om at menn er aktive og atletiske, mens kvinner ikke er dette. Nyheter kommer ikke ”rekande på ei fjøl”. Det er ikke noe ”naturlig” eller selvsagt at akkurat det vi ser, leser og hører i mediene er det som skal være innholdet i journalistikken. Målet med denne oppgaven er å bidra til kunnskapen om hvordan kvinner og menn blir representert i sportsmediene. Dette målet blir forsøkt nådd ved å gjøre en undersøkelse som fokuserer på representasjonen av kjønn i sportsmediene gjennom å analysere bildene som

dannes av utøvere av forskjellig kjønn i riksmidlene i Norge. Ved hjelp av denne undersøkelsen kan jeg dermed sammenligne virkelighetsbildet i den medierte verdenen med tall og statistikk fra den virkelige verdenen.

Min personlige interesse for dette forskningsfeltet fikk jeg da jeg skrev en bacheloroppgave i journalistikk om kjønnsfordelingen i sportsseksjonen i de tre største avisene i Nord-Norge. Jeg har også jobbet i tre år som sportsjournalist, og synes derfor det er veldig interessant å studere hvilke stereotypier sportsjournalister lar seg styre av både bevisst og ubevisst. Jeg har god tro at mer bevissthet og målrettet arbeid av sportsjournalister, -redaktører og mediehus vil bedre kjønnsbalansen, slik Hognestad (2015, s. 106) viser til. I så måte håper jeg at denne oppgaven kan bidra til å øke både min egen og andres innsikt med tanke på kjønn i sportsdekningen, som igjen på sikt kan bidra til en jevnere kjønnsbalanse.

1.1 Bakgrunn - mediesportens utvikling

Selv om sportsjournalistikk i dag har blitt et stort og populært felt, og der medier inngår milliardavtaler for å sikre seg rettighetene til de største sportsbegivenhetene, har det slett ikke alltid vært sånn.

Avisene skrev lenge lite om idrett. Derfor var det også egne idrettsblader som kom ut på begynnelsen av 1900-tallet. *SportsManden* var så å si enerådende nasjonal idrettsavis fra 1932. Den kom da ut tre ganger i uka, men i starten i 1913 kom den kun ut en gang i uka og bestod av fire sider, inkludert annonser. Bladet ble gitt ut frem til 1965, da den ble utkonkurrert av sporten i blant annet Aftenposten, Dagbladet, VG og Arbeiderbladet.

På 1930-tallet kunne man ifølge professor Gerd von der Lippe (2010, s. 34) se en økende journalistisk interesse for kvinner. *SportsManden* var også tidlig ute med å lage tekster om kvinneidrett. "Kvinnesiden" ble startet i 1931 før den ble avsluttet igjen året etter. Avisen hadde likevel et motsetningsfylt forhold til kvinneidretten. Den både støttet og kritiserte at kvinner drev med friidrett, langrenn og boksing (Ibid). Avisen viste for eksempel til en kvinnelig OL-deltaker i ridning, som mente at kvinner ble stygge av å drive idrett, samtidig som de presenterte bilder av kvinner fra en boksekamp.

SportsManden gikk inn i 1965 og sporten i dagsavisene begynte da å ta over. Fra 1970-tallet ble TV dominerende, 20 år senere også sammen med internett. På begynnelsen av 1970-tallet inspirerte deler av kvinnebevegelsen og idrettsinteresserte unge kvinner daværende sportsredaktør i Dagbladet, Leif Isdal, til å starte en mediedebatt om fotball og kjønn (Lippe 2010, s. 126). Kvinner i Norge kom seint med i klubb fotballen sammenlignet med andre land, men i 1971 ble det første uoffisielle mesterskapet arrangert i 1971 etter samarbeid mellom idrettsklubben Frigg og Dagbladet. Tre år senere uttrykte likevel en sportsjournalist i Aftenposten seg skeptisk til denne fotballen. Journalisten mente at kvinnene ikke var verdige til å smykke seg med tittelen "Norgesmester" (Ibid).

Også i dette årtuset møter kvinnefotballen motbør i mediene. Som redaktør av *Kapital* publiserte Trygve Hegnar i 2005 en kommentar med tittelen "Jævla dårlige fotballdamer", som var en reprise av en artikkel han også hadde publisert i 1995. Likevel har noe endret seg siden kvinnefotballens start. Kvinnene spiller bedre fotball og det har de fleste sportsjournalister fått med seg, og Hegnar fikk mange motsvar på sin artikkel fra andre aviser.

Ifølge Gerd von der Lippe (2010, s. 129) er Trygve Hegnar ikke alene om å representere "middelaldrende menn med machokomplekser". Lippe mener at disse mennene dyrker et mannsideal som uttrykker mytiske egenskaper om helter, store kamper og kan gi lesere og seere en følelse av felles tilhørighet. Siden fotball i de fleste land er knyttet til mannskulturer, ydmyker man ifølge Lippe (Ibid) motstanderne og taperne best ved homoseksuelle og kvinnelige metaforer.

At forskjellen mellom kvinne- og herrefotball ikke er noe større enn forskjellen mellom norsk herrefotball og de beste herrelagene ute i Europa, er et argument som går igjen. Lippe mener at dette poenget underkommuniseres i norske medier fordi det ville tatt vekk noe av interessen for norske, mannlige fotballspillere. I stedet blir skillet opprettholdt av meningsytrere som deler idealet om den tradisjonelle maskuline identitet, og dermed blir også norsk herrefotballs nummer en-posisjon i norske sportsmedier bevart.

1.2 Problemstilling

Mediene er spesielt godt egnet til å vise oss verden fra et annet synspunkt enn vårt eget, og til å gi oss innblikk i andres liv og levemåter, og de er med på å skape en idé om hvordan verden fungerer og hvordan mennesker opptrer i forhold til hverandre. Dette har igjen innflytelse på hvordan vi som mennesker oppfører oss og hva vi forventer av andres menneskers oppførsel (Gauntlett 2008, s. 2). Dette gjør at mange av våre referansepunkter når det kommer til menneskelige relasjoner er hentet fra mediene, og ved at mediene gjentar handlingsmønstre, får man en tydeligere idé om hva som er ”normalt”. Gjentakelser skaper ofte et bilde av hva som er normalt innenfor et felt, og dette kan vi knytte opp mot hvordan idrett presenteres i mediene, også kalt den ”medierte idretten” (Ibid). Et overdrevent fokus på mannlige idrettsutøvere kan tenkes å gi et inntrykk av at menn både er mer viktige og dyktigere enn kvinnelige utøvere, og at mannlige utøvere i så måte fortjener bredere dekning. Samtidig blir det ifølge Ólafsson (2006) skapt en oppfatning av at idrett er en maskulin sfære, ettersom det i stor grad er maskuline idretter som får fokus i sportsmediene,

Følgende problemstilling søkes besvart i denne oppgaven: *Hvordan er kjønnsrepresentasjonen i sportsdekningen i norske riksmidler?* Problemstillingen er videre konkretisert i følgende to forskningsspørsmål: Hvordan er fordelingen mellom kvinnelige og mannlige idretter i sportsdekningen? Er det forskjeller i måten kvinnelige og mannlige utøvere blir framstilt på?

Det første forskningsspørsmålet belyses gjennom en kvantitativ innholdsanalyse av sportsseksjonen i de utvalgte riksmidlene på 18 ulike datoer i 2016, til sammen 590 saker. Utgavene er hentet fra to forskjellige perioder i løpet av året. Den første perioden var fra januar til mai, mens den andre perioden gikk over tre uker i august da de Olympiske Leker ble arrangert i Rio de Janeiro.

Det andre forskningsspørsmålet har til hensikt å komplementere funnene fra innholdsanalysen gjennom en kvalitativ innholdsanalyse av seks utvalgte artikler fra undersøkelsesperioden. Det er nemlig ikke nødvendigvis sånn at størrelsen på dekningen av henholdsvis kvinnelige

og mannlige utøvere er det eneste som har noe å si. Alina Bernstein (2002, s. 419) mener at det også er viktig å se på måten kvinner og menn blir presentert på. Dersom portrettering av kvinner skjer på en måte som for eksempel er preget av stereotypisering og diskriminering, gagnar det slett ikke kvinneidretten om denne typen saker publiseres i et stort antall. Derfor er det viktig å undersøke hvordan kvinnelige idrettsutøvere blir presentert sammenlignet med mannlige.

1.3 Oppgavens oppbygging

Mens jeg i Kapittel 1 har skrevet en innledning til prosjektet, fortalt litt om sportsjournalistikkens bakgrunn og presentert problemstillingen min, vil jeg i Kapittel 2 presentere det teoriene som jeg har lagt til grunn for dette forskningsprosjektet. Her kommer jeg nærmere inn på noen teoretiske betraktninger rundt idrett og kjønn, før jeg går videre og ser nærmere på hegemonisk maskulinitet, femininitet og tanker om sportsjournalistikken som en maskulin eksponeringsindustri og som felt. Til slutt i dette kapittelet presenterer jeg forskningsfeltet ved å gå inn på tidligere forskningsprosjekter som har blitt gjennomført på dette området.

Kapittel 3 dreier seg om metode, altså hvordan jeg har valgt å gå fram for å få svar på problemstillingen min. Her presenterer jeg hvilke medier som er tatt med i undersøkelsen, tidsperiode, metodiske tilnærminger og styrker og svakheter ved disse. I de neste kapitlene, Kapittel 4 og 5, vil jeg analysere materialet mitt. Kapittel 4 forteller om funnene jeg har kommet frem til i den kvantitative undersøkelsen og ulike teorier som kan være med på å forklare disse, mens Kapittel 5 handler om funnene fra den kvalitative analysen. I oppgavens siste kapittel, Kapittel 6, runder jeg av med et konklusjonskapittel som oppsummerer riksmidienes dekning av kvinneidrett i 2016, før jeg til slutt skriver om mine personlige betraktninger rundt denne.

2.0 Teori

Som sagt i innledningen, spiller mediene en viktig og innflytelsesrik rolle i formingen av våre bilder av både menn og kvinner. I dette kapitlet vil jeg gå nærmere inn på hva som ligger i dette og presentere ulike teoretiske perspektiver som bygger opp under denne oppfatningen.

I Kapittel 2.1 *Sport, medier og kjønn* innleder jeg først ved å fortelle litt om bakgrunnen og årsaker til at mannlige og kvinnelige idrettsutøvere oppfattes forskjellig innen idretten. Disse forestillingene om at kjønnene er forskjellig overføres til sportsmediene gjennom deres rapportering av idrettsbegivenheter. Dermed blir sporten sett på som et viktig utgangspunkt for å konstruere og rekonstruere tanker rundt maskulinitet og femininitet.

Maskulinitet og femininitet er to viktige begreper spesielt innenfor kvalitative studier av kjønn i idretten. Teorier tilknyttet disse begrepene handler om sosialt konstruerte forskjeller mellom menn og kvinner, og i Kapittel 2.1.2 og 2.1.3 vil disse begrepene bli forklart nærmere.

Innenfor kvantitativ forskning er det viktig å gi mulige forklaringer på hvorfor fordelingene av saker er som den er mellom mannlige og kvinnelige utøvere. Her trekker jeg i kapittel 2.1.4 fram den norske professoren Gerd von der Lippe's tanker om sportsjournalistikken som en maskulin eksponeringsindustri og den franske sosiologen Pierre Bourdieus feltteori.

Til slutt i Kapittel 2.2 kommer en oversikt og beskrivelse av tidligere forskning som er relevant for denne oppgaven.

2.1 Sport, medier og kjønn

Idrettsarenaen er ifølge førsteamanuensis og forfatter av boken *Sport och medier*, Peter Dahlén, (2008, s. 474) et godt eksempel på et område der kvinner blir diskriminert. Det var menn som først organiserte idretten, det var menn som først konkurrerte og det var menn som bestemte hvem som fikk delta. På det første moderne OL i Athen i 1869 fikk ikke kvinner delta fordi de var for svake og sårbare. Kvinner skulle verken svette eller overanstrenge seg.

Ideer om menneskelig natur og om forskjellene mellom menn og kvinner har eksistert helt siden starten på menneskeheten. Disse ideene har en felles rød tråd gjennom at det er grunnleggende biologiske forskjeller mellom kjønnene, og denne oppfattelsen kan spores helt tilbake til Platon. Å tenke langs disse linjene har ifølge Andersen (1993, s. 22) karakterisert vestlig tenkning helt opp til dette århundret, og har tradisjonelt blitt brukt til å rettferdiggjøre den mannlige dominansen både i idretten og i samfunnet for øvrig gjennom å peke på mannens påståtte overlegenhet. Selv i dag er det folk i vesten som tror at det er en nedarvet forskjell på menn og kvinners evner. De tror også at kvinners status er biologisk bestemt, og de ser på kvinnenes lavere status som uunngåelig (Ibid). Denne holdningen har fått betegnelsen kjønnsdiskriminering. Kjønnsdiskriminering går ut på en oppfatning av at det ene kjønn er overlegent det andre, samtidig som denne ideologien forsvarer "status quo" med tanke på mannen som det ledende kjønn. Den tradisjonsbårne kjønnsdiskrimineringen foregår uformelt både i arbeids- og privatliv, for eksempel kan menn foretrekkes i arbeidslivet fremfor kvinner med like eller bedre kvalifikasjoner.

Innenfor idrettens verden har ikke kvinnene bare blitt diskriminert når det kommer til deltakelse, slik Dahlén skrev innledningsvis i dette kapitlet. De blir nemlig også diskriminert når det kommer til å få oppmerksomhet i sportsjournalistikken. Det virker kanskje ikke slik når håndballjentene vinner VM, når Marit Bjørgen vinner løp etter løp etter løp eller når Cecilia Brækhus slår knockout på konkurrentene. Men går vi inn bak tallene, ser vi at mannlige idrettsutøvere dominerer stort i sporten, noe jeg kommer nærmere inn på i neste kapittel om tidligere forskning. Denne skjevheten i form av medieoppmerksomhet får store konsekvenser for de kvinnelige utøverne. Kvinneidretten får færre tilskuere, utøverne får lavere lønn og færre og dårligere sponsorer, de må oftere spille på kropp og utseende for å få

oppmerksomhet og unge jenter får færre rollemodeller å se opp til (Lippe 2010; Ólafsson 2006).

Den amerikanske professoren Mimi Murray har med sin lange erfaring både som forsker på idrett og idrettstrener gjort seg til ekspert på sportspsykologi. I boken *Media impact on women in sport and sport leadership* (1991, s. 35) skriver hun om hvordan kvinner i idretten diskrimineres. Diskriminering av kvinner i idrett kan ifølge Murray få store konsekvenser ettersom idrett er så høyt verdsatt i samfunnet, og den har stor betydning både på individuelt, lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Om at idrett er så høyt verdsatt samtidig som det blir sett på som et mannsområde kan ha noen sammenheng, er noe man burde tenke over, skriver Murray. Menn har vært den dominerende part i samfunnet for århundrer, og det er ingen tvil om at menns interesser og hobbyer har blitt de viktigste i kulturen vår. Det er uansett tydelig at sport og idrett av en eller annen grunn har blitt en sentral del av mange liv, og at presset på folk, spesielt på menn, om å delta i idrett er stort. Dette presset kommer fra forskjellige hold, som media eller venner og familie. Menn som ikke er fysisk aktive blir ofte betegnet som avvikere, eller til og med som homoseksuelle. På samme måte blir kvinner som engasjerer seg i idrett ofte sett på som lesbiske eller mandige. Dette er relatert til den viktorianske ideen om at gutter og menn skal være aktive, mens jenter og kvinner skal se på (Ibid).

Selv den dag i dag er sportsverdenen mannsdominert, selv om kvinner har klart å få en fot innenfor døren. Mange feministiske forskere har hevdet at idrett i det siste århundret og på begynnelsen av dette århundret har gitt menn et sosialt mannsmiljø der de har fått styrket ideologien om den overlegne mannen (Ólafsson 2006). Den norske professoren Gerd von der Lippe har lenge forsket på idrett og kjønn. Boken *Et kritisk blikk på sportsjournalistikk* er et av hennes bidrag til denne forskningen. I denne boken (2010, s. 133) skriver hun at moderne idrett for det meste er et mannlig reservat, og mange kvinner har akseptert denne hegemoniske definisjonen, akkurat som en stor del kvinner tradisjonelt har blitt formet etter de tradisjonelle definisjonen av kvinnelighet ved å ikke delta i “maskuline aktiviteter”. Selv om sport og idrett fremdeles er mannsdominert, så deltar kvinner nå i langt større grad enn tidligere (Lynn et.al., 2002, s. 4). Denne økningen i kvinners deltakelse kan for det meste tilskrives en endring i den generelle holdningen i samfunnet mot kvinner som utøvere, kvinnesaken og økte muligheter som denne har gitt.

Det er sant at kvinner gjennom de siste årene har vært ganske langt bak menn når det kommer til absolutte atletiske prestasjoner, ettersom referanserammen har blitt satt av menn (Ólafsson, 2006). I visse idretter har menn en klar fysisk fordel, men det er heller ikke vanskelig å forestille seg aktiviteter der kvinnes lette og ledige kropp passer bedre, som for eksempel i skihopping. Kvinner har likevel lagt ned en solid innsats for å bli i stand til å møte utfordringene i enhver sport. Den tidligere skihopperen Anette Sagen er et godt eksempel på dette. Hun har av flere grupper blitt fremstilt som en kvinneforkjemper, og hun har fått mye av æren for at skihopp for kvinner kom på OL-programmet for første gang i 2014¹. I de siste årene har kvinner knappet ned på forspranget til menn, og i noen idretter har de faktisk klart å komme “farlig” nært innpå. Therese Johaug matcher for eksempel en rekke menn opp den kjente “monsterbakken” i Tour de Ski, som går både i kvinne- og herreklassen².

Det er fremdeles forskjell i de generelle prestasjonene mellom menn og kvinner, og dette gapet vil nok vedvare i overskuelig framtid, mener Ólafsson (2006, s.16). For eksempel var kvinnes tider i svømming og orientering rundt 10 prosent dårligere enn mennenes i OL i 1976. Under OL i 2004 var prosentavstanden rundt det samme som for 30 år siden (ibid). Det er liten eller ingen sjanse for at kvinner skal overgå menn når det kommer til generelle atletiske evner. Det er rett og slett for stor kroppslig forskjell til at det skal kunne skje.

Professor i sportssosiologi Jennifer Hargreaves (1994) minner om at det er viktig å huske på at de fleste idrettsgrener er utviklet for å teste menns beste egenskaper. Mange fysiske aktiviteter er like godt egnet for kvinner. I turn er det for eksempel et velkjent faktum at kvinner er mer smidig, myk i kroppen og generelt mindre, noe som er gode kvaliteter i denne grenen. Menn responderer til dette ved ikke å konkurrere på områder i turn der disse egenskapene er mest viktig, som for eksempel på balansebommen. I stedet har de deres egen måte å gjøre turn på, som for eksempel i ringene. Hargreaves hevder at menn konkurrerer rett og slett ikke på områder som ikke passer dem, mens kvinner på den andre siden anstrenger og presser seg selv for å passe inn i et system som er lagd av menn for menn.

¹ https://no.wikipedia.org/wiki/Anette_Sagen

² http://www.aftenposten.no/100Sport/langrenn/Etappen-Johaug-gar-raskere-enn-de-darligste-mennene---Jeg-elsker-den-bakken-484365_1.snd

Den amerikanske sosiologen Richard T. Schaefer (2004, s.56) hevder at media spiller en sentral rolle i diskrimineringen av kvinner. Dette er fordi media har sterk påvirkningskraft på våre overbevisninger, holdninger og verdier som går både på oss selv og resten av verden rundt oss (Kouvola 1999, s. 1). Medias påvirkning er spesielt avgjørende ettersom at media konstruerer virkeligheten like mye som den reflekterer den. Det som menes med dette, er at når media velger ut hvilket tema som de synes er viktig nok til å sette på dagsordenen, så gjengir de samtidig en verden som de velger ut selv. Media tilbyr heller ikke bare noe å se, lese eller høre, den former også en felles måte å oppfatte ting på (Kouvola, 1999, s. 1). Ifølge Ólafsson (2006) er denne “realiteten” alt for ofte en “verden” der det er naturlig for menn å regjere over kvinner.

Walter Lippman skal ifølge Ólafsson (2006) være mannen som introduserte konseptet med stereotyper innenfor samfunnsvitenskapen med hans bok *Public Opinion of 1922*. Ifølge han er direkte kunnskap fra “den virkelige verden” ofte for kompleks for de fleste av oss. Derfor konstruerer vi forenklinger som stereotyper. Media er den formen som stereotypene oftest blir formidlet gjennom. Mediestereotyper er nesten umulige å unngå fordi media er nødt til raskt å forklare informasjon til et så bredt publikum som mulig. Stereotyper gir publikum raskt en felles forståelse av en person eller en gruppe av folk. Likevel bygger stereotyper på generalisering, noe som vil si at en person ikke sees på individuelt nivå, men som et medlem av en bestemt sosial gruppe med tilhørende kjennetegn (Schaefer, 2004, s.142). Stereotyper gir derfor ikke publikum et realistisk syn på verden, ettersom de reduserer et vidt spekter av forskjellige folk til enkle kategorier. Stereotyper bygger kan igjen også bygge opp under fordommer og forskjellsbehandling.

Menn og kvinner er ingen unntak blant mediestereotypene, og kjønnsstereotyper er kanskje det mest kjente kategorien av stereotyper. Det er mange som mener at kjønnsportrettering i media er en spesielt mektig type stereotypisering, og er derfor med på å skape og vedlikeholde kjønnsforskjeller (Macrae, Stangor og Hewstone, 1996).

Eksempler på slike stereotyper kan være at vi i vestlige kulturer finner visse normative forventninger om at menn er aktive, muskuløse, atletiske og spontane, mens kvinner er tilbakeholdne, veike og passive. Mannens ilagte kvaliteter blir i vårt samfunn sett på som overordnet de tilsvarende kvinnelige kvalitetene, ifølge Lippe (2010, s. 154). Mange trekker

fram idrettsverdenen som et sted der dette blir videreført, der mannlig overlegenhet og kvinnelig underlegenhet består (Lippe 2010, s. 134).

Den svenske forskeren Helena Tolvhed (2008, s.193) så i sitt forskningsmateriale på kjønn i toppidretten at det å være kvinne som utøver toppidrett ikke nødvendigvis ble oppfattet som naturlig. Ofte ble det vektlagt at idretten var en lek eller hobby for kvinnene, noe de gjorde for gøy. Flere ganger fremheves idretten som noe ved siden av det egentlige livet som kvinne, noe Tolvhed mener usynliggjør den kvinnelige idretten som et anstrengende arbeid, og viderefører tanken om idretten som et sted hvor det er menn som er normen. Media bidrar ifølge Tolvhed (Ibid) til dette ved å portrettere sport som et maskulint hegemoni, som jeg kommer nærmere inn på i neste kapittel, men forskjellsbehandling av menn og kvinner er også synlig i idretten i seg selv. Forskere har nemlig også vist at det som er akseptert i sporten for menn ikke alltid er det samme for kvinner. Det skapes et bilde av at kvinner er best egnet i individuelle idrettsgrener med estetiske elementer (Lynn et.al., 2002). Dette bildet skapes ifølge Ólafsson (2006) gjennom ekskludering, lite eller spesielt utvalgt dekning og marginalisering gjennom å fokusere på kjønn i kommenteringen av kvinneidrett. I noen tilfeller så skaper media til og med et bilde av at en idrett er egnet for menn, men ikke for kvinner (Lynn et.al., 2002).

Sportsmediene har som en sentral strategi å skaffe flere tilskuere, seere, lesere og lyttere. Dermed blir sporten sett på av Lippe (2010, s. 80-82) som et viktig utgangspunkt for å konstruere og rekonstruere tanker om femininitet og maskulinitet. Femininitet og maskulinitet er to sentrale begreper i kjønnsteorien hvis man ønsker å forklare hvordan forskjeller mellom kjønn blir til, hvordan de konstitueres og hvorfor kjønn fremstår slik de gjør i vår kultur. Kjønn begrenser seg ikke nødvendigvis bare til biologiske ulikheter, men handler også om kulturelle og sosialt konstruerte forskjeller. Mann og kvinne er uttrykk for de biologiske forskjellene mellom kjønnene, mens femininitet og maskulinitet handler om de sosiale, kulturelle og historiske betydningene som er knyttet til disse biologiske forskjellene (Kane og Greendorfer, 1994, s. 29).

Det å være født som mann eller kvinne er det biologiske utgangspunktet for et menneske. Etterhvert tillegges dette utgangspunktet ulike sosiale koder og psykologiske forventninger til hva det vil si å være enten mann eller kvinne. I det engelske språket skilles det mellom begrepene “sex” og “gender”, noe som gjør denne forskjellen enklere å formidle.

Sex has come to refer to the biological differences of male and female, ordinarily established at the moment of conception. Gender, in the contrast, has come to refer to the culturally determined understandings with which society constructs the sexual image – namely cultural expectations regarding femininity and masculinity. (Ólafsson, 2006, s. 7)

Det å være mann eller kvinne er altså biologisk bestemt, mens det å bli en mann eller kvinne i samfunnets øyne er en kulturell prosess (Andersen 1993, s. 31). På norsk har vi ikke egne ord for disse begrepene, og ordet kjønn blir derfor brukt om begge. I denne oppgaven vil jeg derfor forholde meg til ordene maskulinitet og femininitet for å forklare de sosialt konstruerte forskjellene som tillagt menn og kvinner. I de to neste kapitlene vil jeg fortelle om hvordan maskulinitet og femininitet tradisjonelt har blitt presentert i sportsmediene.

2.1.2 Hegemonisk maskulinitet

What is a real man? A real man is strong, tough, aggressive, and above all, a winner in what is still a man's world. To be a winner he has to do what needs to be done. He must be willing to compromise his own long-term health by showing guts in the face of danger, by fighting other men when necessary, and by giving up his body for the team when he's injured. He must avoid being soft; he must be the aggressor [...] (Messner 2002, s.123).

Sitatet er hente fra den amerikanske sosiologen Michael Messners bok *Taking the field – Women, Men and Sports*. Messner har forsket mye både på kjønn generelt og kjønn i idretten. I sitatet gir han en beskrivelse om hva en ”ekte mann” innenfor idretten, og en slik mannsoppfattelse har blitt kalt hegemonisk maskulinitet. Kropp og hegemoniske tanker om femininitet og maskulinitet er sentralt når man snakker om representasjonen av kvinner og menn i sportsverden. Sosiologene Tim Carrigan, Bob Connell og John Lee (1985) har fått æren for å ha skapt begrepet hegemonisk maskulinitet. De slår fast at hegemonisk maskulinitet “er et spørsmål om hvordan spesielle grupper av menn har posisjoner som gir makt og velferd, og hvordan de legitimerer og gjenskaper sosiale relasjoner som gir grobunn for deres makt”. Selv om de fleste menn har liten reell makt i spørsmål om nasjonal og internasjonal politikk, finans, økonomi, journalistikk og idrett, tjener de på å følge dominerende normer for godtatte handlinger for menn i sine kulturer. Mediene spiller her en stor rolle. Hegemoniet betyr i praksis at store deler av befolkningen tolker de hegemoniske måtene å gjøre seg til mann på som “naturlige, vanlige og normale”(Lippe 2010, s. 161).

Idealiserte former av denne maskuliniteten finner vi i alt fra heltefortellinger, sanger, bøker til filmer og tv, og også i idrett og sportsjournalistikk.

Kjernen i hegemoniet bygger ifølge Connell (1987/91, s. 183) for det første på et strukturelt faktum: den globale dominansen av menn over kvinner. Den fungerer i relasjoner mellom menn og kvinner i tid og rom. Det kan bety både individuelt og kollektivt. Ulike kulturer og tidsepoker kan derfor ha ulike måter å gjøre seg til “normal” gutt og mann på. Når dette analyseres, må handlingene derfor settes inn i en kontekst. For det andre dreier hegemoniet seg om et hierarki av praksiser, der de hegemoniske –altså mannen - er overlegne det å gjøre seg til kvinne og det å gjøre seg til homoseksuelle menn. For det tredje er dette hegemoniet i kontinuerlig konkurranse med andre måter å gjøre seg til mann på (ibid).

Karakteristikkene fra det mannlige hegemoniet kan knyttes til medietekster om en seirende toppidrettsmann: logisk, aktiv, tøff, kontrollert, rasjonell, aggressiv, potent, konkurranseorientert, hard, offensiv og prestasjonssterk. Gerd von der Lippe (2010, s. 161) mener at det viktigste kriteriet for en hegemonisk maskulinitet er at mannskropper og menn blir forstått som representanter for og symboler på det universelle.

Fredrik Langeland har i sin masteroppgave i kulturvitenskap undersøkt maskulinitetskonstruksjoner i Dagbladets Sportsmagasinet. Der kom han fram til at den hegemoniske maskuliniteten i magasinet er en hvit, heteroseksuell kropp, som fremstilles som usårbar og i kontroll (Langeland 2007). Langeland drar fram et portrett av roeren Olaf Tufte som et eksempel på denne maskuliniteten. Sportsmagasinet møter Tufte hjemme på hans gård, der han avbildes på tunet, hvor han bærer en stubbe til opphugging. Gjennomgående refereres det til det naturlige og selvfølgelige i Tuftes liv og arbeid. Han er en hardtarbeidende og jordnær type. Videre påpeker Langeland at portrettet er fritt for betegnelser som beskriver eller antyder at Tufte poserer eller iscenesetter seg selv på noen måte. I stedet fokuseres det på arbeidet han utfører og den handlekraften han fremviser, noe Langeland mener representerer den maskuline normaliteten.

– Denne kroppen fremstilles som det naturlig gitte, som en umerket kropp. For eksempel poengteres det at Tufte er og gjør sånn og sånn. På den måten konstrueres hans maskulinitet, men på en slik måte at den fremstår som naturlig gitt, skriver Langeland (2007).

Når “harde”, biologiske mannskropper kan forstås som både dominerende og suverene i idretten og mediesporten, kan det være tøft spesielt for unge menn, hvis de har en kropp som ikke stemmer overens med idealet (Sylvén, 2004). Hegemoni betyr at ulike kropper ikke blir sidestilt og betraktet som like bra, fordi visse mannskropper er normen. De som da ikke holder mål, kan symbolisere “de andre, de underlegne og de mindreverdige”. Maskulin identitet kan med utgangspunkt i Connells arbeider defineres som “en samling av foranderlige forestillinger, praksiser og posisjoner som ligger til grunn for mannlige identiteter, der menn som gruppe forstås som overordnet kvinner i det offentlige rom”(Ibid).

For at den hegemoniske maskuliniteten skal fremstå som autentisk, må andre maskuliniteter framstå i motsetningsforhold til denne. Connell (2005) beskriver flere typer maskuliniteter som underordnes den ideelle. For eksempel er homoseksuelle menn i vestlige samfunn plassert innenfor en kategori kalt *subordination*, eller underordnet maskulinitet på norsk. Connell mener at denne type maskulinitet er nederst på rangstigen, og menn innenfor denne kategorien blir ofte assosiert med femininitet. En annen type som Connell trekker fram er *marginalization*, eller den marginaliserte maskuliniteten. Her kommer for eksempel mørkhudede menn inn, som ofte fremstår som annerledes enn den hvite, heteroseksuelle mannen. Den mørkhudede mannen er ofte fremstilt med en lavere grad av selvkontroll. Den siste typen som Connell beskriver er en type kalt *complicity*, eller såkalt medvirkende maskulinitet. Det er veldig få som når opp til det hegemoniske maskulinitetsidealet, så det store flertallet av menn havner derfor inn i denne siste kategorien. Medvirkende menn har ikke samme posisjon som den hegemoniske, men drar nytte av å støtte opp under idealet. For eksempel drar man nytte av det faktum at menn er overordnet kvinner på et strukturelt plan. Selv om ikke alle menn befinner seg innenfor den hegemoniske maskuliniteten, drar de altså likevel nytte av den ved at mediedekning oftere fokuserer på menn enn kvinner. (Connell 2005, s.78)

Idretten og spesielt fotball er ifølge Gerd von der Lippe den siste skansen i samfunnet koblet til tradisjonelle maskuline verdier (Lippe 2010, s.133). Siden vi finner så mange idealiserte bilder av mannlige kropper i sportsjournalistikken, er det viktig å ha et kritisk blikk på de ulike måtene en gutt skal gjøre seg til mann på, og da spesielt den hegemoniske

måten. Samtidig ser vi at “den myke mannen”, altså den mer feminine mannen i dagens samfunn har blitt mer akseptert. I dag har vi det vi kaller “den metroseksuelle mannen”, et postmoderne begrep som knyttes til konsumkulturer (Lippe 2010, s. 161). Verdensstjernen David Beckham er kanskje det beste eksempelet på denne nye maskuliniteten, som passer til urbane unge menn med sterk estetisk sans, som bruker mye tid og penger på sitt utseende og sin livsstil (Ibid). En slik mann er som regel heteroseksuell, men pga. sin estetiske sans kan han bli assosiert med homoseksuelle menn, men er likevel ikke redd for å vise fram sine feminine sider, som Beckham som er kjent blant annet for å lakkere neglene sine. Den nye metroseksuelle retningen er med på å utfordre den tradisjonelle hegemoniske maskuliniteten, og Lippe trekker fram sosiologene Harris og Clayton som argumenterer for at metroseksuelle idrettsmenn ville blitt plassert innen Connells hegemonisk maskulinitet og ikke i en av undergruppene, fordi mange av de metroseksuelle utøverne er såpass dominerende i sin idrett (Lippe 2010, s.162).

Nå har vi sett på den hegemoniske måten å gjøre seg til mann på innen idretten. Lippe (2010, s. 162) stiller spørsmål ved hvorfor ikke flere mannlige utøvere har utfordret denne tankegangen, for foreløpig er det for det meste kvinner som har tatt tak i dette. Siden menn som gruppe har hatt hegemoniet over kunnskapsproduksjonen i akademia og i de offentlige rom, har grupper av kvinner i ulike tidsperioder kritisert denne dominansen. I den senere tid har som tidligere nevnt skihopperen Anette Sagen vært en viktig forkjemper for kvinnelige skihoppere. Sammen med flere andre kvinnelige skihoppere utfordret hun makthaverne på at kvinner ikke fikk lov til å hoppe på ski under OL. Etter mange års kamp fikk hun gjennomslag for at kvinnelige skihoppere er i like god stand som menn til å hoppe på ski, og i 2014 fikk de kvinnelige skihopperne endelig lov til å konkurrere i OL.

På samme måte som hegemonisk maskulinitet har mye å si for mannlige idrettsutøvere, har hegemonisk feminitet mye å si for de kvinnelige utøverne, og vi skal derfor se nærmere på dette i det neste kapittelet.

2.1.3 Hegemonisk feminitet

Deborah Stevenson er en amerikansk professor som har spesialisert seg blant annet på identitet og kjønnsdiskurser. I likhet med den hegemoniske maskuliniteten, mener Stevenson (2004, s. 280) at hegemonisk feminitet er den rådende og allment aksepterte formen av feminitet som kommer til uttrykk i samfunnet vårt, og som vi oppfatter som naturlig.

Messner (2002, s.100) mener at sportsmediene har en tendens til å sette søkelyset på de vakre og heteroseksuelle kvinnene når kvinneidrett først omtales. Det Messner altså antyder er at media har en tendens til å framheve idrettskvinner som kan utnyttes for sin seksuelle tiltrekningskraft. Kvinner som faller innenfor det som er allment akseptert som feminint og vakkert får en større andel av oppmerksomheten. Denne strategien er med på å marginalisere og fjerne de ikke-heterofile og ikke-feminine kvinnene fra sportssidene. Ifølge Messner kan dette få store økonomiske konsekvenser for kvinnene som faller utenfor, fordi sportsmedia har definert den hegemoniske feminiteten ved en vakker heteroseksuell kvinne. Unni Beite Rogvin (2010, s.13) trekker i sin masteroppgave om kjønnskonstruksjoner i Dagbladet Sportsmagasinet fram Kathrine Larsåsen som eksempel på en kvinne som drar nytte av den hegemoniske feminiteten. Gjennom sin feminitet og utstråling har hun etter hvert fått et godt kjent navn i idrettsnorge, og har også skaffet seg en av de aller beste sponsorkontraktene i norsk friidrett. Til tross for dette har hun enda ikke som 29-åring bemerket seg med spesielt sterke resultater på idrettsbanen.

Den hegemoniske feminiteten får likevel liten verdi om man ser hva begrepet står i motsetning til, nemlig den hegemoniske maskuliniteten. Den hegemoniske feminiteten har hele veien utviklet seg i skyggen av den dominerende hegemoniske maskuliniteten. Sport har tradisjonelt blitt sett på som en mannsarena, og historisk var det først etter andre verdenskrig at det ble allment akseptert for kvinner å holde på med konkurranseidrett. Kvinner ble lenge utestengt fra ulike idretter fordi man mente at kvinnekroppen ikke var skapt for idrett, og man var redd for hva idrett kunne gjøre med kvinner både fysisk og psykisk. Kvinnekroppen burde ikke overanstreges, og det ble utviklet en spesiell kvinnegymnastikk som skulle passe den skjøre kvinnekroppen (Tolvhed 2008, s.15). Da kvinner fikk lov til å delta, var det først bare i idretter som ble sett på som feminine. Dette ble med på å framheve idrettens tilknytning

til den hegemoniske maskuliniteten, ettersom kvinner ikke fikk lov til å konkurrere i samme idrettsgrener som menn. Gutter skulle utvikle utholdenhet, kraft og styrke, mens fokuset for jenter var på rytme, smidighet og mer behagelige bevegelser (Wanneberg, 2004).

Situasjonen har heldigvis forandret seg over årenes løp, og kvinner i dag har tilgang til de fleste idretter. Likevel har man fortsatt ganske klare kjønnskillinger. Kvinnene har blant annet vært nødt til å kjempe en hard kamp innenfor skihopping. Med den norske utøveren Anette Sagen i spissen var det først i 2014 at kvinner fikk lov til å delta i skihopp under de olympiske vinterlekene, der mediernes oppmerksomhet bidro til dette utfallet (Hognestad 2015, s. 92).

Når en kvinne deltar i tradisjonelt maskuline idretter, kan det medføre at hennes kvinnelighet blir stilt spørsmålsteget ved (Wickman 2006, s. 9). Det skapes en utfordring når mediesporten skal presentere kvinner i den maskuline sfæren som sporten befinner seg i. Kvinnene utfordrer de hegemoniske tankene rundt feminitet, noe som kan føre til at media fokuserer på trekk som gjør at de kvinnelige utøverne plasseres tilbake i den hegemoniske feminiteten for at deres kvinnelighet ikke skal settes spørsmålsteget ved. Dette gjøres ifølge Stevenson (2004, s. 280) for eksempel ved å henvise til deres kjæresten, ektemenn eller barn. Det blir en slags måte å vise til at de er "normale" kvinner.

En annen ting som Stevenson (2004, s. 280) drar frem er at man fokuserer på idrettskvinner som sexobjekter, ved at de stiller opp lettkledd i ulike medier for å spille på det feminine og dermed avlive myten om at kvinnelige idrettsutøvere er maskuline. Et annet motiv kan være å skape oppmerksomhet rundt seg selv og sporten, ettersom det er mye vanskeligere for idrettskvinner å få oppmerksomhet fra media og sponsorer (Ibid). Medieeksponering henger ofte tett sammen med hvor stort sponsormarkedet er for utøverne, og dermed får kvinner mindre ressurser ettersom menn dominerer nyhetsoppslagene. Dette fører til at kvinner sjelden ser på idretten sin som en karrieremulighet (Rogvin 2010, s. 20). Så selv om kvinneidretten har fått bedre kår enn tidligere, er det viktig å se på hvilket fokus den har fått og hvordan representasjonen av kjønn kommer til uttrykk, og hvordan feminitet framstilles. Leslie Heywood og Shari L. Dworkin (2003, s. 81) peker også på hvordan representasjonen av kvinner har endret seg de siste årene. De fremhever hvordan den atletiske kroppen i større grad også har blitt et ideal for kvinner som for menn. De peker også på at seksualiseringen av

utøvere ikke bare er noe som er forbeholdt kvinner, men at også menn opplever dette.

2.1.4 Sportsjournalistikken som maskulin eksponeringsindustri og felt

Til nå har vi sett på hvordan maskulinitet og femininitet har kommet til uttrykk og blitt forstått i sporten, men hva kan være grunnen til at tidligere forskning viser at det er så mange flere saker om menn enn om kvinner i sporten? Dette er et viktig spørsmål knyttet til den kvantitative analysen, og jeg skal nå se nærmere på dette spørsmålet.

Den norske professoren og idrettssosiologen Gerd von der Lippe, som også har bakgrunn som journalist, forfatter, feminist, samfunnsdebattant og friidrettsutøver, betegner sportsjournalistikken som en dominerende maskulin eksponeringsindustri. Dette fordi sportsjournalistikk og idretten har flere sammenfallende verdier og måter å forstå toppidretten på, som forsterker hverandre (Lippe 2010, s. 14). Grunnfjellet, ifølge Lippe – sportsjournalistene – består av 92 prosent menn. De er underlagt sportsredaktører og arbeider ofte tett sammen med kjente mannlige idrettsledere og trenere i flere dager under de store mesterskapene. På den måten kommer aktørene på disse to områdene tettere på hverandre enn andre journalister gjør i forhold til sine dekningsområder. Et slikt ”samrøre” finner vi sjeldent blant andre journalister og deres kilder. Sponsorer er direkte eller indirekte en tredje gruppe i dette nettverket. Aktørene i disse tre gruppene består ifølge Lippe i hovedsak av menn kan også bidra til å forsterke forståelsen av hvilke prestasjoner som er best, har høyest markedsverdi, fortjener høyest lønn og mest omtale i mediene. Det er selvsagt ikke alltid at disse tre gruppene har sammenfallende interesser, men når de har det, kan nettverket forstås som en enorm symbolsk maskin med stor innflytelse (Lippe 2010, s. 14).

Lippe peker altså på sportsjournalistene og –redaktørene som en viktig årsak til hvorfor kjønnsbalansen er som den er i sportsmediene. I så måte er det viktig å vite hva den enkelte sportsjournalist har å forholde seg til med tanke på tradisjoner, kolleger, redaktører og mediehus. Da kan den franske sosiologen Pierre Bourdieus ord ”felt” være nyttig.

Et journalistisk felt eksisterer bare om det har en tilstrekkelig grad av autonomi. Hva som er tilstrekkelig kan alltid diskuteres. Siden sporten kan forstås som et underfelt av de journalistiske feltet, finner vi mange fellestrekk i de to feltene. Ifølge Bourdieu (2005) mister vi perspektiver hvis vi ser på journalister bare som enkeltindivider. Vi må studere hva de gjør og det arbeidsfellesskapet de fungerer i. Derfor snakker Bourdieu om aktører i et felt – her journalister og mediebedrifter – ulike posisjoner og nettverk som står i forhold til hverandre. Vanlige sportsjournalister er i teorien underlagt sportssjefene, som igjen er underlagt mediehusenes ansvarlige redaktører. Disse må igjen tilpasse seg styrenes krav til inntjening.

Aktørene har posisjoner som statistisk sett bestemmer posisjonene de innehar i feltet. De posisjonene som aktørene har, sikter enten mot å konservere eller forandre strukturene i relasjonene i de kreftene som er sentrale i feltet (Benson og Neveu 2005).

Strukturer kan være mediehusenes tradisjoner for hva som er relevante nyheter. Helt sentralt hos Bourdieu er altså et nettverk av objektive relasjoner mellom posisjoner i feltet. I vår sammenheng betyr det både at journalistenes posisjoner og de nettverk de er i, i utgangspunktet gir føringer for de muligheter de har til å spille ut sin styrke i feltet.

Sporten i Aftenposten konkurrerer med VG om å kontrollere den idrettslige dagsorden både på papir og nett, samtidig som journalister og fotografer vil ha sine produkter publisert innad i et mediehus. NRK TV og TV 2 kan også sies å konkurrere om dagsorden i flere idretter og i idrettspolitikken. Da må de følge feltets dominerende logikker. Sportsjournalistikken har sine egne logikker om hva som er viktige nyheter, og mediene må ifølge Lippe (2010, s. 40) følge feltets dominerende logikker for å kunne konkurrere om dagsordenen. De har et suverent fokus på seire og tap. Seire skal øke antall seere, lyttere og lesere. Når en journalist tenker ”journalistisk”, har denne forstått feltets logikker. Når en sak først ruller og går, vil alle mediebedrifter i feltet være med i dette symbolkretsløpet og produsere hver sin vinkling. De går i flokk, som professor Sigurd Allern har formulert det (Lippe 2010, s. 40).

Ulike medier og deres journalister er i stadig strid om å ha dagsordenmakten og dermed vinne kampen i feltet. Mediene jakter derfor på de eksklusive og dagsordensettende nyhetene. Målet

for en sportssjef er slik sett å få en sportsnyhet som nummer en i sendeflaten i etermediene eller som den dominerende saken på forsida i avisene og på internett. Dersom norske utøvere er suksessfulle i EM, VM, OL, friidrett, fotball, håndball eller ski, er det store sjanser for at dette skjer. Det kan også være en uventet seier i en enkel kamp eller konkurranse i et mesterskap.

Et felt kan ifølge Lippe (2010, s. 41-42) sammenlignes med et pokerspill, der individene satser ulikt. Deres innsats, investeringer eller kvalitet av deres arbeid kalles for illusio. Slik sett blir mange fanget i spillet. Hvert felt utvikler sin spesielle illusio. Den relative verdien av kortene kan endre seg i ett og samme spill og over tid. Det gjør også et hierarki – en rangorden – av ulike typer kapital-økonomisk, kulturell og symbolsk karakter. Det finnes også kort som er gyldige i alle felt. Personer og organisasjoner som dominerer et av disse, er som regel de som har suksess i spillet og får derfor et slags trumfkort. Alle uttrykk for sosial anerkjennelse som utgjør den symbolske kapitalen; den synlige, berømte, beundrede, siterte, inviterte, likte osv., er like mye uttrykk for en karisma disse har utviklet, og de som taper den symbolske striden vil aldri komme i nærheten av dette (Lippe 2010, s. 42). Slik sett har kvinneidrett gode kort på hånden når den oppnår sterke prestasjoner i store mesterskap som blir lagt merke til, mens i perioder utenfor mesterskap er herreidrett et langt sikrere kort for mediehusene å satse på i sin kamp for å vinne dagsordenen.

Ifølge Bourdieu har det journalistiske feltet en svak autonomi. Med det mener Bourdieu at det journalistiske feltet lettere lar seg påvirke eller styre av andre felt som det ligger nært opp til. Ifølge Bourdieu er grensene spesielt skjøre opp mot det økonomiske feltet. I dagens globale medie verden blir det journalistiske feltet knyttet nærmere til det økonomiske, fordi aksjeeierne har økt makt og krever større avkastning på sine produkter. Gjennom kontinuerlige målinger av seer-, leser- og lytteroppslutning vil den klassiske journalistiske kapitalen miste noe av sin dominans, og dermed svekkes også journalistikken som felt.

Disse målingene har også betydning for innholdet i sportsjournalistikken. Sportssjef Tormod Brenna i Dagbladet innrømmet i intervjuer i 2006 at sporten er konservativ når det gjelder endringer i deknningen av kvinne- og mannsidretten. Brenna la til: ”Det er ikke vår oppgave å

skape nye trender, interesser i idrett” (Lippe 2010, s. 141). Lippe (Ibid) viser også til det kjente sportsankeret fra TV 2, Davy Wathne, som viser til brukerundersøkelser når han argumenterer for at det er så mye mer herreidrett enn kvinneidrett i mediene.

Det er likevel usikkert hvor gode slike målinger er til å fange opp publikums faktiske sportsinteresser. Ifølge Bourdieu er disse målingene et uttrykk for demagogi, fordi de bidrar til å ødelegge medienes autonomi (Slaatta 2001). Slik sett blir fokuset flyttet fra spørsmål om kvalitet, mot inntjening. Sigurd Allern er enig med den franske sosiologen, og kaller målingene for ”tallnissenes diktatur”. Slike målinger dreier seg om grove, kvantitative mål. De sier ikke noe om redaksjonell eller journalistisk kvalitet, men om publikums medievaner og utbytte av programmene.

Det journalistiske feltet har i dag stor makt. Konkurransen mellom de store riksmediene skal liksom skape mer mangfold. Likevel kan man spørre seg om det ikke bare blir mer av det samme: herreidrett, og da spesielt mannsfotball? Lippe (2010, s. 141) viser til Bourdieu som sier det slik: ”Vi har alltid hørt at konkurranse skal være en forutsetning for frihet. Konsekvenser på felter der kulturell produksjon skapes under kommersiell kontroll er imidlertid at produksjonen blir ensartet, censorship og til og med konservativ”.

2.1.5 Oppsummering

I lys av dette skal det sies at selv om kvinnelige utøveres prestasjoner i idrett vanligvis ikke matcher prestasjoner av mannlige utøvere i hurtighet og styrke, så betyr det ikke at kvinner er noe mindre verdige utøvere av den grunn. Vi bør ikke bedømme kvinner og menn kun ut ifra resultater, men ut fra deres forutsetninger. At kvinnelige utøvere ikke nødvendigvis viser de samme prestasjonene som menn, bør ikke stå i veien for at de skal få samme oppmerksomhet.

Likevel hender det stadig at kvinnelige utøvere blir sammenlignet med mannlige. Som regel kommer mennene best ut av denne sammenligningen, og dette brukes for å rettferdiggjøre diskrimineringen av kvinneidrett. Diskriminering som dette kommer i mange ulike former.

For eksempel får mannlige idrettsutøvere generelt sett mye mer penger, ressurser, publisitet og generell anerkjennelse enn deres kvinnelige kolleger. Alt dette er viktige motivasjonsfaktorer for de fleste utøvere, noe som igjen kan føre til at man får færre kvinnelige utøvere på toppnivå enn om oppmerksomheten hadde vært mer balansert mellom kjønnene.

De stereotypiske og kjønnsdiskriminerende trekkene som er presentert i dette kapitlet er etterlevningene fra en patriarkalsk historie og tradisjon. Samfunnet vårt har forandret seg mye siden disse ideene var allment akseptert, men man trenger bare å ta et blikk på media for å se at kjønnsstereotypene helt klart ikke har endret seg like mye. Grunnen til at denne likheten i mediedekning er at det mannlige utøvere har blitt normen i idretten, mens kvinner alt for ofte blir målt opp mot mannlige prestasjoner. Disse fakta er ikke ukjente for media siden det er mange undersøkelser som viser at kvinner slipper dårlig til i sportsdekningen. Fremdeles blir resultatene fra disse undersøkelsene for det meste dårlig fulgt opp eller ignorert. I neste kapittel om tidligere forskning skal vi gå nærmere inn på disse undersøkelsene se hvordan kjønnsbalansen i sportsmediene faktisk er.

2.2 Tidligere forskning

Kjønnsforskning er et svært bredt forskningsområde og omfatter en rekke ulike tradisjoner og fagfelt. Kjønnsforskere bruker ulike forskningsmetoder, og forskningen er både teoretisk og empirisk. Hovedsakelig har kjønnsforskning hatt utgangspunkt innen samfunnsvitenskapelige og humanistiske fag. Representanter for andre fagtradisjoner har særlig kritisert kjønnsforskningen for at den er politisert. Mange kvinne- og kjønnsforskere vektlegger selv derimot at det er et mål for kvinne- og kjønnsforskningen å endre samfunnet for å få mer likestilling³.

Innenfor kjønnsforskning på norske medier står Elisabeth Eide sentralt. Eide er professor ved journalistutdanningen på Høgskolen i Oslo og Akershus og har blant annet bidratt til å gi ut

³ <https://no.wikipedia.org/wiki/Kjønnsforskning>

bøkene *Narrespeil* (2001) og *Etter beste kjønn* (2015) som begge gir et kjønnsperspektiv på medier og journalistikk. Begge disse bøkene inneholder også et kapittel som tar for seg sportsjournalistikk i et kjønnsperspektiv. Kapittelet i den første boken er en kvantitativ undersøkelse fra 1995 om kvinneidrettens plass i fire norske aviser og i Sportsrevyen på NRK. Kapittelet i den andre boken hadde samme tema, men tok for seg tre aviser på Sør-Vestlandet. Begge undersøkelsene kom frem til at menn dominerer på forsidene, som kilder og aktører, som journalister og som redaksjonelle ledere (Hognestad 2015; Haukeberg og Syrstad 2001).

Internasjonale undersøkelser viser også den samme trenden. En verdensomspennende undersøkelse med 70 land gjort i år 2000 viste at blant 16 000 nyhetshistorier, var 78 prosent av nyhetsobjektene menn (Spears og Seydergat 2000). Selv om undersøkelsen hadde svakheter, som at den kun gjaldt for én dag, er resultatet likevel basert på en enorm mengde data. Sport utgjorde 8 prosent av sakene som ble vist på TV verden over denne dagen. Kun 7 prosent av sportssakene hadde hovedfokus på kvinner, mens da 93 prosent handlet om menn. Kvinnerepresentasjonen varierte fra land til land, og det var Estland som hadde den høyeste andelen med 33 prosent kvinner i sportssakene. Dessuten hadde Norge mest sportsnyheter (17 prosent) av samtlige land. Dette viser tydelig betydningen av sportsnyheter i norsk kringkasting.

Før 1960-tallet var amatør-friidrett og turn viktige idrettsgrener i media sammen med fotball (Lippe 2010). Da TV-ens tid begynte i midten av det 20. århundre, begynte dette sakte å forandre seg. I Norge ble en studie kalt Monday Morning gjennomført, der 3196 artikler fra ni ledende dagsaviser ble analysert. Studien viste at tekst og bilder av mannlige fotballspillere dominerer sportsmedia i landet (Monday Morning 2002). De mest TV- og sponsorvennlige sportsgrenene fikk mest oppmerksomhet: Fotball fikk mer enn 50 prosent av den totale dekningen, mens handball, som fikk nest mest oppmerksomhet, bare stod for 8 prosent av dekningen. Videre så handlet 80 prosent av alle artiklene utelukkende om menn, mens kvinneidrett endte opp med knappe 8 prosent. Hele 85 av artiklene brukte topputøvere og deres trenere som kilder, og de var for det meste menn. Rundt 60 prosent av sportsartiklene hadde et nasjonalt fokus. Omtrent 40 prosent av de internasjonale artiklene hadde hovedfokus på en nasjonal utøver, som deltok.

I 2006 ble det publisert en annen internasjonal undersøkelse ved navn ”Sports, Media and Stereotypes – Women and Men in Sports and Media”. Som tittelen sier har rapporten fokus på hvordan menn og kvinner blir presentert i sportsjournalistikken. Den islandske professoren Kjartan Ólafsson står som redaktør av rapporten, og den norske professoren Gerd von der Lippe har bidratt både med en kvantitativ og kvalitativ analysedel av norske medier. I tillegg bidro forskere fra Island, Latvia, Italia og Østerrike til rapporten. Denne rapporten kom fram til at totalt 13 prosent av artiklene de hadde undersøkt hadde kvinnelige utøvere, 9 prosent på begge kjønn og hele 78 prosent på menn (Ólafsson 2006, s. 11). Rapporten hadde også en egen undersøkelsesperiode for OL, noe som jeg også har i min studie, noe som gir meg et godt sammenligningsgrunnlag for resultatene mine.

3.0 Metode

Jeg bestemte meg tidlig for at jeg ønsket å forske på sportsjournalistikk i denne masteroppgaven. Inspirasjonen til å skrive denne oppgaven har kommet mye fra min hverdag som lokal sportsjournalist og fra arbeidet jeg gjorde med bacheloroppgaven min i journalistikk. Problemstillingen ble dermed som følger;

Hvordan er kjønnsrepresentasjonen i sportsdekningen i norske riksmidier?

Jeg har valgt både en kvantitativ og en kvalitativ tilnærming for å finne svar på denne problemstillingen. Som nevnt i innledningen har jeg formulert to forskningsspørsmål, der den kvantitative delen av studien skal fokusere på det første forskningsspørsmålet, mens den kvalitative delen skal fokusere på det andre forskningsspørsmålet. Forskningsspørsmålene var som følger: ”Hvordan er fordelingen mellom kvinnelige og mannlige idretter i sportsdekningen?” og “Er det forskjeller i måten kvinnelige og mannlige utøvere blir framstilt på?”.

Innenfor begge metodene ligger det mange mulige ulike tilnærminger. Spørreundersøkelse, observasjonsstudier og dybdeintervjuer er eksempler på tilnærminger jeg kunne valgt. Ved å gjøre en spørreundersøkelse kunne jeg for eksempel stilt ulike spørsmål om hvilke medievaner publikum har vedrørende kvinneidrett og hvordan de oppfatter den eksisterende kjønnsbalansen i sportsmediene. Dybdeintervjuer egner seg bedre til å gå mer inn i dybden på mindre utvalg. Her kunne jeg for eksempel intervjuet sentrale utøvere eller journalister, og i bacheloroppgaven min (Nielsen og Rogstad, 2015) gjorde vi nettopp dette da vi intervjuet sportsredaktørene i tre utvalgte aviser vedrørende deres prioriteringer når det gjaldt dekning av kvinneidrett. En observasjonsstudie kunne også vært veldig interessant å gjennomføre hvis jeg hadde fått lov til å komme tett på sportsjournalisten. Da kunne jeg observert dem under redaksjonsmøter og deres intervjuer med kilder. Det hadde vært interessant å se hvordan journalistene diskuterer seg imellom når det kommer til valg av dekning av herre- og kvinneidrett og om intervjuene med kvinnelige og mannlige utøvere er like eller forskjellige.

Jeg endte likevel opp med å velge å gjøre en kvantitativ og en kvalitativ innholdsanalyse.

Grunnen til at jeg ønsket å gjøre en kvantitativ innholdsundersøkelse er at jeg ønsket å se hvordan den faktiske kjønnsfordelingen er, hva sportsjournalistikken fokuserer på, hvem som kommer til orde i sakene etc. Sportsjournalistikk er ikke veldig mye forsket på, og jeg har ikke sett lignende undersøkelser bli utført på riksmidienivå i dette årtiet. Både idretten og sportsjournalistikken er i stadig utvikling og derfor mener jeg at det var nødvendig å gi et oppdatert bilde av situasjonen. I tillegg til å kartlegge bredden av fenomenet, ønsket jeg også muligheten til å gå litt mer i dybden, og jeg fikk tidlig lyst til å gjøre en kvalitativ analyse, om enn i litt mindre skala. Her kunne jeg for eksempel valgt å intervjuere journalister eller utøvere om deres erfaringer og synspunkter eller prøvd å gjøre en observasjonsstudie av journalister mens de jobbet. Jeg valgte likevel å gjøre en kvalitativ innholdsanalyse, siden jeg da kunne se hvordan kvinnelige og mannlige utøvere faktisk blir framstilt i mediene. Grunnen til det er at jeg synes de to metodene henger fint sammen ved at de begge har fokus på innholdet i det journalistiske produktet.

I dette metodekapittelet skal jeg først presentere utvalget mitt av medier som inngår i den kvantitative undersøkelsen. Det neste jeg kommer til er hvordan jeg avgrenset studien, hvordan jeg samlet inn mine data og metodiske valg rundt analysene av dataene. Deretter presenterer jeg den kvalitative analysen, hvordan jeg har avgrenset studien og hvordan analyse av sakene er gjort. Til slutt diskuterer jeg de metodiske kravene til forskning: generalisering, validitet og reliabilitet i forhold til denne oppgaven.

3.1 Enheter i den kvantitativ innholdsanalysen

Før man kan begynne en undersøkelse, er man nødt til å velge ut hvilke enheter man ønsker å undersøke (Østbye et. al. 2013, s. 215). I mitt tilfelle handler det om å velge ut hvilke medier jeg ønsker å hente ut saker fra. Det er forskeren som definerer utvalget, som er et sett av enheter som forskeren ønsker å undersøke (Østbye et. al. 2013, s. 25). Populasjonen i min undersøkelse vil være alle artikler som går inn under temaet sportsnyheter fra alle norske riksdekkende papiraviser og TV-kanaler. Jeg gjorde et strategisk utvalg av aviser og TV-kanaler jeg valgte å inkludere i analysen. For å gjøre dette utvalget, har jeg gått ut fra to

utvalgskriterier inspirert av den norske medievitneren og journalistikkprofessoren Sigurd Allern. Kriteriene var som følger:

a. Avisene skulle være ordinære nyhetsaviser som dekket nyheter fra politikk, økonomi, kultur, sport etc. To forskjellige typer aviser skulle bli valgt. Den første skulle være den største riksdekkende avisen av den "klassiske" typen, som er abonnementsbasert. Den andre avisen skulle være den største riksdekkende løssalgsavisen, som ofte er løssalgsbasert.

Bakgrunnen for disse utvalgene er at løssalgsaviser ofte antas å dekke mer stereotypier enn klassiske aviser som har faste inntekter gjennom abonnement. Løssalgsaviser karakteriseres gjerne også ved store overskrifter og bilder, tendens til å dekke drama, konflikter, seksualiserte kropper etc.

b. TV-stasjonene skulle helst være nummer en og to i landet etter størrelse. Grunnen til dette ligner på utvelgelsen av aviser; det er for å prøve å inkludere to potensielt forskjellige stasjoner, hvor den ene er lisensfinansiert og den andre får sine inntekter gjennom reklame.

Gjennom disse utvalgskriteriene mener jeg at jeg er sikret en variasjon med henhold til faktorer som avistype, opplagsnivå, utgivelsesfrekvens, format samt eierskap og politisk tradisjon (Allern, 2001, s. 71). Etter å ha fulgt disse utvalgskriteriene, valgte jeg til slutt å fokusere på sportsseksjonene i VG, Aftenposten, TV2 og NRK. Før jeg går videre til kapitlet om utvalgsperiode, vil jeg kort presentere disse mediene hver for seg.

3.1.1 Aftenposten

Aftenposten gikk forbi VG i opplag i 2010 og ble dermed Norges største avis. Den er også den største norske abonnementsavisen, og kommer ut i tabloidformat. Aftenposten kom tidligere ut med to utgivelser; morgenutgaven og aftenutgaven. Siden 2013 har avisen kun hatt morgenutgaven (E24.no). I tillegg prioriteres digitalt innhold på nett, mobil og iPad høyt, og de har også en egen videoredaksjon. Aftenposten utgir også A- magasinet på fredager, sammen med den ordinære avisutgaven.

Avisen ble først grunnlagt av Christian Schibsted i 1860, og tradisjonelt har den blitt ansett som konservativ og var tidligere tilknyttet partiet Høyre. Aftenposten er hovedproduktet til Mediehuset Aftenposten og er en del av Media Norge ASA, der Schibsted er hovedeier .

3.1.2 VG

Verdens Gang, kjent og markedsført under forkortelsen VG, er en norsk riksdekkende tabloidavis som utkommer både på papir og nett. VG er Norges nest største avis, bak Aftenposten.

VG har, som Aftenposten, også et eget helgemagasin, VG Helg. VG var den første norske avisen som satset stort på nett. VG Nett er Norges største nettavise med drøyt 1,6 millioner unike brukere daglig. VG var også først ute med en spesiallaget utgave på nett, VG Pluss. VG Pluss var først gratis, men senere ble utgaven betalingsbasert. VG er en politisk uavhengig avis og eies av Schibsted.

3.1.3 NRK

Statseide NRK oppstod som TV-kanal i 1960 og hadde monopol på TV-fronten i Norge fram til 1992, da TV2 ble etablert. Kanalen finansieres gjennom NRK-lisensen, og inneholder derfor ikke reklame. Siden oppstarten har kanalen hele tiden vært landets suverent største med en markedsandel i 2014 på 30,2 prosent. Fram til 1996 var kanalen kjent som NRK, mens den etter det har blitt omtalt som NRK1 etter opprettelsen av NRK2 og NRK3, men i denne studien er det NRK1 jeg har valgt å fokusere på.

3.1.4 TV 2

TV 2 er en norsk reklamefinansiert TV-kanal som startet sine sendinger i 1992. Den vokste raskt til å bli den nest største TV-kanalen i Norge, en posisjon som den har hatt siden. Kanalen har siden 1992 også hatt konsesjon som allmennkringkaster, men høsten 2016 ble det klart at TV 2 ikke kom til å søke om å få fornyet avtalen som allmennkringkaster.

Kanalen startet sendingene sine i 1992, og har siden det vært landets nest største TV-kanal

med solid margin. I januar 2012 ble det offentliggjort at Egmont kjøpte A-pressens eierandel på 50 prosent for 2,1 milliarder kroner og dermed kom Egmont til å eie 100 prosent av TV 2 .

3.2 Tidsperiode

I tillegg til å gjøre et utvalg av medier, er jeg også nødt til å gjøre en avgrensning med tanke på hvilken tidsperiode jeg ønsker å undersøke. I denne undersøkelsen ønsker jeg å se på saker fra to ganske forskjellige perioder i løpet av 2016. Den første perioden er det første halvåret fra januar til mai, perioden før sommer-OL i Brasil. Den andre perioden er i august, måneden da selve OL arrangeres. Grunnen til at jeg har valgt å ta med OL i denne undersøkelsen er at det er et multisport-arrangement der både menn og kvinner deltar. Den internasjonale olympiske komite har lenge hatt et sterkt fokus på og jobbet aktivt for likhet og rettferdighet, og at alle utøvere skal ha like muligheter til å oppnå sine mål (Ólafsson, 2006, s. 55). Dermed burde man også kunne forvente at rapporteringen fra de olympiske leker burde reflektere like muligheter for mannlige og kvinnelige utøvere. I tillegg gjorde Gerd von der Lippe en lignende undersøkelse på sommer-OL i 2004, noe som gir meg en god sammenligningsmulighet (Ólafsson 2006). I lys av dette ønsker jeg derfor å undersøke om det faktisk er tilfelle at mediedekningen fra sommer-OL i Rio i 2016 reflekterer like muligheter for utøvere av begge kjønn.

Selv om jeg altså har valgt å inkludere OL-perioden, har jeg valgt å utelukke juni, måneden da EM i herrefotball ble spilt. Man kan argumentere for at store internasjonale konkurranser ofte inntreffer opptil flere ganger i året, slik det gjorde i 2016, og at man av den grunn ikke bør utelukke dem. Likevel var fotball-EM, i motsetning til Rio-OL, kun for menn. Dermed vil fokuset på herrefotball i sportsdekningen i denne perioden være veldig stort. Formålet mitt med å ta med perioden med Rio-OL var å se på hvordan denne perioden påvirket kjønnsbalansen i sportsdekningen i det aktuelle tidsrommet, og en tilsvarende mulighet får jeg naturligvis nok ikke ved å inkludere EM i herrefotball. I neste kapittel skal jeg fortelle nærmere om hvordan jeg valgte ut saker til både den kvantitative og kvalitative analysen fra disse to tidsperiodene.

3.3 Utvalg av saker

For å velge ut hvilke sportssaker som skal inngå i det kvantitative analyse materialet mitt, har jeg operert med tre konstruerte uker på 6 dager hver, to konstruerte uker for perioden før og en konstruert uke for perioden under OL. Guido H. Stempel har slått fast at resultatet i en undersøkelse ikke endrer seg vesentlig om man endrer antall dekningsdager utover tolv dager. Også et utvalg på bare seks dager ga et holdbart resultat (I Allern, 2001, s. 79). På hver utvalgte dag analyserer jeg hele sportsseksjonen i avisene og sportsnyhetsendingene på TV-kanalene. Det totale antallet saker jeg endte opp med ble til slutt på 590 saker.

For perioden før OL valgte jeg ut dekningsdager til den kvantitative analysen ved tilfeldig trekning, mens i OL-perioden har jeg strategisk valgt ut fire dager som tilsvarer kriteriene for den kvalitative innholdsanalysen, som jeg kommer tilbake til i neste avsnitt. Grunnen til dette strategiske utvalget var å sikre meg mot en tilfeldig skjevhet i analyse materialet. På dager der for eksempel Norge tok medalje er det naturlig å tro at sportsdekningen vil være konsentrert rundt dette. Siden mannlige utøvere tok tre medaljer under OL, mens kvinnelige utøvere bare tok ett, kunne jeg for eksempel risikert å få med alle dagene der de mannlige utøverne tok medalje mens dagen da kvinnene tok medalje kunne havnet utenfor i studien. Dermed gjenstod det to dekningsdager for å fylle den konstruerte uken på seks dager etter at fire dekningsdager ble strategisk utvalgt. Disse to dekningsdagene ble tilfeldig valgt ved trekning blant datoene under OL der Norge ikke tok medalje. Samtlige dekningsdager som ble tatt med i studien kan sees under *Variabel 2* i Vedlegg 1.

For utvalg av saker til den kvalitative analysen opererte jeg med følgende utvalgs kriterier: dagen med den beste mannlige prestasjonen, dagen med den beste kvinnelige prestasjonen, dagen med den mest skuffende mannlige prestasjonen ut fra forventningene på forhånd og den dagen med den mest skuffende kvinnelige prestasjonen ut fra forventningene på forhånd. Dette gjelder bare norske og ikke internasjonale utøvere. Sakene jeg dermed endte opp med å analysere i den kvalitative undersøkelsen var VGs sak om bryteren Stig André Berget som vant OL-bronse, VGs sak om det norske kvinnelandslaget i håndball som vant OL-bronse, Aftenpostens sak om regjerende EM-mester på 5000 meter Filip Ingebrigtsen, som røk ut allerede i forsøksheatet under OL, mens den siste saken ble da Norges kvinnelandslag i håndball, som var store turneringsfavoritter, mistet sjansen til å ta gull da de røk ut i

semifinalen mot Russland. I tillegg til disse fire sakene fra perioden under OL valgte jeg ut to saker fra perioden før OL. Dette valget falt til slutt på VGs saker om Martin Johnsrud Sundby og Therese Johaug som vinnere av Tour de Ski. Siden det ikke var mesterskapsår i vinteridrett dette året, synes jeg at denne konkurransen ble den mest naturlige å hente saker fra ettersom det er en velkjent internasjonal konkurranse der både menn og kvinner deltar. Alle sakene som ble analysert kan sees i Vedlegg 2.

Ettersom jeg har gjort både et tilfeldig og et strategisk utvalg, er dermed utvalget av saker ikke helt tilfeldig, noe som er viktig å huske på med tanke på generaliserbarhet. Jeg mener likevel at det strategiske utvalget av saker som jeg gjør i OL-perioden er med på å forhindre at jeg får en tilfeldig skjev fordeling av saker. Jeg har også enkelt muligheten til å skille mellom de to periodene, slik at jeg kan kontrollere om det er store forskjeller i resultatene. Dessuten mener jeg at mitt materiale åpner for en interessant mulighet til å gjøre sammenligninger mellom de to periodene før og under OL.

3.4 Kvantitativ metode

Med tanke på problemstillingen første forskningsspørsmål vurderer jeg en kvantitativ innholdsanalyse som det beste alternativet som hovedtilnæringsmåte. Det mener jeg fordi denne metoden lar meg analysere et stort tekstmateriale (Østbye et. al. 2013, s. 114). Med kvantitativ innholdsanalyse mener jeg ”dataregistrering og analyseteknikker som søker mot en systematisk, objektiv og kvantitativ beskrivelse av innholdet i et budskap” (Østbye et al. 2013, 208). Innenfor kvantitativ forskning de siste 20 årene har innholdsanalyser vært den raskest voksende teknikken, og den passer god til studier basert på medier, som mediedekning av et tema over en gitt tid (Neuendorf, 2002, s. 1). For at man skal kunne bearbeide datamaterialet i en kvantitativ innholdsanalyse, må dataene defineres i form av enheter, variabler og variabelverdier (Østbye et. al., 2013). Dette kommer jeg tilbake til i neste kapittel. Kvantitative innholdsanalyser er spesielt velegnet til å undersøke generelle tendenser i mediedekninger, herunder fordeling av gitte fenomener, og forandring over tid (Hopmann og Skovsgaard, 2014, s. 187).

Formålet med denne innholdsanalysen er å kartlegge sportsnyhetskulturen i Norge i dag med

fokus på kjønnsbalansen mellom mannlige og kvinnelige idrettsutøvere.

Innholdsanalyser er ikke egnet til å beskrive eller studere konkrete case eller fenomener i dybden. Dette er fordi man ikke kan gå inn i detaljer i enkeltstående saker når man undersøker mediedekning over tid eller i mange medier. Fraværet av detaljer gir til gjengjeld en bred analyse og mulighet for å analysere generelle mønstre i og utbredelse av det undersøkte fenomenet (Hopmann og Skovsgaard, 2014, s. 188).

3.4.1 Variabler og kategorisering

Variabel og *variabelverdier* er sentrale begreper i kvantitativ metode (Østbye et. al. 2013). Hvert av de spørsmålene jeg stiller til materialet utgjør en variabel, og variablene samles sammen i et kodeskjema (se Vedlegg 1). Variabelverdien betegner svaret på de enkelte variablene. Å finne gjensidig utelukkende kategorier i en kvantitativ innholdsanalyse, og å finne en høvelig betegnelse på hver enkelt kategori kan by på utfordringer. Det er for eksempel ikke alltid like lett å klassifisere en saker i én av kategoriene. Saken kan nemlig ligge i grenseland mellom flere kategorier, og da kan det være vanskelig å bestemme i hvilken kategori den skal plasseres. Jeg opplevde imidlertid ikke store problemer med dette, og jeg tror dermed at kategoriene jeg endte opp med var tilfredsstillende med tanke på gjensidig utelukkelse.

Jeg endte til slutt opp med til sammen 18 variabler. De to første variablene, *media* og *dato*, forteller hvilken avis/tv-kanal som saken er hentet fra og hvilket dato saken var på trykk/lufta. Fem av variablene har jeg laget for å kunne si noe om ulike typer prioriteringer av sakene fra den aktuelle datoen i den gitte avisen/tv-sendingen. Disse er *forside/vignett-henvisning*, *rekkefølge i program*, *lengde på sak* og *viktighet av sak*, det vil si om saken var hovedsak, midtsak eller en sak av mindre betydning. Ved hjelp av disse variablene kan jeg si noe om størrelsen på sakene, hvor de er plassert og om de fremheves eller blir brukt til å promotere avisen/sendingen. Tre variabler, *arrangementstype*, *idrettsgren* og *alder på utøvere*, har jeg laget for å kartlegge selve idretten som blir presentert i den gitte saken. Altså hvilken idrettsgren det konkurreres i, nivået på idretten og hvor gamle utøverne er. Dette mener jeg er interessant å ha med for å se hvordan fordelingen er mellom bredde- og toppidrett, nasjonal-

og internasjonal idrett og om junior- og eldre utøvere slipper til. Jeg har også laget tre variabler for å fange opp et kjønnspektiv. Disse er *andel kvinnelige utøvere, kjønn på hovedkilden* og *kjønn på andre kilder*. Variablene vil gi et bilde på hvordan fordelingen mellom manns- og kvinneidrett er, hvilket kjønn som oftest kommer til ordet i sakene, både som hovedkilde og ellers i sakene. Til sist har jeg laget seks kategorier som er ment å fange opp hvilket fokus det er i selve saken og de tilhørende bildene. Disse er *fokus på spill eller noe annet, fokus på utøver eller laget og positivt eller negativt fokus*.

For å sikre oppgavens validitet, er det viktig å knytte variablene tett opp mot problemstillingen, noe jeg har etterstrebet (Østbye et.al. 2007, s. 39). Noen av variablene jeg har benyttet meg av har vært enkle å operasjonalisere, har høy grad av definisjonsmessig validitet og sakene trenger ikke å tolkes av forskeren for å plasseres i variabelen. Det gjelder for eksempel variablene dato, media, henvisning, rekkefølge, størrelse, kjønn på journalist og idrettsgren. Resten av variablene innebærer at forskeren i mindre eller større grad er nødt til å tolke saken. Gjennom en grundig beskrivelse av fremgangsmåten og kodeskjemaets definisjoner, og ved å gjøre mine vurderinger åpne, styrkes reliabiliteten på tross av behovet for tolkning. Dermed skal det være mulig for andre å forstå hvordan jeg har kodet materialet og gjenta undersøkelsen.

3.4.3 Intersubjektivitetstest

Å gjøre en intersubjektivitetstest er et godt grep for å sikre reliabiliteten i en kvantitativ undersøkelse. Det vil si at to forskjellige forskere skal kunne komme frem til de samme resultatene ved bruk av de samme kodeskjemaene på det samme datamaterialet. Å komme frem til eksakt samme resultat, er ifølge Østbye (2007) umulig, men dersom samsvaret er over 90 prosent, vil det være et tilfredsstillende resultat. For å sikre reliabiliteten i min oppgave spurte jeg derfor en tidligere medstudent om han kunne kode en del av datamaterialet på nytt for å se om han kom fram til samme resultat som meg. Han kodet derfor en av dekningsdagene på nytt igjen, og fungerte dermed som en ”annenkoder”. Samsvaret var over 90 prosent, men et par av kategoriene skapte problemer.

På variablene som gikk på ulikt fokus på sakene hadde jeg opprinnelig en skala på fem verdier. Her så vi at det ofte skilte mellom oss om vi hadde kodet en sak for eksempel til verdi fire eller verdi fem på skalaen. Siden det skilte lite mellom de nærliggende verdiene på skalaen, bestemte jeg meg for å omkode skalaen til å gjelde tre verdier i stedet for fem. Da ble det større avstand mellom verdiene og samsvaret mellom oss ble også straks mye bedre.

Jeg opplevde også at disse variablene om fokus skapte litt tolkningsproblemer ved at annenkoderen ikke alltid forstod helt hva han skulle måle. Derfor har jeg formulert variablene litt annerledes enn jeg opprinnelig gjorde for å få bedre fram hva variablene faktisk måler. Ved å gi annenkoderen litt ekstra informasjon om hva jeg hadde tenkt da jeg laget variablene, var det likevel ikke noe problem for han å skjønne hva det var han skulle måle og han mente også at de nye formuleringene var bedre forståelig.

3.5 Kvalitativ metode

For også å kunne kaste et mer detaljert blikk på hvordan kvinners og menns idrett blir fremstilt i sportsdekningen, har jeg også valgt å gjennomføre kvalitativ tekstanalyse. Å blande kvantitativ og kvalitativ metode innenfor én studie kalles metodetriangulering, og er kontroversielt. Østbye et. al. (2013) viser til at forskeren kan ha et ønske om å kompensere for svakheter i én metode ved å bruke flere metodiske tilnærminger, og understreker derfor at metodetriangulering ikke nødvendigvis styrker validiteten av undersøkelsen. Kvantitativ og kvalitativ har ikke bare ulike verktøy og fremgangsmåter, de skiller seg også fra hverandre epistemologisk ved hvordan de anser virkeligheten, der den kvalitative retningen legger vekt på at språket skaper virkeligheten og at ting ikke kan måles og veies, men den kvantitative retningen tvert imot prøver å kvantifisere virkeligheten (Gentikow, 2005).

Metodetriangulering er likevel en vanlig fremgangsmåte i journalistikk- og medieforskning (Morlandstø, 2006; Mathisen, 2013), og må ses mer på som en utfylling enn en kompensasjon: Kvantitativ innholdsanalyse i denne undersøkelsen er brukt for å kartlegge et stort materiale, mens kvalitativ innholdsanalyse er brukt for å gå dypere inn i enkelttekster og

peke på hvilke elementer i tekstene som er med på å forsterke og danne kjønnsstereotyper. Jeg har valgt ut seks forskjellige saker fra papiravisene til VG og Aftenposten. Under OL-perioden har jeg valgt å analysere hvordan den beste kvinnelige og den beste mannlige prestasjonen ble framstilt. I tillegg var jeg tilsvarende interessert i å se på hvordan de to mest skuffende prestasjonene under OL ble presentert. Til slutt analyserte jeg også to saker om vinnerne av herre- og kvinneklassen i Tour de Ski i 2016. Se de utvalgte sakene i Vedlegg 2.

3.5.1 En diskursanalytisk tilnærming

Diskurs som begrep kan beskrives på følgende måte:

It refers to groups of statements which structure the way a thing is thought, and the way we act on the basis of that thinking. In other words, discourse is a particular knowledge about the world which shapes how the world is understood and how things are done in it (Rose 2001, s.136).

Diskurs kan altså sies å være en kunnskap om verden som er med på å skape hvordan verden blir forstått og hvordan vi som mennesker opptrer på bakgrunn av dette. Det er imidlertid ikke snakk om bare en stor diskurs, det finnes nemlig mange ulike diskursordener, og i denne oppgaven faller det seg naturlig å peke på idrett som en egen diskurs.

Tolvhed (2008, s. 49) skriver at diskursbegrep setter fokus på hvordan forståelser, mennesker og relasjoner defineres, kategoriseres og begrepsliggjøres, og hvordan maktordninger opprettes og opprettholdes. Gjennom et spill av skilnader reguleres hva som hører sammen og hva som ikke hører sammen, hva som er normalt og ikke normalt, og hva som er sant og ikke sant.

Medias fremstilling av idrett kan være med på å skape våre tanker og ideer om hvordan idrett er og fungerer. Gjennom dette blir en mediert idrettsdiskurs skapt, og det er denne de fleste forholder seg til. Man kan si mye om ulike samfunn fra tidligere tider gjennom å studere og analysere datidens tekster, og på samme måte kan man gjennom å analysere og studere

dagens tekster si noe om et samfunn i dag. Ved å studere den medierte idrettsdiskursen kan vi også si noe om representasjonen av kjønn innen idrett i dag og diskutere hvordan dette skaper en forståelse av fenomenet.

Michel Foucault blir av Gillian Rose (2001) trukket fram som en teoretiker som har hatt mye å si for diskursteorien, og Foucault er også en av flere som har knyttet makt som begrep opp mot diskursbegrepet. Foucault mener at diskurs er mektig gjennom å være produktiv, ved at diskurser produserer verden slik vi forstår den (Rose 2001, s. 137). Han er også opptatt av at makt ikke bare har en ovenfra og ned-virkning i samfunnet, den finnes nemlig overalt i samfunnet. På samme måte finnes også diskurser overalt i samfunnet, og disse diskursene er i en konstant kamp mot hverandre, mener Foucault ifølge Rose (Ibid).

Gillian Rose skiller mellom to forskjellige måter å analysere diskurser på. Den første måten er en diskursanalyse som baserer seg på å analysere diskurser som kommer til uttrykk gjennom visuelle bilder og verbale tekster. Den andre måten er en diskursanalyse som fokuserer på institusjoners praksiser. Denne andre måten handler i større grad om makt, sannhetsregimer, institusjoner og teknologi (Rose 2001, s. 140). Det kan være vanskelig å finne et tydelig skille mellom disse to måtene å analysere diskurser på, og ofte kan vi se en sammenblanding der begge måtene brukes.

I denne oppgaven vil jeg fokusere på den første måten å gjøre diskursanalyse på, ved å studere visuelle bilder og verbale tekster, og se om disse formidler et bestemt syn på kvinnelige og mannlige idrettsutøvere. I tillegg har jeg latt meg inspirere av det Norman Fairclough kaller en *kritisk diskursanalyse*. (Jørgensen og Phillips 2006, s. 78). Denne typen diskursanalyse er en tekstorientert analysemetode som kobler sammen ulike tradisjoner. Detaljert tekstanalyse som man finner innenfor lingvistikken kobles sammen med makrososiologisk analyse av sosiale praksiser, og i tillegg kommer den fortolkende mikrososiologiske tradisjonen innenfor sosiologien (Ibid).

Fairclough blander sammen ulike tradisjoner fordi han mener at diskursene ikke vil gi en helhetlig forståelse dersom de bare brukes hver for seg. Videre mener han at tekstanalyse ikke er tilstrekkelig som diskursanalyse, fordi det ikke sier noe om de samfunnsmessige og

kulturelle strukturene (Jørgensen og Phillips 2006, s. 78). Fairclough har en tredimensjonal modell for kritisk diskursanalyse, hvor man ser på *tekstens egenskaper*, *diskursiv praksis*, som innebærer både produksjon og konsumering av tekster, og til slutt ser man på den bredere *sosiale praksis* som teksten er en del av (Ibid). I en slik diskursanalyse vil målet være å ha et kritisk blikk på teksten, som i denne sammenhengen forstås både som selve teksten og tilhørende bilder, og finne ut hvordan “virkeligheten” representeres. I denne oppgaven vil det si hvordan mannlige og kvinnelige utøvere fremstilles og i hvilken grad man viderefører den rådende diskursen innenfor det medierte idrettsfeltet. I analysen jeg se på hvilket språk og fokus som blir brukt i artiklene om utøvere av ulikt kjønn og hvordan disse utøverne fremstilles visuelt, og ut fra det forsøke å si noe om hvordan mannlige og kvinnelige utøvere blir fremstilt innenfor den medierte idrettsdiskursen.

Denne kvalitative delen av studien min kan naturligvis vanskelig si noe om hva som er representativt for hele sportsmediedekningen. Likevel kan den peke på noen tendenser som er interessante i forbindelse med kjønnsrepresentasjon i sportsmediene. Samtidig skal jeg være klar over min egen rolle i det hele og prøve å distansere meg fra den viten som finnes om den enkelte diskurs, slik at jeg er åpen i tolkningsprosessen. I en diskursanalyse handler det ikke først og fremst om å finne frem til hvilke utsagn om verden som er rett eller galt, man skal heller fokusere på hva som blir skrevet og undersøke om det finnes noe mønster der. Deretter kan man vurdere utsagnene kritisk, og jeg skal også undersøke om teoriene om hegemonisk maskulinitet og femininitet kommer til uttrykk i de utvalgte sakene (Jørgensen og Phillips 2006, s. 31).

3.6 Generalisering, validitet og reliabilitet

Det er vanlig å diskutere tre aspekter eksplisitt når man skal vurdere forskningsundersøkelsens metodiske kvaliteter: *Generalisering*, *validitet* og *reliabilitet*. *Generalisering*, eller også kalt analytisk fleksibilitet eller overførbarhet, betegner i hvilken grad resultatene i undersøkelsen kan gjøres allmenngyldige. Å supplere undersøkelsen med metodetriangulering styrker dessuten studiens analytiske fleksibilitet. Når det gjelder den kvantitative undersøkelsen, vil jeg si at generaliseringsprinsippet er ivaretatt. Jeg har valgt ut de fire største riksmediene i landet og analysert 590 saker fra til sammen 18 tilfeldig valgte

dager, og da mener jeg at undersøkelsen bør kunne egne seg til å si noe om riksmidienes dekning på generell basis også utover undersøkelsesperioden.

Når det kommer til kvalitativ metode, har hovedinnvendingen mot bruk av denne metoden vært at fremgangsmåten ikke tilfredsstillende den kvantitative metodens krav til reliabilitet, validitet og generalisering (Gentikow 2005, s. 57). Det argumenteres med at utvalget er for lavt og ikke representativt. Av den grunn vil heller ikke resultatene ha allmenn gyldighet og kan dermed ikke danne grunnlag for generalisering (Gentikow 2005, s. 60). Likevel kan vi argumentere for at funnene kan være overførbare til et større utvalg, og jeg kommer snart nærmere tilbake til dette.

Validitet handler om i hvilken grad design og operasjonalisering gir relevant innsikt i den gitte problemstillingen. Dersom spørsmålene som stilles i variablene er operasjonalisert slik at det spørres etter hva man er ute etter i forhold til teorien og problemstillingen er validiteten god. Validiteten i en studie kan være vanskelig å undersøke, men den kan styrkes blant annet ved å bruke en anerkjent teori eller et metodisk rammeverk (Gentikow 2005). I utarbeidelsen av denne undersøkelsen har jeg sett nøye på hvordan lignende undersøkelser har blitt gjort tidligere (Ólafsson 2006; Hognestad 2015) og sett på fremgangsmåten deres. Jeg har også tidligere erfaring fra en kvantitativ innholdsanalyse med fokus på kjønnsrepresentasjon i sportsjournalistikk gjennom bacheloroppgaven min (Nielsen og Rogstad 2015). I tillegg har jeg brukt veletablerte metodiske tilnærminger gjennom kvantitativ innholdsanalyse, og supplert denne med en kvalitativ innholdsanalyse. Dermed mener jeg at denne studiens validitet kan sies å være styrket. Samtidig skriver Gentikow (2005, s. 60) at den kvalitative analysen hviler på subjektive fortolkninger, noe som begrenser studiens validitet.

Reliabilitet betyr pålitelighet, og gjelder kvaliteten i innsamlingen, bearbeidningen og analysen av data. I denne fasen er det mange feilkilder som det er viktig å være oppmerksom på. For innsamling av data utarbeidet jeg en kodebok der jeg har brukt mange av de samme variablene som Ólafsson (2006) og Hognestad (2015) brukte i sine undersøkelser. Jeg har også hatt et godt samarbeid med min veileder som har hjulpet meg mye i alle fasene med innsamling, bearbeidning og analyse av data, og jeg har også grundig beskrevet fremgangsmåten jeg har brukt i analysen. I tillegg har jeg gjennomført en reliabilitetstest som ga et tilfredsstillende resultat. Dermed anser jeg reliabiliteten i denne oppgaven som godt ivaretatt. Samtidig minner Gentikow (2005, s. 60) om at den kvalitative metodens fleksibilitet

fører til manglende systematikk slik at dataene ikke blir sammenlignbare og på den måten fører til sviktende reliabilitet.

Vi har nå sett at kvalitativ metode stiller svakt med tanke på å tilfredsstille kvantitativ metodes ufravikelige krav om generalisering, validitet og reliabilitet. Likevel kan prinsippene bak disse begrepene ha verdi også i kvalitative forskningsopplegg. Professor Tove Thagaard (2003, s. 169) ved Universitetet i Oslo mener at man må tenke nytt i forbindelse med vurdering av kvalitet for å legitimere den kvalitative metoden. Hun ønsker å fremheve metodens særpreg fremfor å legge vekt på den kvantitative metodens forskningsidealer, og foreslår derfor å erstatte begrepene med *troverdighet, bekrefitbarhet og overførbarhet*. Forskningens troverdighet er et viktig metodisk mål uavhengig av metodevalg, og handler om forskningen er gjennomført på en tillitsvekkende måte. Bekreftbarhet handler om vurdering av undersøkelsens tolkninger, at forskeren må være kritisk til egne tolkninger og grunnlaget for disse. (Ibid). Selv om kvalitative undersøkelser mangler generaliseringsgrunnlag, betyr ikke det nødvendigvis at resultatene ikke kan ha betydning utover den spesifikke situasjonen som er undersøkt. Resultatene kan gjerne være overførbare slik at innsiktene fra et bestemt fenomen også kan være relevant for andre, lignende situasjoner (Thagaard 2003, s. 170). Ved å legge disse kriteriene til grunn, mener jeg at kvaliteten ved den kvalitative analysen min også er godt ivaretatt.

4.0 Kvantitativ analyse

Det kvantitative analyse materialet består av 590 sportssaker hentet fra VG, Aftenposten, NRK1 og TV 2. Artikkene er hentet fra to perioder i løpet av 2016, en periode før og en periode under sommer-OL i Rio. I begge periodene har samtlige saker i sportsseksjonene blitt en del av analyse materialet på de tilfeldig utvalgte datoene.

Først i analysen presenterer jeg hvordan sportsdekningen så ut i de to periodene sett under ett med tanke på kjønn; hvor stort fokus får mannlige utøvere og hvor stort fokus får kvinnelige utøvere? Deretter går jeg nærmere inn på datamaterialet og bruker flere variabler for å forsøke å avdekke ulike ting som påvirker kjønnsbalansen i sportsdekningen. Etter at hver figur i analysen er presentert, trekker jeg også fram relevant teori for å forklare hvorfor funnene mine er som de er.

I neste delkapittel tar jeg for meg sportsjournalistene: hvem er de, hvem intervjuer de og hvem skriver de om og hvor mye har sportsjournalistene å si for at sportsdekningen er som den er? Analyse materialet viser også at det ikke bare er forskjell på fokuset mellom mannlige og kvinnelige utøvere, men også det er også stor forskjell på hvilke idrettsgrener det blir fokusert på i mediedekningen, og dette er noe jeg ser nærmere på i det tredje delkapittelet. I det fjerde delkapittelet ser jeg nærmere på hvilke fokus det er i sportssakene og om det er forskjeller i hvilket type fokus kvinnelige og mannlige utøvere får. Til slutt rundes den kvantitative analysen av ved en oppsummering av de viktigste funnene.

4.1 Den unaturlige mediedekningen

Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) organiserer totalt 2 240 143 medlemskap fordelt på 11 409 idrettslag og 54 særforbund, og er med det Norges største folkebevegelse (Hognestad 2015, s.93). I 1964 var bare fem prosent av norske kvinner medlemmer av den organiserte idretten. De neste 20 årene ble antallet seksdoblet. Ifølge NIFs siste årsrapport for 2015 er kvinneandelen av antallet aktive utøvere i underkant av 40

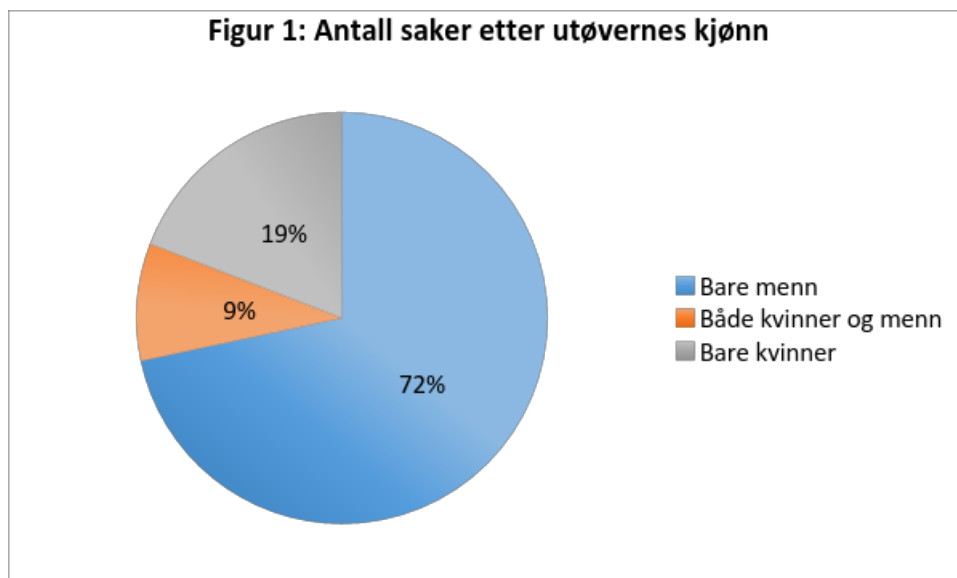
prosent⁴.

Til tross for at Norge har omtrent like mange idrettsaktive kvinner som menn, er sportsdekningen langt fra like balansert med tanke på kjønn. Flere undersøkelser viser det samme, mennene dominerer stort i sportsdekningen, mens kvinner blir skjøvet i bakgrunnen (Hognestad 2015; Ólafsson 2005; Nielsen og Rogstad 2015). Vi skal nå se hvordan sportsdekningen i sentrale norske medier var i 2016.

4.1.2 Herre- og kvinneidrett

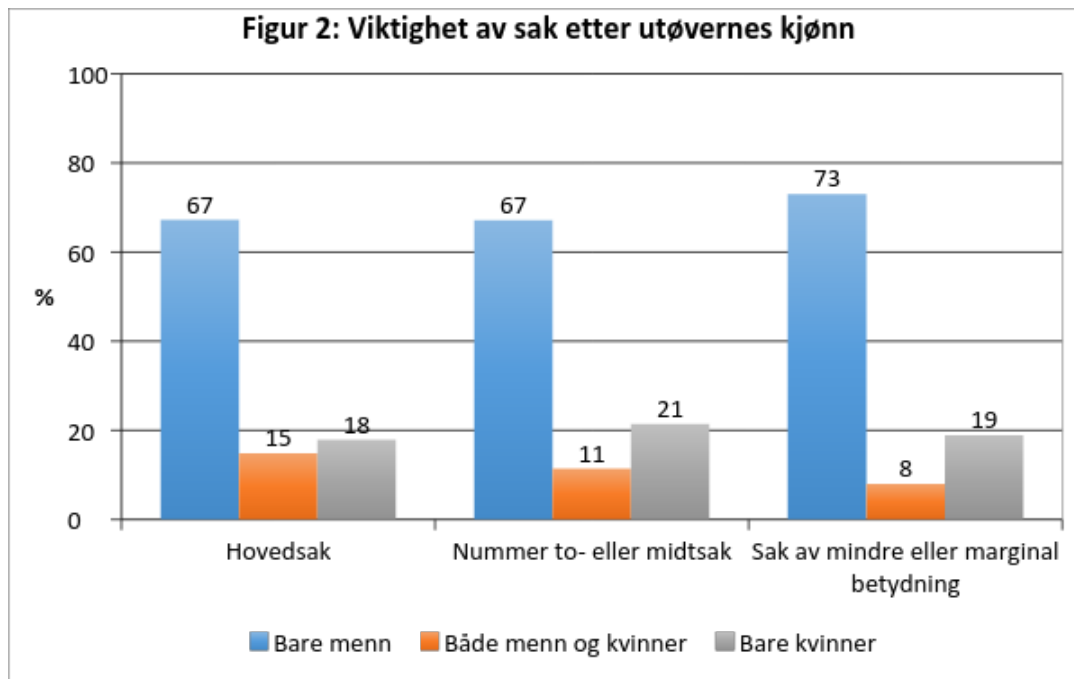
Også i denne undersøkelsen kommer det tydelig fram at sportsjournalistikkens søkelys i stor grad er rettet mot menn. Dette sees lett når man sammenligner antall saker om herreidrett med antall saker om kvinneidrett. Ved å registrere hvor stor andel kvinnelige utøvere som var en aktiv involvert part i mediasaken, delte jeg sakene inn i tre forskjellige grupper. Den første gruppen var saker som kun fokuserte på mannlige utøvere. Den andre gruppen ble dermed saker som kun fokuserte på kvinnelige utøvere, mens den siste og tredje gruppen utgjorde saker som hadde like stort fokus både på mannlige og kvinnelige utøvere.

⁴ NIFs årsrapport 2015:
https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/4393d243d44c40d790193e7ff977765c/19_16_nif-arsrapport-2015_lr.pdf

Fordelingen mellom disse tre gruppene ser vi i Figur 1. Saker om herredrett utgjør overveldende 72 prosent av den totale mengden saker. Bare 19 prosent handlet utelukkende om kvinneidrett, mens 9 prosent av sakene hadde like mye fokus på mannlige som kvinnelige utøvere.

Kvinnelige utøvere blir altså klart marginalisert i form av antall saker ettersom kun hver femte sportssak i riksmidlene i Norge handler om kvinneidrett. Hvordan er det så med forholdet mellom dekning av kvinnelige og mannlige utøvere når det handler om hvilken prioritering saken får? Jeg har skilt mellom sakene i forhold til størrelse, om de blir fremhevet i vignetter eller på forsiden og hvilken rekkefølge saken har i den aktuelle sportsutgaven. Ut fra dette har jeg analysert sakene og laget en variabel som jeg har kalt "Viktighet av sak" der jeg har delt inn utvalget i tre kategorier: Hovedsak, nummer to- eller midtsak og saker av mindre eller marginal betydning.

Som vi ser av Figur 2 er det mannlige utøvere som synes å prioriteres i mediene i tillegg til at det er de det skrives mest om. Hele to av tre hovedsaker (67 prosent) handlet om menn, mens saker om begge kjønn (15 prosent) og kvinner (18 prosent) mye sjeldnere havner i riksmidienes hovedlys. Kjønnbalansen på nummer to- og midtsaker skiller seg ikke veldig fra dette. Fremdeles handler to av tre saker om menn (67 prosent), mens saker av denne typen om begge kjønn (11 prosent) og kvinner (21 prosent) havner like mye i bakgrunnen. Når vi ser på kjønnsfordelingen blant saker av mindre eller marginal betydning, ser vi at nesten tre av fire saker av denne typen handler om menn (73 prosent). Prosentandelen saker om kvinner (19 prosent) holder seg ganske stabil, mens saker om begge kjønn synker litt (8 prosent).

Denne underreporteringen av kvinneidrett som vises i Figur 1 og 2 er interessant av flere grunner. For det første viser det at sportsnyhetene i de store riksmidiene i Norge ikke reflekterer den reelle balansen mellom mannlige og kvinnelige idrettsutøvere. Rundt 40 prosent av Norges aktive idrettsutøvere er kvinner, mens disse utøverne kun er til stede i 19 prosent av sakene. For det andre fører den mannlige dominansen i sportsnyhetene til at yngre gutter får langt flere rollemodeller i idretten enn det yngre jenter får.

Funnene har trolig en sammensatt forklaring, men fra teorikapittelet vil jeg trekke fram Gerd

von der Lippes tanker om sportsjournalistikken som en dominerende maskulin eksponeringsindustri. Ifølge Lippe (2010, s. 14) består denne industrien av et nettverk av menn, både som idrettsledere, journalister og redaktører og sponsorer. Disse mannlige aktørene kan også bidra til å forsterke forståelsen av hvilke prestasjoner som er best, har høyest markedsverdi, fortjener høyest lønn og bør få mest omtale i mediene. Den franske sosiologen Pierre Bourdieu (2005) feltteori, der det journalistiske feltet har skjøre grenser mot det økonomiske feltet, kan også være nyttig til å forklare marginaliseringen av kvinneidrett. Bourdieu mener at hensynet til økonomi veier tyngre enn tradisjonelle journalistiske idealer, og at herreidrett derfor prioriteres over kvinneidrett fordi det er mest økonomisk lønnsomt. I lys av dette kan økonomiske hensyn og maksimalisering av lesertall veie tyngre enn journalistikkens mål om å være objektiv og speile samfunnet.

Medieaktørene har flere ganger måttet svare for denne kritikken, og Lippe (2011) trekker fram Davy Wathne, en meget profilert og anerkjent ankermann i TV 2s fotballsport, svarte følgende på en kritikk om liten dekning av kvinneidrett: ”Med hånden på hjertet må jeg medgi at jeg synes hver eneste av våre profilerte kvinnelige idrettsutøvere har fått den oppmerksomheten og stjernestatusen de fortjener...Hvilke utøvere er det dere snakker om? Hvem er det som blir oversett eller uteglemt?” Videre sa Wathne at ”... Moderne mediebedrifter er uhyre bevisste på og opptatte av kundenes ønsker og behov”. Han viser til at seer- lytter- og leserundersøkelser er en del av hverdagen i mediehusene.

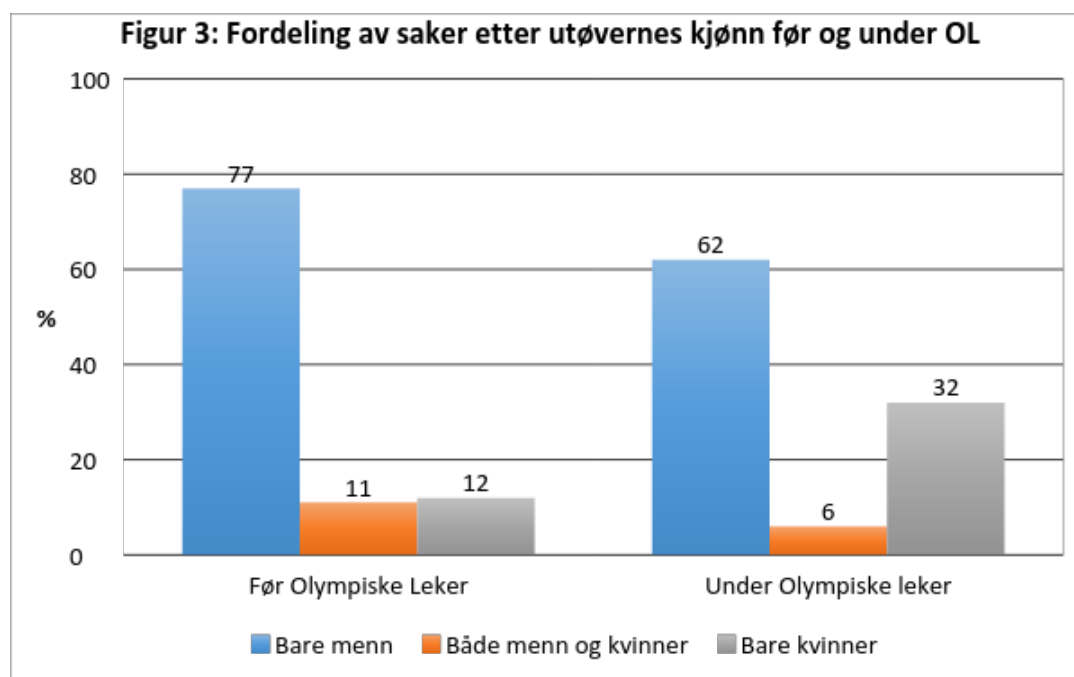
Den franske sosiologen kaller likevel slike undersøkelser for ”ratings-demagogi” (Bourdieu, 2005). Dette fordi disse undersøkelsene ikke sier noe om kvaliteten på det journalistiske produktet, men om publikums medievaner. Undersøkelsene er også overfladiske ved at de kun måler publikums medievaner og at undersøkelsene dermed ikke sier noe som helst om journalistisk kvalitet, og som redaksjonell strategi er nok dette det motsatte av å ta publikums interesser på alvor.

Det journalistiske feltet har i dag stor makt. Konkurransen mellom de store riksmediene skal ideelt sett skape mer mangfold. Likevel kan man spørre seg om det ikke bare blir mer av det samme: herreidrett, og da spesielt mannsfotball? Lippe viser til Bourdieu som sier det slik:

”Vi har alltid hørt at konkurranse skal være en forutsetning for frihet. Konsekvenser på felter der kulturell produksjon skapes under kommersiell kontroll er imidlertid at produksjonen blir ensartet, censorship og til og med konservativ” (Lippe 2010, s. 141).

4.1.3 Mesterskapskvinnene

Av Figur 1 så vi helt klart at det mannlige utøvere får mye mer omtale i sportsmediene enn de kvinnelige. Men er denne skjevfordelingen lik gjennom hele året? Flere undersøkelser viser nemlig at de kvinnelige utøverne får større oppmerksomhet i sportsmediene når store mesterskap arrangeres (Ólafsson 2005, s. 38; Lippe 2010, s. 126). Hvordan ser det så ut i mitt materiale?

Som Figur 1, viser også Figur 3 fordeling av sportssaker etter utøvernes kjønn, men i tillegg viser Figur 3 hvordan sakene fordeler seg i perioden før OL og i perioden under OL. Det er på denne måten lett å se at kvinner får betraktelig mer oppmerksomhet under OL enn før OL, noe som bekrefter det tidligere studier har funnet. I perioden før OL var nemlig 77 prosent av sakene om mannlige utøvere, mens bare 12 prosent handlet om kvinnelige utøvere. I OL-

perioden har andelen saker om mannlige utøvere sunket til 62 prosent, mens antall saker om kvinnelige utøvere har økt med hele 20 prosentpoeng, fra 12 prosent til 32 prosent, som nesten er en tredobling. Selv om mannlige utøvere har desidert mest fokus i begge periodene, ser vi likevel at fokuset på kvinnelige utøvere øker mye under OL.

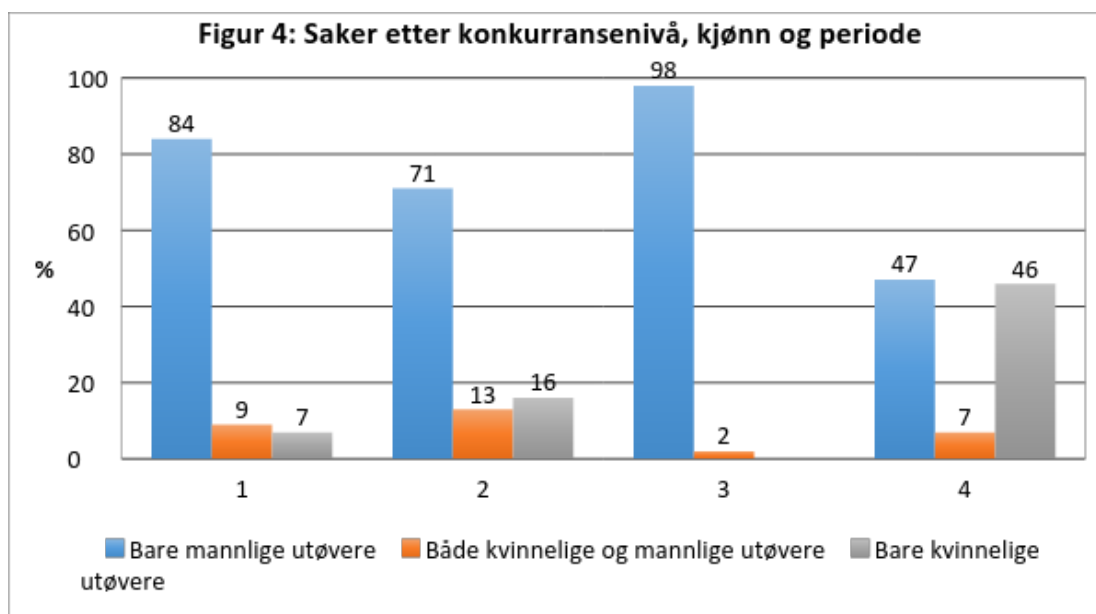
Forskjellen mellom de to periodene er kanskje ikke så overraskende med tanke på at de aller fleste av verdens ypperste kvinnelige utøvere konkurrerer under de olympiske lekene. De kvinnelige utøverne og deres prestasjoner kan rett og slett ikke ignoreres når et så stort arrangement som OL gjennomføres, selv om det fremdeles er nesten dobbelt så mange oppslag om menn under OL-perioden.

Lippe (2010, s. 41-42) sammenligner sportsjournalistikken med pokerspill for å forklare hvorfor kvinneidrett får så mye mer oppmerksomhet i mesterskapsperioder.

Sportsjournalistikken har nemlig sine egne logikker om hva som er viktige nyheter. De har et suverent fokus på seire og tap. Seire skal øke antall seere, lyttere og lesere. Under store mesterskap er det veldig mange som følger med på hva som skjer uavhengig av utøvernes kjønn. Dermed blir ikke kvinneidrett et like risikabelt kort å satse på som det ellers er. I vanlige perioder derimot er herreidrett et langt sikrere kort å satse på for å sette dagsorden.

4.1.3.2 Må kvinner være best internasjonalt?

I 2005 da en gruppe forskere fra en rekke forskjellige europeiske land samarbeidet om et forskningsprosjekt som hadde som formål å kartlegge kvinneidrett i mediene, uttrykte flere av disse forskerne bekymring for at sportsjournalistikk og sportsverdenen i seg selv er delvis styrt av sponsorinteresser. Dette kunne i så fall begrense mediernes mulighet til selv å velge hva de ønsker å dekke og dermed favorisere herreidrett over kvinneidrett, mente forskerne (Ølafsson 2006, s. 38). Hvis denne sponsormakten var reell, mente forskergruppen at man måtte kunne forvente å finne bedre kjønnsbalanse i saker på lokalt eller nasjonalt konkurransenivå. Dette fordi det er mindre sponsormidler involvert på disse nivåene sammenlignet med internasjonalt nivå (Ibid). Hvordan ser så denne balansen ut i mitt materiale?

Av Figur 4 kan vi finne ut om kjønnsbalansen faktisk er bedre eller ikke ut fra hvilket konkurransenivå det er i sakene. I figuren er sakene delt inn etter konkurransenivå, utøvernes kjønn og om saken er publisert før eller under den olympiske perioden. For perioden før OL ser vi at et overveldende flertall (84 prosent) av saker om idrett på nasjonalt nivå handlet om mannlige utøvere, mens saker om begge kjønn og kvinner er veldig få (henholdsvis 9 prosent og 7 prosent). Av saker som handlet om idrett på internasjonalt nivå er ikke mannsdominansen like stor (71 prosent), selv om det fremdeles er klart flere saker om menn enn om begge kjønn (13 prosent) og kvinner (16 prosent). Når vi går over til perioden under OL, får vi ganske oppsiktsvekkende tall. Siden denne perioden kun består av en konstruert uke på seks dager, samtidig som internasjonale konkurranser under OL stjeler veldig mye fokus, er ikke antall saker om idrett på nasjonalt nivå veldig høyt (totalt 57 registrerte saker). Av disse 57 sakene handler imidlertid overveldende 56 av disse om mannlige utøvere (98 prosent). Kun en av sakene (2 prosent) handlet om begge kjønn, mens det ikke var en eneste sak om kvinner som konkurrerte på nasjonalt nivå under OL i mitt analysemateriale. Av saker som handlet om idrett på internasjonalt nivå under OL, ser vi at balansen mellom mannlige (47 prosent) og kvinnelige utøvere (46 prosent) er forbausende jevn. Hva kan grunnen til dette være når alle andre fordelinger som vi har sett på til nå har vært så skjevfordelt?

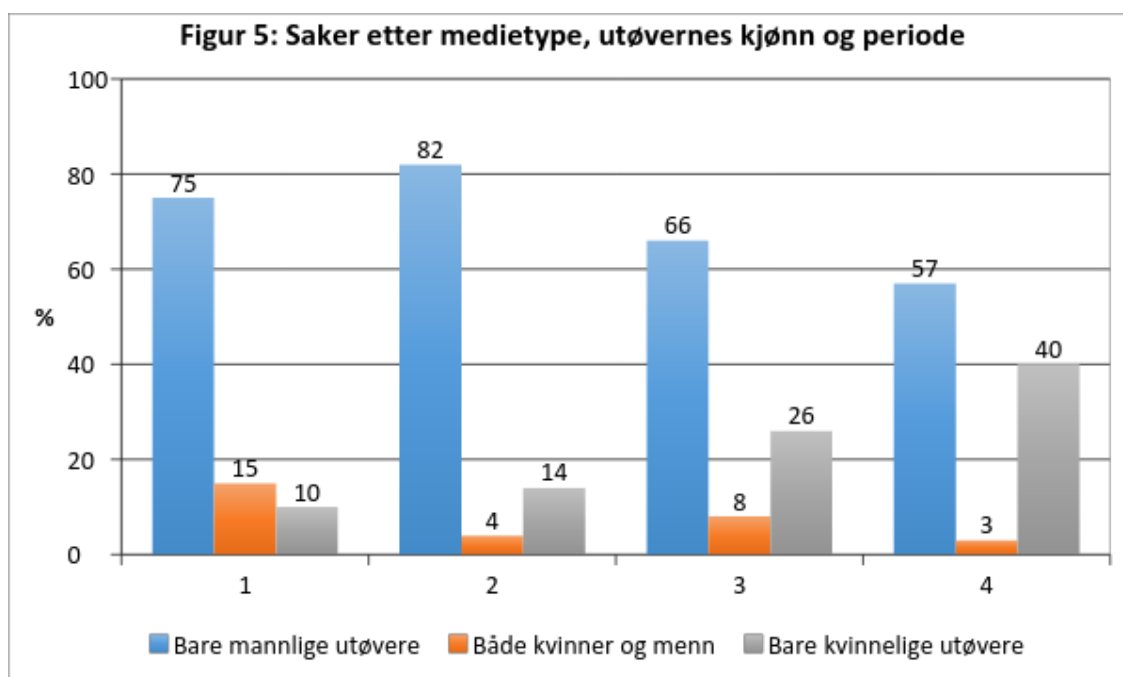
Figur 4 viser definitivt ikke at det er tilfelle at det er en bedre kjønnsbalanse i saker som handler om idrett på nasjonalt nivå sammenlignet med internasjonalt nivå, snarere tvert imot. Dette funnet kan være med på å styrke inntrykket av at kvinnelige utøvere er nødt til å stå fram på et høyt internasjonalt nivå for å klare å bli lagt merke til i norske sportsmedier. For kvinner er det altså ikke nok å være blant de beste i egen region eller land. Det er først når de er med og konkurrerer i OL at de blir lagt like mye merke til som menn. Samtidig viser funnet at deknningen av internasjonal toppsport har et rom for kvinneidrett, spesielt under OL, og dette motbeviser en ide om at det er så mye penger og sponsorinteresser i internasjonal toppidrett på herresiden at den fortrenger kvinneidretten.

Forskergruppen i 2005 kom også fram til at det ble mer skrevet om kvinnelige utøvere dersom de konkurrerer på et internasjonalt nivå (Ólafsson 2006, s. 39). Man kan kanskje argumentere for at et enormt internasjonalt stevne som OL vil gi et skjevt bilde av dekningsfordelingen mellom utøvere på internasjonalt og nasjonalt nivå, men av Figur 4 ser vi at også at det i perioden før OL skrives betydelig mer om kvinner som konkurrerer på internasjonalt nivå (16 prosent) enn om kvinner som konkurrerer på nasjonalt nivå (7 prosent).

Dette funnet betyr imidlertid ikke at det er kun konkurransenivå som har noe å si for om en kvinne skal bli lagt merke til eller ikke. Unni Beite Rogvin (2010, s. 12) trekker i sin masteroppgave om kjønnskonstruksjoner i Dagbladet Sportsmagasinet fram stavhopperen Catherine Larsåsen som et eksempel på en kvinne som drar nytte av den hegemoniske feminiteten, som av mediene har blitt definert til å være vakre og heteroseksuelle kvinner. Gjennom sin feminitet og utstråling har hun fått et kjent navn etter en god del omtale i mediene, og hun har også skaffet seg en av de aller beste sponsorkontraktene i norsk friidrett. Dette til tross for at hun som 29-åring enda ikke har bemerket seg ved spesielt sterke resultater på idrettsbanen, noe som viser at kvinnelige utøvere ikke bestandig er nødt til å prestere på et høyt internasjonalt nivå for å bli lagt merke til.

En annen interessant ting som Ólafsson fant i sin undersøkelse som også viser at marginaliseringen av kvinneidrett ikke har med manglende journalistisk frihet å gjøre, er at kvinner ikke dekkes bedre av aviser enn av TV-kanalene. Ólafsson (2006, s. 39) mener nemlig at papiraviser burde ha større mulighet til å gi spalteplass til kvinnelige utøvere, mens TV-kanalene sannsynligvis må være mer selektive med tanke på antall saker de har til

rådighet på en sportssending. Denne antakelsen om at papiraviser publiserer flere saker per sportsutgave enn TV-kanalene bekreftes også i min undersøkelse. De to papiravisene Aftenposten (26,3 prosent) og VG (34,7 prosent) har til sammen 61 prosent av det totale antallet saker, mens de to TV-kanalene NRK (18,1 prosent) og TV 2 (20,8 prosent) følgelig endte opp på 39 prosent av det totale antallet saker. Hvis så marginaliseringen av kvinneidrett handler om journalistene ikke har nok dekningsplass til å prioritere dem, mener da Ólafsson (2006) at avisene burde ha mer stoff om kvinneidrett enn TV-kanalene. Vi skal nå i Figur 5 se på hvordan denne balansen ser ut i min oppgave.

Som vi ser av Figur så handlet tre av fire avissaker før OL om mannlige utøvere, mens saker om begge kjønn (15 prosent) og kvinner (10 prosent) til sammen bare utgjorde en fjerdedel av den totale mengden. På TV-sendingene før OL var fokuset på menn enda større der fire av fem saker handlet om menn (82 prosent). Fokuset på kvinnelige utøvere var likevel litt større sammenlignet med aviser (14 prosent), mens antall saker om begge kjønn var betydelig mindre (4 prosent). For perioden under OL ser vi at disse tallene endrer seg ganske mye. Selv om det fremdeles er et betydelig mer fokus på menn enn kvinner, er mannsdominansen svekket sammenlignet med perioden før OL. På avissidene handlet to av tre saker om menn (66 prosent), men kvinneidrett alene (26 prosent) har nå oppnådd samme fokus som kvinneidrett og saker om begge kjønn hadde til sammen under perioden før OL. Fokuset på

kvinnelige utøvere på TV-skjermen under OL har nesten blitt tredoblet (40 prosent) sammenlignet med perioden før OL, mens fokuset på menn har falt selv om mannlige utøvere fremdeles får mest fokus (57 prosent).

Sannsynligheten er altså størst for å finne en sportssak om kvinner på TV både i perioden under OL (40 prosent) og også i perioden før OL (14 prosent), selv om forskjellen er mindre i perioden før OL. Dermed bekreftes Ólafssons konklusjon om at marginaliseringen av kvinneidrett ikke har med manglende spalteplass å gjøre. Vi ser at det er TV-mediet som drar opp gjennomsnittet for fokus på kvinnelige utøvere, og at det er TV-mediet som derfor best speiler idrettssamfunnet slik det faktisk er og presenterer flest rollemodeller for unge kvinnelige idrettsutøvere.

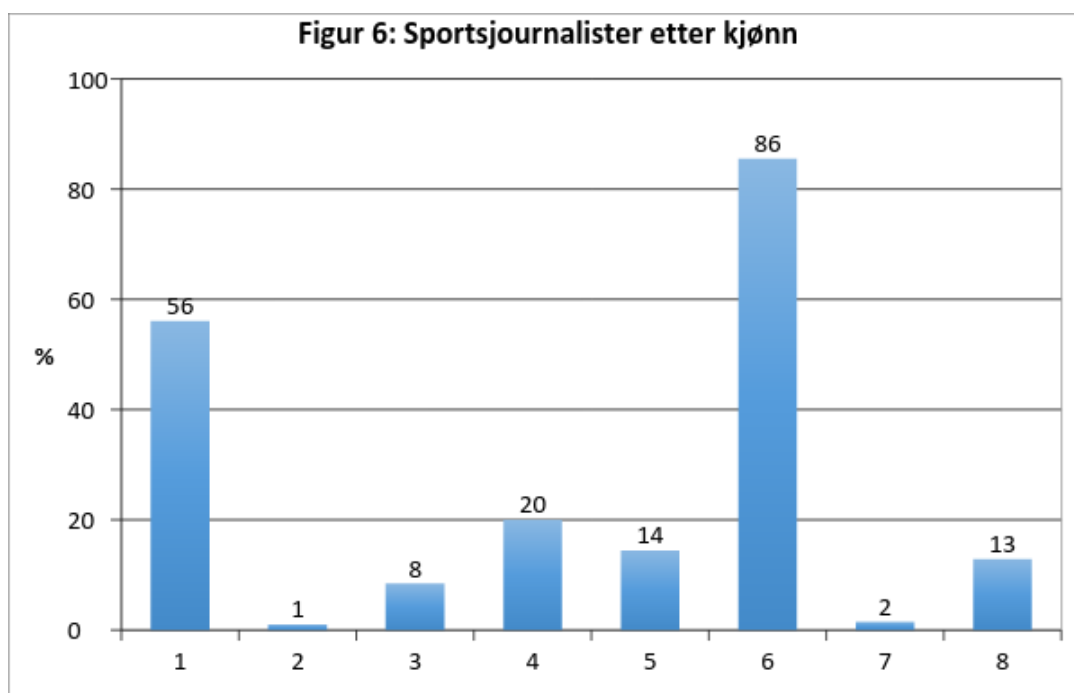
4.2 Menn som snakker om menn

Den norske professoren Gerd von der Lippe mener at sportsjournalistikk og idretten har flere sammenfallende verdier og måter å forstå toppidretten på, kalt homologier, som forsterker hverandre. Denne journalistikken har hun valgt å kalle for en dominerende maskulin eksponeringsindustri. Aktørene som kontrollerer nøkkelkodene i norsk sportsjournalistikk danner et nettverk i en ”maskulin eksponeringsindustri”, fordi det stort sett er menn som omtaler menn og slik sett reklamerer for menn på sporten (Lippe 2010, s. 132). I dette kapittelet skal jeg se nærmere på hvordan menn som journalister og kilder påvirker sportsdekningen.

4.2.1 Mannlige og kvinnelige sportsjournalister

Lippe betegner sportsjournalistene som selve grunnfjellet i denne eksponeringsindustrien. De aller fleste av dem, 92 prosent av medlemmene i Sportsjournalistenes Forbund, er menn. De er underlagt sportsredaktører og arbeider ofte tett sammen med kjente mannlige idrettsledere og trenere i mange dager under store mesterskap. Aktørene på disse områdene kommer slikt

sett tettere på hverandre enn andre journalister og deres kilder. I de tilfeller der de også forstår toppidretten på samme måte i en sak, kan vi snakke om at de forsterker hverandres holdninger gjensidig. Sponsorer er indirekte eller direkte en tredje aktør i dette nettverket. Disse mannlige aktørene kan også bidra til å forsterke forståelsen av hvilke prestasjoner som er best, har høyest markedsverdi, fortjener høyest lønn og skal ha mest omtale i mediene. Hvordan ser så kjønnsfordelingen blant sportsjournalistene ut i min undersøkelse?

Figur 6 viser hvem som stod bak bylinene til sakene i denne undersøkelsen. 56 prosent av sakene var laget av en eller flere menn, 1 prosent var laget av journalister av begge kjønn, 8 prosent var laget av en eller flere kvinner. I tillegg var 20 prosent av alle sakene var skrevet av et nyhetsbyrå, mens 14 prosent av sakene ikke hadde oppgitt byline. Hvis vi kun ser på saker der journalisten er identifisert, stod mannlige journalister bak 86 prosent av disse sakene, 2 prosent var laget av journalister av begge kjønn, mens 13 prosent av disse sakene var laget av en eller flere kvinnelige journalister. Det er altså en dominerende overvekt av mannlige sportsjournalister.

Den store overvekten av mannlige sportsjournalister kan være en forklaring på at kvinneidrett er mindre synlige i sportsnyhetsbildet. I en internasjonal medieundersøkelse fra 2006 fortalte

en norsk kvinnelig journalist om arbeidsdagen sin i en mannsdominert sportsredaksjon:

– En grunn til det [marginalisert kvinneidrett i sportsnyhetene] er at 90 prosent av sportsredaktørene i mediene er menn. Dette er en av grunnene, men ikke den eneste. Menn og kvinner har forskjellige synspunkter. Jeg tror at hvis situasjonen hadde vært motsatt med 90 prosent kvinner og 10 prosent menn, så hadde sportsnyhetene vært annerledes. Dette fordi det er noen forskjeller på måten vi ønsker å presentere nyhetene på, selv om vi alle er journalister. [...] Og da når jeg er den eneste kvinnen mot 17 menn, er det veldig vanskelig å argumentere på det, så det er kanskje en av grunnene (Olafsson, 2006, s. 43).

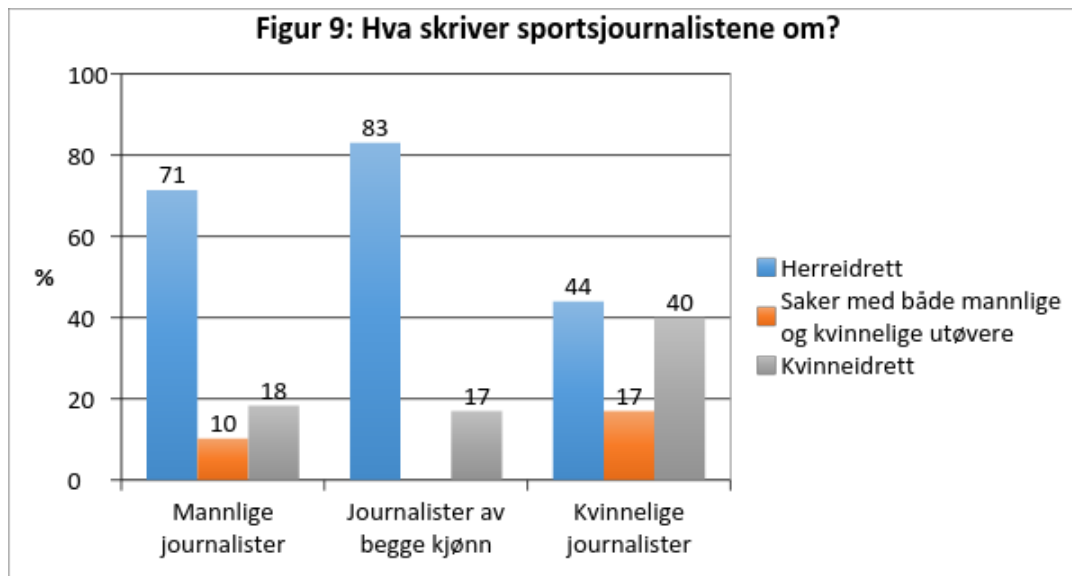
Det finnes mange eksempler på mannlige reportere som usynliggjør kvinner og deres prestasjoner. For eksempel gratulerte kommentator John Inverdale i BBC OL-mesteren Andy Murray med å bli den første personen til å vinne to OL-gull i tennis. Murray svarte som sant var at han slett ikke var den første, ettersom både Serena og Venus Williams har vunnet tre OL-gull hver tidligere⁵. Et annet eksempel er da skytteren Corey Cogdell hadde vunnet sin andre OL-bronse og Chicago Tribune rapporterte det ved å skrive ”Kona til Bears-spiller tok bronse”⁶. Hvem som skal ha æren for kvinners prestasjoner er heller ikke åpenbart for alle. Da den ungarske svømmeren Katinka Hosszu tok både OL-gull og samtidig satte ny verdensrekord i 400 meter medley i Rio, var NBCs kommentator Dan Hicks raskt ute med å zoome inn på hennes mann og trener. ”Og her har vi mannen som er ansvarlig for resultatene”, var kommentaren.⁷ Er dette bare harmløse sleivspark og ubetenksomhet? Ja, sikkert det også. Men synet på kvinnelige utøvere påvirkes selvsagt også av måten de omtales på.

Men hvor stor forskjell er det mellom det mannlige og kvinnelige journalister skriver om? Ved å gå nærmere inn på datamaterialet kan vi finne ut hvor ofte journalistene skriver om herre- og kvinneidrett, og i Figur 9 får vi svaret på hvor forskjellige mannlige og kvinnelige sportsjournalister faktisk er og hvor ulikt de prioriterer.

⁵ <https://www.theguardian.com/media/2016/aug/15/andy-murray-john-inverdale-olympic-tennis-bbc-williams>

⁶ <http://www.chicagotribune.com/sports/international/ct-bears-mitch-unrein-wife-wins-bronze-olympics-20160807-story.html>

⁷ Kommentar av Trine Eilertsen ”Kona til fotballstjerne tok OL-bronse” i Aftenposten 20.08.2016.

Figur 9 viser nemlig at mannlige sportsjournalister skriver desidert mest om mannlige utøvere (71 prosent), mens bare rundt en fjerdedel av sakene de mannlige journalistene skriver handler enten om utøvere av begge kjønn (10 prosent) eller om kvinnelige utøvere (18 prosent). Videre viser figuren at kvinnelige journalister er langt mer balanserte i sin dekning av sport. Kvinnene skriver nemlig nesten like mye om mannlige utøvere (44 prosent) som om kvinnelige utøvere (40 prosent), mens 17 prosent av sakene de kvinnelige sportsjournalistene skriver handler om begge kjønn. I saker der minst en journalist av hvert kjønn hadde samarbeidet om å lage saken, handlet likevel 83 prosent av disse sakene om herreidrett, mens 17 prosent handlet om kvinneidrett.

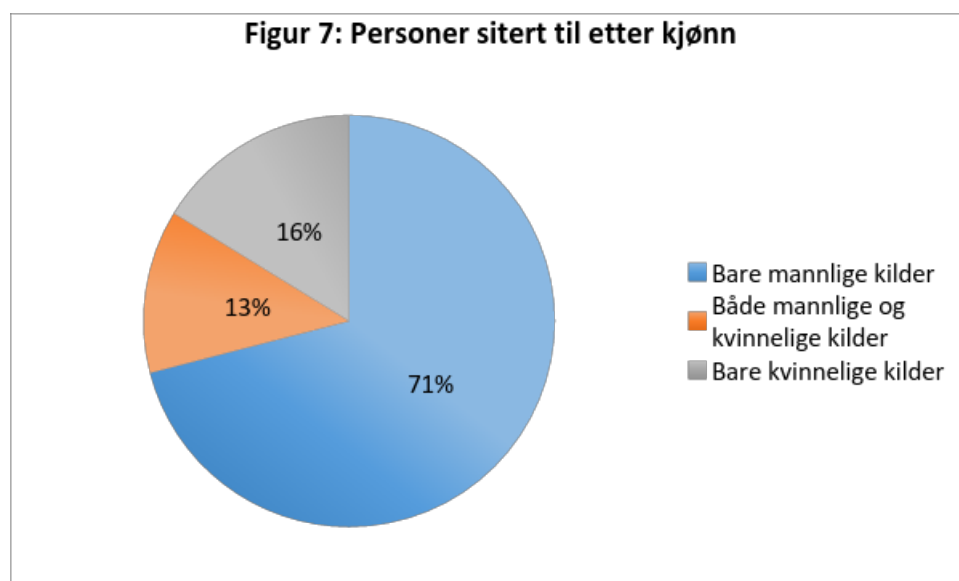
Det viser seg altså at kvinner er mer balanserte i sin sportsjournalistikk. Blant sakene med kvinnelig byline handlet 40 prosent av disse om kvinneidrett, mens 17 prosent handlet like mye om kvinnelige som mannlige utøvere. Det betyr at 57 prosent av sakene som en kvinnelig journalist lager har med kvinnelige utøvere. Blant mannlige journalister er kvinner representert i bare 28 prosent av sakene til sammen.

Dette kan gi håp om at flere kvinnelige sportsjournalister vil være i stand til å øke andelen kvinner i sportsnyhetene. Samtidig strider dette mot Liesbet van Zoonens (1994) teori om at flere kvinner i redaksjonene *ikke* nødvendigvis betyr en endring i journalistikken. Hun mente en ikke kan forvente annerledes medieinnhold fra kvinnelige journalister enn menn. Håpet

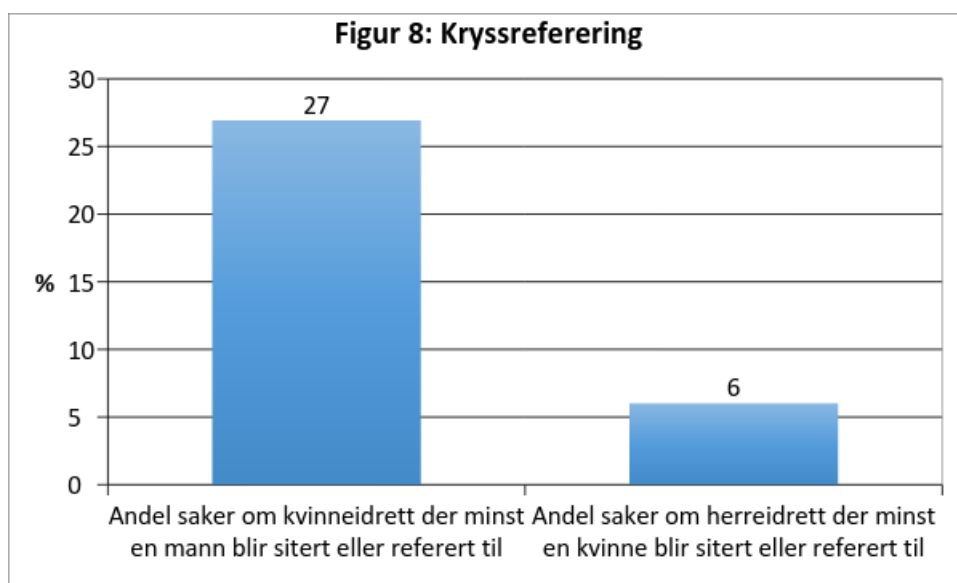
deles likevel av Sigurd Allern, som mener redaksjonelle miljøer som enten er manns- eller kvinnedominert i en viss grad vil treffe ulike beslutninger når det gjelder valg av tema, kilder og vinkling. Hans undersøkelse viser den samme tendensen, at kvinnelige journalister i noe større grad velger kvinnelige kilder. Allern skriver videre at journalisters kildevalg ikke bare påvirkes av gamle rutiner og nyhetsverdier, men også av ”journalistens personlige erfaringsbakgrunn, sosiale nettverk og holdninger (2001, s. 200-201). Morlandstø og Lamark (2015) finner også tydelig bevis på at dette stemmer i sin studie av online-nyheter. De finner at det er en betydelig forskjell i hvilke stoffområder kvinnelige og mannlige journalister skriver om. Blant annet får stoffområdene kultur/underholdning, forbrukerstoff og helse/velferd dobbelt så stor oppmerksomhet fra kvinner som fra menn, mens sport og politikk er de områdene som mannlige journalister skriver mest om.

4.2.2 Kvinner som statister

Vi har til nå sett at mannsdominansen er sterk på alle områdene vi har sett på til nå, men hvordan ser det ut når vi analyserer hvem som kommer til orde i sportssakene, menn eller kvinner?

Som vi ser av Figur 7 er andelen saker med kun mannlige kilder 71 prosent. Andelen saker med både kvinnelige og mannlige kilder er 13 prosent, mens andelen saker med bare kvinnelige kilder er nede på 16 prosent. Figur 1 viste at andelen saker om kvinneidrett var 19 prosent. Det betyr at det finnes flere saker som handler om kvinneidrett enn det finnes saker der kvinner gis muligheten til å komme til orde. Dette betyr at også der kvinneidretten har hovedfokus er det mennene som kommenterer. Dette er et fenomen som kalles kryssreferering, det vil altså si når menn er sitert eller referert til i saker om kvinners idrett og omvendt. Men hvor vanlig er kryssreferering? Det finner vi ut i neste figur, som er Figur 8.

Av Figur 8 ser vi at menn ganske jevnlig, i 27 prosent av sakene om kvinneidrett, uttaler seg om kvinnelige utøveres prestasjoner. På den andre siden er det langt sjeldnere at kvinner får uttale seg om mannlige utøveres prestasjoner. Det skjer bare i 6 prosent av sakene om herreidrett. Det ser altså ut til at mannfolkenes kamparena er lukket for kommentarer fra kvinner, mens menn ofte er viktige kommentatorer på kvinneidrett.

Dette kan knyttes til det sosiologene Tim Carrigan, Bob Connell og John Lee kaller hegemonisk maskulinitet. Kjernen i hegemoniet bygger ifølge Connell (1987, s. 183) på et strukturelt faktum: den globale dominansen av menn over kvinner. Siden herreidrett under dette synet blir definert som normen i idrett, er det mer akseptabelt og blir sett på som mer ”normalt” at menn uttaler seg om kvinneidrett enn det motsatte. Et godt eksempel på dette har

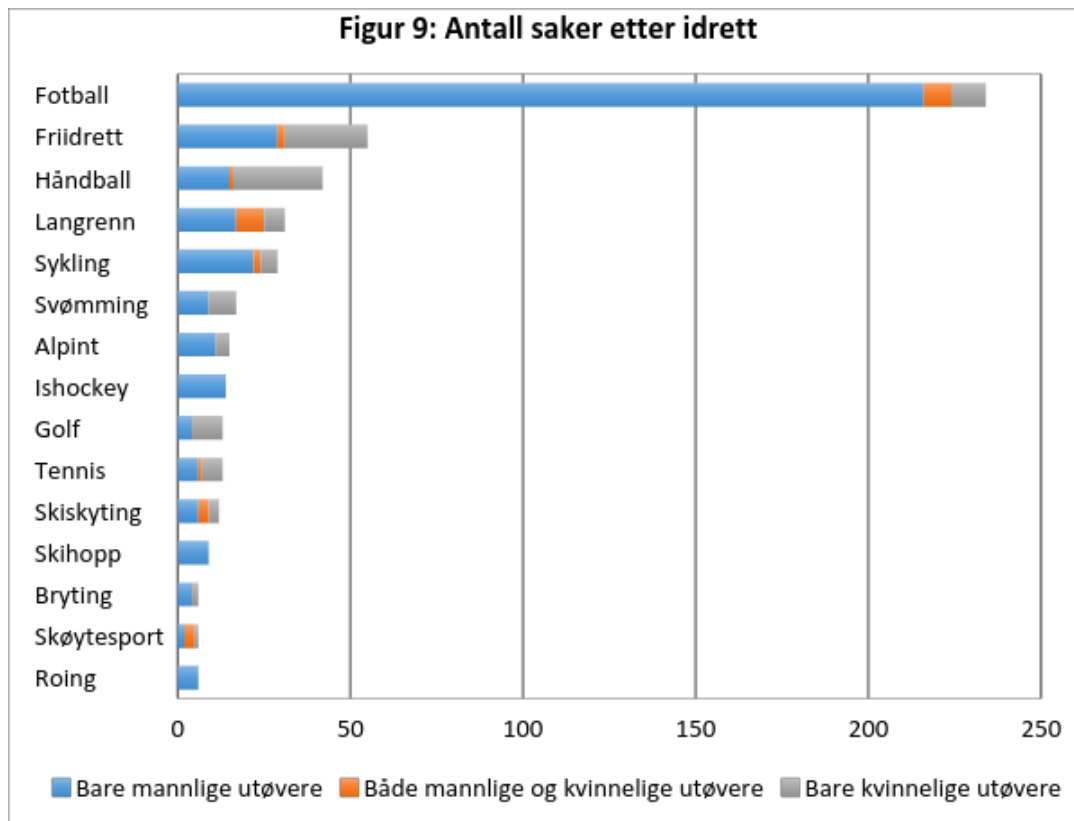
vi fra 2014 i forbindelse med fotball-VM for herrer i Brasil og NRKs sammensetning av sitt ekspertpanel som skulle kommentere VM-kampene. Dette panelet bestod av tre kvinner og bare én mann, noe som ifølge Dagbladet vakte oppmerksomhet verden over⁸.

Hvorfor er det slik? Mange journalister har erfart at kvinner vegrer seg mer enn menn for å eksponere seg i mediene, og nevner dette som årsak til at det er så få kvinner i sportsnyhetene (Haukeberg og Syrstad, 2000; Hognestad, 2015; Nielsen og Rogstad, 2015). Dette kan henge sammen med måten kvinnene blir behandlet i de samme mediene, at de sjeldent blir intervjuet og mangler dermed rollemodeller, men det kan også være utslag av perfeksjonisme, beskjedenhet eller generell frykt for å bli eksponert. Her må kvinner selv ta ansvar for ikke stadig å bekrefte denne tendensen, mener Eide (2000, s. 195). Det fins likevel også grep som redaksjonene selv kan gjøre, noe Gunnar Falck, redaktør i den svenske avisen Västerbottens-Kurien, kan bekrefte. I 2002 var 18 prosent av kildene på sporten kvinner. Da de valgte å gjøre noe med dette og begynte å snakke med de kvinnelige utøverne i stedet for de mannlige trenerne, økte andelen kvinnelige kilder til 41 prosent (Falck 2014). Endringen har kommet gjennom bevisst satsning og tellinger hver fjerde uke. Redaktøren mente at leserne fortjener en mer balansert avis, og at redaksjonen er avhengig av det. Kunnskap om skjevhetene i journalistikken har over tid ført til endring gjennom aktiv handling. Problemet med kvinner som ikke vil intervjues ble også kraftig redusert.

4.3 Menn og kvinner i forskjellige idretter

Tidligere undersøkelser (Ólafsson 2006; Monday Morning 2002) har vist at det også er stor forskjell på hvilke idretter det blir fokusert på i sportsnyhetene. Dette handler ikke bare om hvilke idrettsgrener som er mest populære, for det har også mye å si om det er menn eller kvinner som utøver idretten. I den neste figuren skal jeg vise hvilke idretter som ble mest omtalt i denne undersøkelsen både på herre- og kvinnesiden.

⁸ <http://www.dagbladet.no/sport/dette-nrk-bildet-vekker-opsikt-verden-rundt/61418845>

Figur 9 viser hvilke idretter det skrives mest om målt i antall saker og hvor stor del av disse sakene som bare inneholder mannlige utøvere, kvinnelige utøvere eller om det er med utøvere av begge kjønn. Som vi ser er altså fotball, og i hovedsak herrefotball, det sportsmediene skriver desidert mest om.

Herrefotball er både den store mediesporten og idretten i Norge og i Europa. Her ligger interessen hos de største klubbene, de rikeste agentene og rikeste sponsorene. Det er altså et spørsmål om kjønn, tradisjon, penger og forestillinger om eksponeringsverdier (Lippe 2010, s. 137). Herrefotballen setter dagsorden på sporten. Som tidligere nevnt danner aktørene som kontrollerer nøkkelkodene i norsk sportsjournalistikk, og da spesielt i fotballjournalistikken, et nettverk i en ”maskulin eksponeringsindustri” (Lippe 2010, s. 132). Fra et feministisk ståsted skjer dette på bekostning av kvinnefotballen, og dette kan beskrives som taushetens kjønnete retorikk. Dette fordi kvinnefotballen så å si er usynlig i mediene, og i min undersøkelse utgjør kvinnefotball kun fire prosent av den totale mengden av fotballrelaterte saker. Sportsredaksjonene er som sagt også oftest dominert av middelaldrende fotballinteresserte menn. Vi ser foreløpig ikke mange kvinnelige reportere kommentere

fotballkamper, selv om vi i Norge har et unntak ved NRK-kommentatoren Lise Klaveness. For redaktøren er det helt ”naturlig”, fordi mannsfotballer forstått som selve kunnskapen i fotballjournalistikken. I Norge har

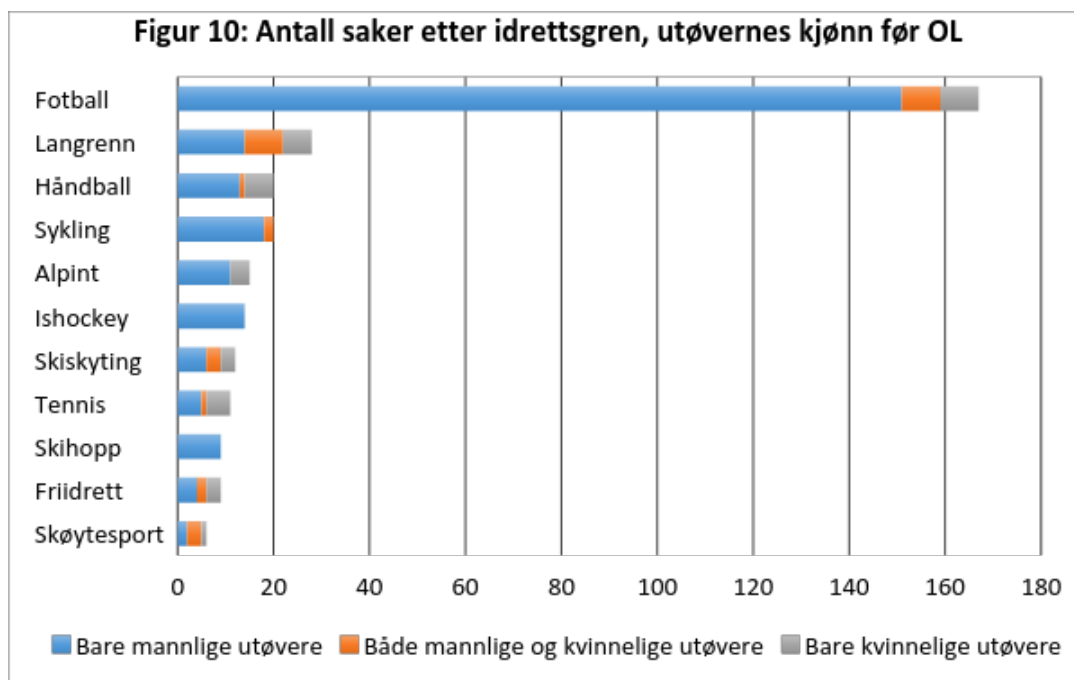
Videre viser Figur 9 at friidrett og håndball er de nest mest omtalte idrettsgrenene etter fotball, og håndball er den eneste idrettsgrenen der kvinnelige utøvere er mer omtalt enn mannlige. Dette er ikke overraskende sett i lys av tidligere studier. Disse idrettene har nemlig tradisjonelt sett vært ganske likt balansert med tanke på kjønn. Andre idretter igjen blir dominert av menn, og i disse blir kvinnene viet lite oppmerksomhet. Håndball har vært betraktet som en kvinneidrett i Norge siden 1937. Herrehåndball ble av mannlige fotballdommere beskrevet som kastret fotball i 1946. Dessuten tapte det norske herrelandslaget på denne tiden klart mot det svenske, mens kvinnelandslaget klarte uavgjort. Fra første stund fikk norske håndballkvinner positiv omtale i avisene. Med overskrifter som ”Endelig DEN RETTE SPORT for damene” og ”Håndball er blitt damenes fotball”, ble norsk sportsjournalistikk en viktig medspiller for å forstå håndball som en kvinneidrett (Lippe 2010, s. 135).

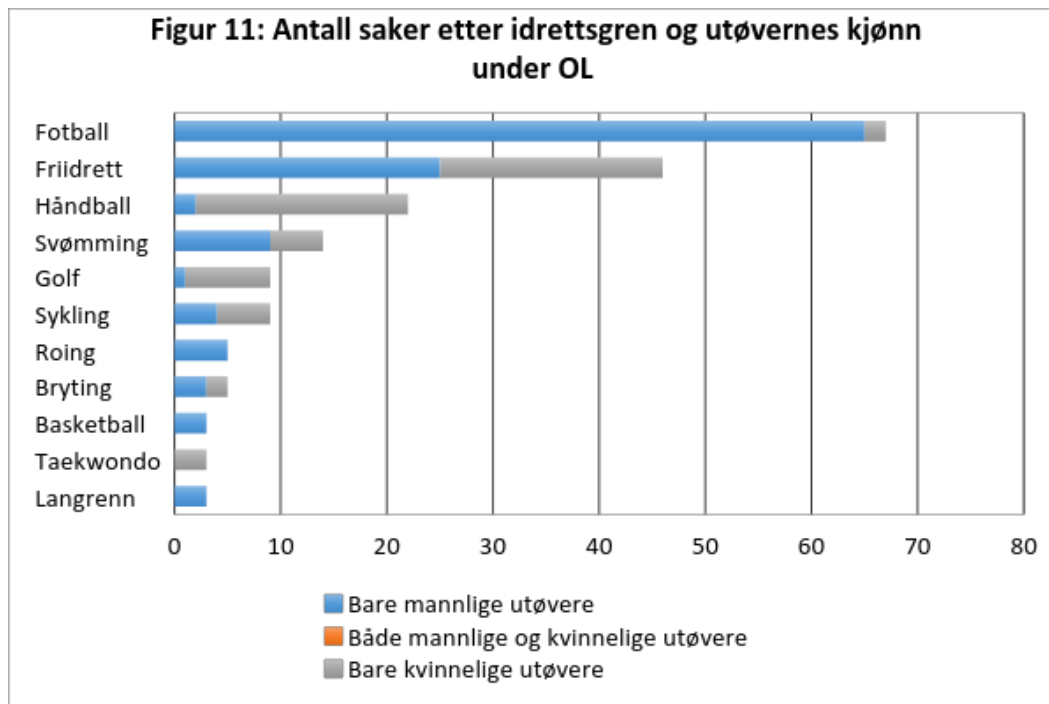
At Norges kvinnelandslag i håndball har langt bedre resultater enn herrenes landslag har bidratt til at kvinnene så langt har fått mest omtale (Lippe 2010, s. 138). Uansett blir håndball, både nasjonalt og internasjonalt, en ubetydelig maktfaktor i forhold til fotball, ifølge Lippe (ibid). Der står verken sponsorer eller journalister i kø for å få de beste fortellingene og å promotere de største profilene.

Gerd von der Lippe (2010, s. 139) mener at mediedekningen for mange fremstår som ”objektiv” og ”naturlig”, fordi et nettverk av sportsredaktører og –journalister, sentrale idrettsledere og trenere, samt sponsorer, har en felles forståelse av hva som er viktigst av herre- og kvinnefotball, og av fotball i relasjon til håndball. Denne samstemtheten har vært her lenge, og den gjentas og forsterkes hvert år med god drahjelp fra europeisk og global idrett og mediesporten.

Selv om den generelle trenden viser en klar mannlig dominans i sportsnyhetene, så varierer denne dominansen i styrke fra tid til annen. Denne undersøkelsen antyder at den generelle

dekningen er noe forskjellig fra dekingen under strukturerte og formelle internasjonale arrangementer, som OL, en antydning som Òlafsson (2006, s. 46) også fant i en lignende undersøkelse. Det olympiske programmet er satt sammen av konkurranser for både menn og kvinner, og når mediens søkelys er på denne turneringen, ser vi at sportsdekningen skiller seg fra perioden før OL. Mediene dekker ikke bare flere forskjellige idretter, de dekker også kvinner mer enn de gjør vanligvis selv om mannlige utøvere fortsatt er i overtall. Figur 10 og 11 viser hvordan omtalen av idrettsgrener og mannlige og kvinnelige utøvere skiller seg fra perioden før OL til perioden under OL.

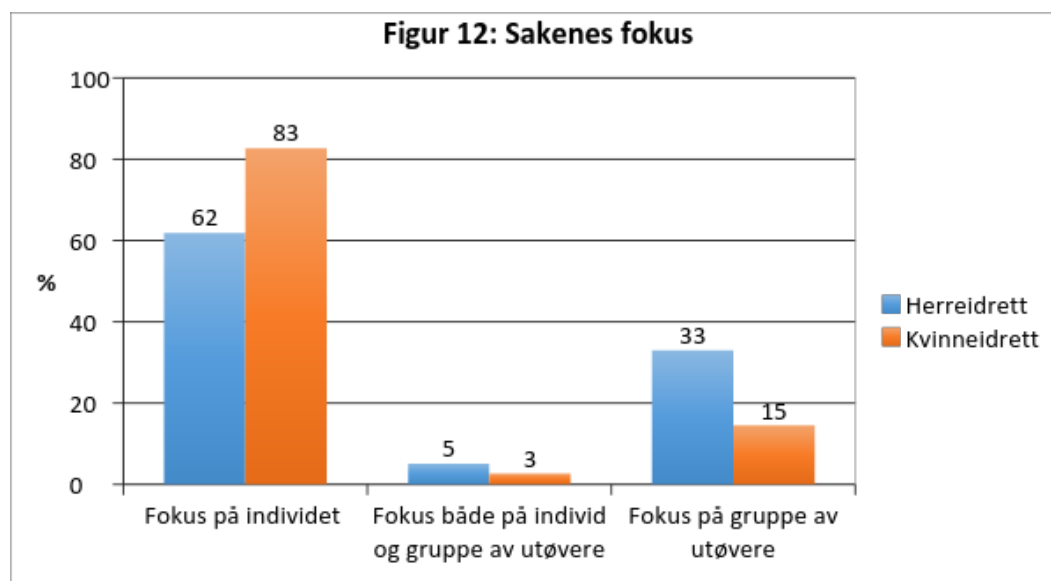

Som vi ser av figurene er riktignok fotball den mest omtalte idrettsgrenen i begge perioder, og at kvinnelige fotballspillere ikke får mer oppmerksomhet under OL enn ellers, heller tvert imot. Samtidig ser vi at avstanden ned til de mindre omtalte idrettene er mindre i perioden under OL. Dette har en viktig betydning, fordi mange av idrettsgrenene som kommer fram i lyset under OL er mindre mannsdominerte sammenlignet med perioden før OL. I Figur 11 ser vi at dette gjelder spesielt i golf og sykling, og i tillegg er taekwondo den eneste idrettsgrenen der kun kvinnelige utøvere er omtalt. Kvinnelige utøvere er også mer omtalt generelt i mange av idrettsgrenene med unntak av fotball. Resultatet av dette er at kvinnelige idrettsutøvere blir mer synlige under OL enn ellers, slik vi så i Figur 4.

4.4 Sakenes fokus

I en større europeisk undersøkelse om kvinnelige utøvere i sportsmediene (Ólafsson 2006) fant forskerne ut at det også var forskjeller mellom hvordan mannlige og kvinnelige utøvere ble framstilt i mediene når det kom til hvordan fokus sakene hadde. Blant annet fant de forskjeller når det kom til om fokuset var på enkeltindivider eller på en større gruppe utøvere, og om det var positivt eller negativt fokus i sakene. På samme måte laget jeg en egen variabel

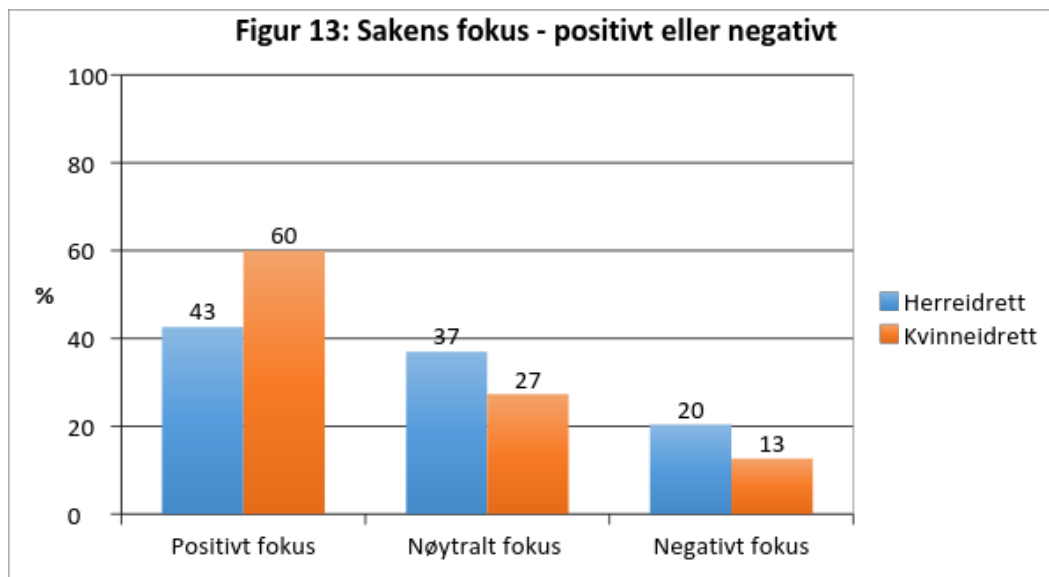
for å finne ut hvor fokuset i mitt materiale ligger, og dette var det jeg fant ut:

Figur 12 viser sammenhengen mellom utøvernes kjønn og hvorvidt saken er fokusert på en individuell utøver eller en større gruppe av utøvere. Selv om en sak dreier seg om en lagidrett, kan for eksempel saken velge å fokusere bare på en av utøverne. Individuelle idretter som friidrett trenger ikke å være fokusert bare på en utøver, grupper av utøvere basert på for eksempel kjønn eller nasjonalitet kan oppstå. Hvis for eksempel alle tre Ingebrigtsen-brødrene intervjues samlet i samme sak om et løp, blir dette regnet som en gruppe av utøvere i motsetning til om bare én av brødrene hadde blitt intervjuet. Figur 12 viser at i 62 prosent av sakene om herreidrett er fokuset på et enkeltindivid, i 5 prosent av sakene er fokuset både på individ og en gruppe, mens 33 prosent av sakene om herreidrett lå fokuset på en gruppe av utøvere. I sakene om kvinneidrett ser vi at forskjellen er større. Her er 83 prosent av sakene fokusert på et enkeltindivid, 3 prosent hadde fokus både på individ og en gruppe av utøvere, mens 15 prosent av sakene om kvinneidrett var fokusert på en gruppe av utøvere.

Det er altså mer sannsynlig at en sak om kvinneidrett er fokusert på en enkeltutøver, mens saker der fokuset er på en gruppe av utøvere er det mest sannsynlig at en slik sak handler om menn. Årsaken til dette er trolig den store populariteten til herrefotball, som vist i Figur 9. Med unntak av håndball er samtidig individuelle idretter som ski, golf og friidrett de mest omtalte når det handler om kvinnelige utøvere. Dette stemmer overens med det Lynn (et.al., 2002) skriver om at det i sportsjournalistikken har blitt skapt et bilde av at kvinner er best egnet i individuelle idretter med estetiske elementer. I noen tilfeller mener Lynn (ibid) at

media til og med skaper et bilde av at en idrett kun er egnet for menn og ikke for kvinner. Dette bildet har ifølge Ólafsson (2006) blitt skapt blant annet gjennom lite eller spesielt utvalgt mediedekning. Det neste vi skal se på er fordeling av sakene etter om de hadde et positivt, nøytralt eller negativt fokus.

Figur 13 viser sammenhengen mellom mannlige og kvinnelige utøvere og hvorvidt sakens fokus er positivt, nøytralt eller negativt. Igjen er det en ganske stor forskjell mellom kvinnelige og mannlige utøvere. Hele 60 prosent av sakene om kvinneidrett får et positivt fokus i mediene. Litt flere saker om herreidrett er nøytralt beskrevet enn kvinneidrett, mens det er veldig få saker om kvinneidrett som har et negativt fokus (13 prosent).

En lignende tendens viste seg også i den større europeiske undersøkelsen (Ólafsson 2006, s. 48). I den ble det foreslått at en mulig årsak kunne være at herreidrett ble tatt mer seriøst enn kvinneidrett. Lippe (2010, s. 195) skriver at mannlige idrettskropper ofte blir fremstilt som de ”naturlige” og representanter for det allmenne. Derfor blir de som regel utgangspunkt for fortellinger om idrett. Slik sett blir herreidretten forstått som symbolet på *idretten*, mens kvinnelige toppidrettsutøvere i utgangspunktet symboliserer *forskjell* fra normen; kvinner – de andre – som driver idrett. I et polarisert kjønnsperspektiv blir det mannlige kjønn regnet som det første kjønn og normen, og det står i motsetning til det kvinnelige kjønn. Mannen skal blant annet være tøff, kontrollert, aggressiv, overordnet, hard, streng, offensiv og

prestasjonssterk. Kvinner blir da det andre kjønn, det spesielle og det ikke-mannlige. Kvinner blir beskrevet som irrasjonelle, passiv, svak, forsiktig, objekt for menns blikk, defensiv og emosjonell (Lippe 2010, 156). Når en mannlig idrettsutøver presterer dårlig, bryter det med kjønnsnormen. Uttrykk som at et fotballag ”spilte som kjerringer” er ikke uvanlige, og kvinnelige trekk brukes da for å beskrive mannlige prestasjoner som er under forventningene. Når kvinnelige utøvere presterer dårlig, bryter ikke dette like mye med den kvinnelige normen, ifølge Lippe (2010). Når de derimot presterer bra kan de bli ilagt mannlige trekk som et tegn på ros, for eksempel har den kvinnelige fotballspilleren Martha fått høre at hun ”Spiller som en mann”(Lippe 2010, s. 126).

En annen årsak til at herredrett får mer negativt fokus enn kvinneidrett er ifølge Ólafsson (2006, s.48) at menn får mer utenomsportslig omtale enn det kvinner får. Saker som ikke fokuserer på spillet er mer sannsynlig å være negativ enn saker som fokuserer direkte på spillet, noe som ikke er så rart siden saker som fokuserer direkte på spillet ofte er referatsaker. Siden mannlige utøvere er de som det blir skrevet desidert mest om, vil man kunne tro at disse blir lettere og bedre kjent enn kvinnelige utøvere. På den måten blir mannlige utøvere mer interessante for nyhetene, også utenfor idrettsbanen. Det at nyhetsomtalen av mannlige utøvere oftere er av negativ karakter sammenlignet med kvinnelige utøvere, kan i så måte sees på som en pris av det å være kjent (Ólafsson 2006, s. 49).

4.5 Oppsummering kvantitativ analyse

Funnene i denne kvantitative analysen tyder på at sportsdekningen er langt mer opptatt av menn og menns prestasjoner på idrettsbanen enn av kvinner og deres idrettsprestasjoner. Til tross for at 40 prosent av Norges idrettsutøvere er kvinner, handler nesten tre av fire sportssaker i riksmidlene om mannlige utøvere, mens bare en av fem saker handler om kvinnelige utøvere.

Den mannlige dominansen fortsetter også når vi ser nærmere på hvem som kommer til syne i de viktigste oppslagene, hvem som blir brukt som kilder og hvilke journalister det er som lager sakene. Når man ser nærmere på hvilket fokus det er i sakene, finner vi også at det er

forskjell i måten kvinnelige og mannlige utøvere blir omtalt på. Kvinnelige utøvere blir oftere omtalt i et mer positivt ordelaget og fokuset er som oftest sportslig rettet. Samtidig er det mest fokus på kvinner i individuelle idrettsgrener. Menn derimot må tåle mer negativ omtale og utenomsportslig omtale, og dette er kanskje prisen mannlige utøvere må betale for å være mest omtalt. Men hva er årsaken til den skjeve kjønnsbalansen og forskjellen i måten kvinnelige og mannlige utøvere blir omtalt på?

Et funn i denne studien viser at kvinner som konkurrerer på internasjonalt nivå får betydelig mer fokus enn kvinner som konkurrerer på nasjonalt nivå. Dette funnet kan tyde på at kvinnelige utøvere er nødt til å være best etter en internasjonal standard for å klare å få oppmerksomhet fra norske riksmidier. En annen mulig forklaring finner vi ved å se på hvem det er som lager sakene. I saker der journalisten var identifisert var hele 86 prosent av disse menn. Dette har stor betydning ettersom analysen videre viste at mannlige journalister med 71 prosents sannsynlighet skriver om mannlige utøvere, mens kvinnelige journalister er langt mer balanserte i sin journalistikk med tanke på om de skriver om mannlige eller kvinnelige utøvere, og dette bekreftes også av andre studier.

Ved å ta med to undersøkelsesperioder, en før og en under OL, er det også slående å se på hvor mye OL har å si for mediedekningen av kvinnelige utøvere. Før OL lå mediedekningen av kvinnelige utøvere på 12 prosent, mens under OL er fokuset nesten tre ganger så stort. Det er fremdeles et godt stykke opp til at kvinnelige og mannlige utøvere er likestilt i sportsmediene, men en økning på 20 prosentpoeng viser likevel at OL-medaljer betyr langt mer enn kjønn når det kommer til medieinteresse. En økning i interesse for kvinnelige utøvere under store mesterskap er ikke noe nytt fenomen⁹, men store mesterskap som OL viser likevel at det er der mulighetene ligger for at kvinneidretten skal bli synlig. Under mesterskapene er kvinnene nesten helt der oppe sammen med de mannlige stjernene, men når OL-ilden slukkes drar de kvinnelige utøverne hjem for å bli usynlige igjen.

⁹ <http://www.aftenposten.no/norge/Hjem-for-a-bli-usynlig-228451b.html>

5.0 Kvalitativ analyse

Det kvalitative analyse materialet består av seks saker fra sportsseksjonene til VG og Aftenposten. To av sakene er hentet fra perioden før sommer-OL i Rio, mens fire av sakene er hentet fra perioden under de Olympiske Lekene.

Analysen begynner med de to sakene fra perioden før OL, som er hentet fra Tour de Ski, det største vinteridrettsmesterskapet som ble arrangert i 2016. Sakene handler om vinnerne av herre- og kvinneklassen; Martin Johnsrud Sundby og Therese Johaug. I analysen ser jeg nærmere på hvordan de to vinnerne blir presentert og omtalt i sakene og om det er noen store forskjeller mellom de to sakene.

Fra perioden under OL har jeg hentet fire saker ut fra følgende kriterier: den beste kvinnelige og mannlige prestasjonen og den mest skuffende mannlige og kvinnelige prestasjonen ut fra forhåndsforventningene. Som den beste kvinnelige prestasjonen valgte jeg ut kvinnehåndball-landslagets OL-bronse, som var den eneste medaljen i den norske kvinneklassen. Den beste mannlige prestasjonen var litt verre å velge ut ettersom Norge tok tre bronsemedaljer i herreklassen, men valget falt til slutt på bryteren Stig André Bergets bronsefinaleseier. Ettersom Norges kvinnehåndball-landslag ifølge ekspertene var nasjonens eneste klare gullkandidat under lekene¹⁰, regnet jeg derfor deres semifinale mot Russland som den mest skuffende prestasjonen ut fra forhåndsforventningene på kvinnesiden. På herresiden valgte jeg regjerende europamester Filip Ingebrigtsen OL-exit allerede i andre forsøksheat på 1500 meter som den mest skuffende prestasjonen ut fra forhåndsforventningene. Til slutt avsluttes den kvalitative analysen med en oppsummering av de viktigste funnene.

¹⁰ https://www.nrk.no/sport/ekspertene_-dette-er-norges-medaljehap-i-rio-1.13042142

5.1 Millionmaskinen

11. januar 2016 er Martin Johnsrud Sundby hovedoppslag i VG-sporten med tittelen ”Millionmaskin i touren” etter at det ble klart at han vant Tour de Ski sammenlagt. Bildet er et totalbilde over en dobbeltside der Johnsrud sitter jublende på rumpa rett etter målgang. I bakgrunnen viftes de norske flaggene blant jublende tilskuere, mens nærmeste utfordrer enda ikke kan sees. Han har naturligvis både ski, staver og konkurranseklær på enda. Frossent spytt i skjegget er et sikkert tegn på en skikkelig kraftprestasjon.

Artikkelen har et klart økonomisk perspektiv på seieren gjennom et stort fokus på premiepengene og kommersialisering av langrennssporten, men allerede i ingressen forsikrer journalisten om at Johnsrud Sundby ”[...] ikke har noen planer om å trappe opp den kommersielle aktiviteten”. Dette til tross for at landslagskollegaene Petter Northug og Therese Johaug ”har tjent store penger på sin virksomhet”. Selv om han tjener millioner bare i premiepengene, har nemlig ikke Johnsrud Sundby noen planer om å ”bruke navnet sitt til å selge produkter”. Han har heller ingen planer om å knytte til seg en manager for å ”maksimere det økonomiske potensialet i egen merkevare”, slik som Northug og Johaug har gjort. Til det sier Johnsrud Sundby at ”– Så stor er jeg ikke, vet du. Jeg klarer å ta hånd om dette selv. Så får jeg god hjelp av sekretær gjennom fruene”.

Johnsrud Sundby blir med andre ord fremstilt som en jordnær mann som til tross for enestående resultater i skiløypa, millioninntekter og et stort uforløst kommersielt potensial, fremdeles dedikerer seg selv til idretten fullt og helt. Det bekrefter han også selv: ”Jeg har ønske om å bli så god som mulig på ski. Det er det jeg tenker på. Det er det jeg bruker tid og krefter på. Det verste er at jeg synes jeg har så sinnsykt mye å gå på ennå. Jeg må tenke på det før jeg kan begynne å tenke på alle mulige sånne ting”. De to første setningene av dette sitatet fremheves også sentralt i teksten. Journalisten uttrykker klart hva han tenker om det svaret når han skriver ”Han er skrubbsulten på å bli enda bedre langrennsløper. Stakkars konkurrenter, sier vi”.

Dette bildet som man får av Johnsrud Sundby henger godt sammen med bildet av den

maskuline mannen innenfor den hegemoniske maskuliniteten. I så måte skal den ”ekte mannen” være sterk, tøff og ha kontroll, og fremfor alt skal han gi alt for å være best. For å være en vinner må han gjøre det som kreves (Messner 2002, s. 123). Ord, fraser og sitater som for eksempel ”skrubbsulten”, ”dævkjørt”, ”utklasset konkurrentene”, ”sinnsykt mye å gå på enda” og ”Jeg stupte ned i snøen og tenkte at jeg hadde tre minutter å kule den på før de andre kom i mål” er med på å bygge opp under og styrke dette bildet av Johnsrud Sundby som en suveren, maskulin mann.

5.2 Skibusiness-kvinnen

Nummer to-saken bak hovedoppslaget om Martin Johnsrud Sundbys sammenlagtseier i Tour de Ski var dekningen av Therese Johaug's sammenlagtseier i kvinneklassen i VG samme dag. Med tittelen ”To år til med ski-business – det er alt Johaug kan love” blir hun allerede sammenlignet med og satt i kontrast til Martin Johnsrud Sundby i artikkelen som kom før oppslaget om Johaug. Med ordet skibusiness hintes det nemlig til at Johaug er en utøver som utnytter merkevarenavnet sitt – i motsetning til Johnsrud Sundby, som går helt inn for idretten – og mens Johaug bare kan love at hun fortsetter som utøver i to år til, sa Johnsrud Sundby at han hadde et treårsperspektiv og at ”jeg har så sinnsykt mye å gå på ennå”.

I likhet med den forrige artikkelen er det et klart fokus fra journalistens side på premiepenger og kommersielt potensial knyttet til utøverens navn. I ingressen slås det fast at ”Therese Johaug blir bare større og større – både som skiløper og businesskvinne”. Akkurat som Johnsrud Sundby, slår Therese Johaug sikkert fast at det er langrenn som hun tenker på, og at hun fremdeles ønsker å utvikle seg som utøver. Da Johnsrud Sundby ga dette svaret, skrev journalisten om hvordan han var ”imponert over Johnsrud Sundbys sult”, og uttrykte framtidig sympati med konkurrentene som kom til å bli slått i langrennssporet. I Johaug's tilfelle virker ikke journalisten like imponert over svaret: ”Hun forteller til VG at pengene ikke motiverer henne, men det er ingen tvil om at Johaug-businessen står i kontrast til Martin Johnsrud Sundbys måte å gjøre det på. Mens Sundby verken har egen manager eller fokus på kommersiell virksomhet, har Johaug egen kleskolleksjon, egen manager, og en rekke private sponsorer og sitt eget aksjeselskap – Therese Johaug AS”.

Johaugs prestasjoner i langrennsløypa kommer knapt til syne i det hele tatt i artikkelen, som videre forteller at hun har tjent rundt 20 millioner kroner på salg av hansker og votter. Likevel er det ingen tvil om hun har gjort det bemerkelsesverdig i skisporet også, men det fortelles det ikke om i VG før i en mindre sak på siden bak oppslaget om Johaug. Der kommer det fram at Johaug for eksempel var raskere opp alpinbakken, som er et likt element både i herre- og kvinneklassen, enn samtlige løpere på det svenske herrelandslaget. Tidsmessig ville Johaug blitt nummer 35 dersom hun hadde deltatt i klassen for menn, som hadde vært veldig imponerende av en kvinnelig utøver.

Johaug blir ikke spurt selv om det faktisk at hun var bedre enn hele det svenske herrelandslaget, mens Petter Northug blir spurt om dette og forteller at han tror forklaringen er at de svenske løperne ”er litt for feite”. Dette er også et godt eksempel på kryssreferering som jeg var inne på i den kvantitative analysen, altså saker om kvinneidrett der menn uttaler seg på vegne av kvinnene. Northug er kjent som en person som gjerne sender ut stikk på bekostning av svenske løpere, men i denne saken antydes det ikke at svaret er noen forsøk på å være en spøk eller humoristisk stikk. For personer som ikke er kjent med Northugs stil i mediene er det vanskelig å se hvordan dette kan være en spøk når de leser saken.

Det tradisjonelle synet på menn og kvinner i idretten har ført til at kvinnelige utøvere ikke har blitt sett på som ordentlige utøvere. Gerd von der Lippe (2013, s. 131-132) mener at når kvalitetsforskjellen mellom mannlige og kvinnelige utøvere i samme idrett ikke er så stor, så underkommuniseres dette faktumet for ikke å utfordre statusen til de mannlige utøverne. I dette tilfellet blir også Johaug's idrettsprestasjon skjøvet i bakgrunnen, både ved at hun ikke får hovedoppslaget og at fokuset blir på henne som forretningskvinne. I den mindre saken brukes også Petter Northugs sitat til å rakke ned på de mennene som Johaug var raskere enn. Dette kan oppfattes som at Northug setter spørsmålsteget ved om de svenske løperne var gode nok utøvere til å representere mannen som kjønn (Jfr. Sylvén, 2004; Connell, 2005). På denne måten marginaliseres ikke bare Johaug som den kvinnelige utøveren i dette tilfellet, men også de svenske løperne som ikke oppfyller det maskuline hegemoniets krav, og som dermed blir symboler på “de andre, de underlegne og de mindreverdige” (Sylvén, 2004).

5.3 Ungdommelig overmot

17. august 2016 får friidrettsutøver Filip Ingebrigtsen høre det av Aftenposten med overskriften ”Felt av ungdommelig overmot i OL-debuten”. ”Noen tabber kan du rette opp med det samme. Andre vil ligge å gnage der i fire år. Som den til Filip Ingebrigtsen”, skriver journalist Arne Hole i ingressen etter at den regjerende europamesteren på 5000 meter ryker ut allerede i forsøksheatet i OL etter diskvalifikasjon.

På det tilhørende bildet til saken ser vi hvordan Ingebrigtsen skubber unna en konkurrent på oppløpet i et forsøk på å sikre seg en bedre posisjon. Denne manøveren sørget for at den ferske EM-mesteren ble disket allerede i det andre forsøksheatet i OL.

Da Ingebrigtsen vant EM-gull, ble det sagt at løpet hans burde bli brukt som instruksjonsvideo for andre løpere. Om fiaskoløpet i OL skriver journalisten at dette ”kommer til å bli brukt som skrekkfilm”. Journalisten spør også hvordan Ingebrigtsen kan gjøre en så grov feil når han har sett så mange løp av sin eldre bror Henrik. Dermed bygger journalisten opp under en oppfatning av Ingebrigtsen som en umoden og urutinert løper, til tross for at Ingebrigtsen beviselig er Europas beste utøver på denne distansen. Journalisten spør seg også om hvorfor Ingebrigtsen bruker energi på anke diskvalifikasjonsdommen når ”motprotest og forsøk på å argumentere at Grice [konkurrenten] prøvde å holde armene ut for å sperre gjorde samme nytten som et glass vann i en skogbrann”.

Det å være logisk, rasjonell og kontrollert er blant karakteristikkene som knyttes til det å være toppidrettsmann innenfor den hegemoniske maskuliniteten (Lippe 2010, s. 161). Når ”harde”, biologiske mannskropper kan forstås som både dominerende og suverene i idretten og mediesporten, kan det være tøft, spesielt for unge menn, dersom de ikke har en kropp som stemmer overens med idealet (Lippe, 2010; Sylvén, 2004). For at den hegemoniske maskuliniteten skal fremstå som autentisk, må andre maskuliniteter framstå i motsetningsforhold til denne. Utøvere som havner innenfor maskulinitetskategorier under den hegemoniske blir gjerne presentert som at de er i mindre kontroll over seg selv og sine styrker (Lippe 2010, s. 161). Når journalisten bruker ord og fraser som *ungdommelig overmot*, *tabbe*,

grov feilvurdering, skrekkfilm, "driti seg ut", gremme og ergre for å beskrive situasjonen som får Ingebrigtsen disket, er disse ordene og frasene med på å bygge opp under og styrke en oppfatning av at Ingebrigtsen ikke kan karakteriseres som en logisk, rasjonell og kontrollert utøver innenfor det maskuline hegemoniet. Ingebrigtsen får også hard medfart i denne saken på grunn av dette og for at han ikke oppfyller idealet som storebror Henrik blir gjort representant for i saken.

5.4 Gråtende håndballjenter

20. august 2016 skrev Aftenposten om at Norges kvinnelandslag i Håndball, nasjonens største gullmedaljehåp i OL, hadde røket ut i semifinalen. Med tittelen "Hun hadde bare ett mål for OL. Det var gull" slås det fast hvor mye tapet sved for en av lagets største profiler, Nora Mørk. "Nora Mørk (25) har aldri grått så mye etter et tap. På tribunen satt Tirill Mørk, den første treneren, med et knust mammahjerte". Bildet viser hvordan en gråtende Nora har funnet fram en stol som hun står på for å rekke opp til mamma Tiril, som sitter oppe på tribunen, for å gi henne en klem.

Nora Mørk er like knust da hun ble intervjuet om kampen etterpå. Med tårer i øynene og hes stemme forteller hun om hvor knust, skuffet og lei seg hun er over semifinaletapet. Deretter forteller moren om hvor sterkt vinnerinstinkt Nora har, eksemplifisert ved at hun som barn ikke ville spille mer stigespill hvis hun tapte. Dette eksemplet kan også minne om infantilisering, som går på det at kvinnelige idrettsutøvere ofte blir barnsliggjort og fremstår som mindre profesjonelle (Dahlén 2008, s. 479).

At utøvere viser ekte engasjement og følelser er viktig for tabloide medier. Det skal gi seere og lesere en opplevelse av autenticitet (Lippe 2010, s. 115) Likevel er det forskjell på følelsene som menn viser og de som kvinner viser. I en følelseladd artikkel om Kjetil Andre Aamodt under OL i 2004 ble følelser beskrevet som noe som måtte bekjempes hvis en skal ha mulighet til å vinne under et OL. Samtidig har vi sett flere eksempler de siste årene på menn som gråter åpenlyst, og at dette tilsynelatende har blitt mer akseptert blant menn å gjøre

(Lippe 2010, s. 214-216). Fremdeles knyttes likevel kvinner mer til nærhet og det personlige, og journalistene blander ofte det trivielle og hverdagslige sammen med det idrettslige språket på en annen måte når de kommenterer mannlige utøvere (Lippe 2010, s. 198). At kvinnelige utøvere gråter oftere i hverandres nærvær og setter ord på sine følelser, betyr ikke nødvendigvis at de har større nærhet til sine lagspillere enn de mannlige, ifølge Lippe (ibid). Menn kan uttrykke nærhet på andre måter ved for eksempel et klapp på skulderen, blikk, færre ord og lignende. I denne saken legges det ikke skjul på følelsesmessig preget håndballspillerne er av tapet. *Gråtkvalt, knust drøm, lot tårene falle, stemmen var hes, skuffet, lei seg, innmari, gråt og lite søvn* er ord og fraser som blir brukt for å beskrive utøverne og deres følelser etter kampen.

Gerd von der Lippe (2010, s. 117) mener at det greit at det vises følelser i intervjuer, men at det ikke bør handle om å tyne mest mulig ut av gråtende idrettsstjerne. Hvor grensen går for hva som er greit i denne sammenhengen og hva som blir for mye, er en viktig debatt, mener Lippe (Ibid). Journalistene kan ikke vente at utøverne selv skal si stopp, fordi de er lært opp til å levere både resultater og intervju. Det er sponsorpengene avhengig av.

Etter min mening finner den aktuelle artikkelen i Aftenposten en fin balanse. Omtrent midtveis i saken dreier fokuset seg vekk fra tårene og over på hvordan Mørk skal slå tilbake, både på klubb- og landslagsnivå. Dette gjøres ved å gjenta Mørks store vinnerinstinkt, som ble presentert tidligere i teksten, og fortelle om hvordan hun nylig har byttet klubb for å utvikle seg enda mer som spiller på individuelt nivå. Denne utviklingen skal hun bruke til å ta landslaget videre fra det skuffende semifinale-tapet og til nye høyder.

5.5 Det maskuline følelsesregisteret

15. august 2016 er bryteren Stig-André Berge hovedoppslag i VG-sporten etter å ha tatt bronsemedalje i OL. Med tittelen ”Bronsedansen” ser man en bildemontasje av en dansende Berge med det norske flagget i hånda rett etter bronsefinalen. I tillegg er det et mindre bilde av Berge der han omfavnes av sin trener Jimmy Alexander Lidberg som kysser han på kinn.

”Stig-André Berge (33) jublet hemningsløs. Så kom tårene og tankene. Og seiersdansen!” skrives det i ingressen. Berge forklarer nemlig at det var mange følelser involvert før og etter bronsefinalen, ettersom som hans mor og nærmeste støttespiller gikk bort i februar samme år.

”Mamma er med meg. Vi har et slags felles mål, som jeg skal forsøke å gjennomføre. Her i Rio dreier det seg om å lykkes med det jeg har holdt på med i fire år. Jeg skal klare å holde fokus i seks minutter”, sa Berge før kampen. Med dette utsagnet kommer vi tilbake til tanken om at følelser står som en motpol til rasjonell tanke, ifølge Gerd von der Lippe (2010, s. 114). Slik Lippe ser det, kan slike utsagn leses som at følelser må bekjempes hvis en skal ha muligheter til å vinne i et OL. Og det er kanskje nettopp dette som blir understreket i saken om Berge – en fokusert idrettsutøver som klarer å skyve følelsene til side når kampen begynner. Det blir ifølge Lippe feil å gjøre, fordi det er nettopp å både spille på følelsene og på utøvernes vilje til seier at kroppen kan yte maksimalt.

At mannlige utøvere gråter etter å ha vunnet begynner å bli ganske vanlig sammenlignet med hvordan det var for 20 år siden (Lippe 2010, s. 216). I saken om Berge er det heller ikke noe stort fokus på tårene hans, og det er heller ikke noe bilde i saken av at han gråter, i motsetning til saken vi så om Nora Mørk i forrige kapittel. I stedet er bilde- og tittelfokuset på dansen Berge gjorde, som kan sees på som en gjenspeiling av de lekne egenskaper hos gutter og menn (Lippe 2010, s. 198). Når et idrettsikon er omtalt som hard og populær, kan hans maskuline kropp ikke bare forstås som et stålpanser, men også som elastiske vegger til å romme bløt adferd. For 20 år siden var det ikke vanlig å vise gråtende mannlige utøvere, selv om noen av dem sikkert gråt da også. Men det var før det tabloide uttrykk fikk et skikkelig gjennombrudd i norsk sportsjournalistikk og før betroelseskulturen i media tok overhånd (Lippe 2010, s. 216).

5.6 Håndballjentene slår tilbake

Den 21. august 2016 sikret Norges kvinnelandslag i håndball Norges eneste medalje på kvinnesiden da Nederland ble slått med ti mål i bronsefinalen. Skuffelsen over ikke å gå til finalen var fremdeles merkbar, men en bronsemedalje var likevel en godkjent trøst for de norske håndballspillerne. Det understrekes med tittelen ”Godt å avslutte slik” i VG. På sakens tilhørende bilde ser vi spillerne som har samlet seg i ring for å juble sammen etter kampslutt.

Kantspilleren Camilla Herrem trekkes spesielt fram, ettersom hun hadde hatt det veldig tungt etter en fatal skuddbom i sluttsekundene i semifinalen dagen i forveien. ”Etter et helt døgn med tårer jublet Camilla Herrem (29) for bronsemedalje i OL”. Videre intervjues Herrem ytterligere om tiden mellom semifinaletapet og bronsefinalen, der hun forteller om sine mange tårer, tunge følelser og støttende lagvenninner. Herrem snakket om at ”jeg sviktet” og følte at hun hadde skylden for det norske tapet, mens lagvenninnene var klare på at dette bare var en isolert situasjon i kampen, og at det var mange andre situasjoner som også kunne ha gått i Norges fordel – og ikke minst snakket de om ”vi vinner som et lag og taper som et lag”. Den følelsesmessige berg-og-dal-banen for Herrem visualiseres med to mindre bilder, et fra semifinalen der hun sitter oppløst i tårer og et annet bilde fra bronsefinalen der hun lyser opp etter scoring. Lagsamholdet fremheves også i hovedbildets bildetekst: ”Slo ring om Herrem: Camilla Herrem jubler litt ekstra med lagvenninnene etter den forløsende seieren i bronsefinalen mot Nederland”.

Dette oppslaget kan ligne på oppslaget om Stig-André Berge ved at både Camilla Herrem og Berge i oppslagene forteller om hvilke følelser de har før sin avgjørende kamp der det står om bronsemedalje. Det som imidlertid er forskjellen mellom sakene er at i oppslaget om Berge så ble følelser framstilt som noe som måtte skyves vekk før kampen, mens i oppslaget om Herrem så forteller at hun at hun ikke klarte å skyve følelsene vekk på samme måte. ”– Jeg prøvde å forberede meg på Nederland-kampen ved å ligge i sengen og tenke på den nederlandske keeperen Tess Wester. Men så dukket lobben fra Russland-kampen opp i hodet.” fortalte Herrem til VG om forberedelsene til kampen. Det var heller ikke før midt inne i bronsekampen mot Nederland at Herrem fikk tankene “på rett plass”, forteller Herrem videre, da Norge sikret seg en god ledelse i kampen. Berge derimot poengterer at “han skal

klare å holde fokus i seks minutter”, som er så lenge som en brytekamp varer. Likevel ender det altså med bronsemedalje til begge utøverne selv om Berge hadde lagt vekk følelsene sine i hele sin kamp, mens Herrem “bare” klarte det i halve sin kamp.

Gerd von der Lippe (2010, s. 201) gjør et poeng ut av hvordan kvinnelige lag og medspillere omtales i mediene. Norske sportsjournalister skriver om ”håndballjentene” når de omtaler kvinnelandslaget i håndball, og kvinnene på laget er ”lagvenninner”, mens mannlige medspillere som regel blir omtalt som kompiser, kolleger eller kamerater. Språket på mannlige utøvere konnoterer ofte litt tøffere relasjoner, som speiler tilbake på den tradisjonelle logikken om menn som forsørgere og kvinner i de private felter (Lippe 2010, s. 198). Selv om Norges herrelandslag i håndball også blir tiltalt som ”håndballgutta”, er det ikke ofte at vi ser andre herrelag bli omtalt på denne måten. På samme tid er det mye snakk om fotballjentene, skijentene og friidrettsjentene, selv om de fleste av dem er voksne kvinner. Dette er en del av en internasjonal tendens til å trivialisere prestasjonene til kvinnelige utøvere (Lippe 2010, s. 201). Voksne kvinner kan assosieres med individer med autoritet og makt. Jenter derimot, kan forstås som noe uferdig og fornbart (Ibid).

5.7 Oppsummering kvalitativ analyse

I denne kvalitative analysen har jeg sett på hvordan kvinnelige og mannlige idrettsutøvere har blitt framstilt i VG og Aftenposten etter både triumfer og nederlag for å se om det finnes noen forskjeller i framstillingen mellom kjønnene. Jeg har undersøkt seks utvalgte saker, og jeg vil si at jeg har kommet fram til noen interessante funn når det gjelder det andre forskningsspørsmålet mitt: er det noen forskjeller i måten kvinnelige og mannlige utøvere blir framstilt på?

De to sakene med Martin Johnsrud Sundby og Therese Johaug som vinnere av Tour de Ski står etter min mening i et klart motsetningsforhold. Begge to tjener millioner på sine prestasjoner i skiløypa, men der Johnsrud Sundby fremstilles som en nøktern og jordnær mann med et avslappet forhold til penger og stor dedikasjon til idretten, virker ikke Johaug på

å bli trodd på at hun har fullt fokus på idretten ettersom hun har fått et eget klesmerke. Hun har både egen manager og gjort sitt eget navn til en merkevare, mens det ettertrykkelig skrives at Johnsrud Sundby klarer seg fint uten disse tingene. Johnsrud Sundby er en maskin som bare bringer med seg penger ettersom resultatene i skiløypa kommer på løpende bånd, mens Johaug først og fremst driver ski-business. At hun slo samtlige herreløpere på det svenske landslaget kommer først fram i en mindre sak på siden etter.

Nederlag ser også ut til å bli behandlet forskjellig ut fra om utøveren er mann eller kvinne. Friidrettsutøveren og regjerende europamester Filip Ingebrigtsen fikk i alle fall knallhard kritikk i Aftenposten da han ble diskvalifisert allerede etter andre forsøksheat under OL, noe som stemmer med de kvantitative funnene i Figur 13: mannlige utøvere får oftere et negativt fokus rettet mot seg enn kvinnelige utøvere. Løpet hans under forsøksheatet blir karakterisert som en skrekkfilm, og Filip blir beskrevet som en umoden utøver, spesielt sammenlignet med sin bror Henrik. Dette til tross for at Filip er europamester og Henrik ikke er det. Det norske kvinnelandslaget i håndball slapp unna en slik hard kritikk da de røk ut av semifinalen under OL, til tross for at de kanskje var nasjonens største gullhåp under mesterskapet. I dette tilfellet var det Nora Mørks bitre tårer som kom i fokus, og hun hadde ”aldri grått så mye etter et tap før”. Mørk ble avbildet mens hun fikk en trøstende klem fra sin mor på tribunen.

Det har blitt mer vanlig også for menn å vise følelser på idrettsbanen de siste årene, men da først og fremst etter triumfer og ikke nederlag. Bryteren Stig-André Berge brøt også ut i gråt etter å ha vunnet bronsefinalen under OL, men det ble likevel aldri noe stort fokus på tårene av den grunn. Bildene viste en dansende og leken Berge etter seieren, og i teksten ble følelser beskrevet som noe han måtte dytte til siden til etter kampen for at han skulle klare å prestere. Følelsene var likevel langt mer fremtredende etter at det norske kvinnelandslaget i håndball slo tilbake et døgn etter semifinalenederlaget og sikret seg seieren i bronsefinalen. Kantspilleren Camilla Herrem hadde grått i et døgn etter at hun følte seg som den store syndebukken etter tapet i semifinalen, men etter seieren over Nederland i kampen om bronsemedaljene kunne hun endelig tørke tårene og begynne å smile igjen.

6.0 Konklusjon

Innledningsvis i denne masteroppgaven stilte jeg følgende spørsmål gjennom problemstillingen min: *Hvordan er kjønnsrepresentasjonen i sportsdekningen i norske riksmidler?* Videre konkretiserte jeg problemstillingen ved å stille følgende to forskningsspørsmål: *Hvordan er fordelingen mellom kvinnelige og mannlige idretter i sportsdekningen?* og *Er det forskjeller i måten kvinnelige og mannlige utøvere blir framstilt på?*

I dette kapitlet skal jeg forsøke å sammenstille funnene i den kvantitative og kvalitative innholdsanalysen for å gi svar på disse to spørsmålene. Jeg vil også trekke inn relevant teori og diskutere mulige konsekvenser av den skjeve mediedekningen og mulige løsninger på hvordan dekningen av kvinnelige idrettsutøvere kan bli bedre.

6.1 Riksmedienes dekning av kvinneidrett i 2016

Den kvantitative innholdsanalysen av VGs, Aftenpostens, NRKs og TV 2s sportssendinger gir et skjevt bilde av kvinneidrett målt opp mot herreidrett. Herreidrett dominerer forsidene, hovedoppslagene, alle saker sett under ett og som kilder. Det maskuline hegemoniets klare hjemmebane er definitivt fotball, der de mannlige spillerne nærmest er enerådende. Det er vanskelig å finne et lignende feminint hegemoni. Mennene dominerer også i redaksjonene, og de fleste sakene er skrevet av menn om menn. Også funn fra en rekke tidligere undersøkelser viser at stoff om kvinners idrett er marginalisert.

Samtidig vet vi at noen av landets mest omtalte idrettsutøvere er kvinner, som for eksempel Marit Bjørgen, Therese Johaug og det norske kvinnelandslaget i håndball.¹¹

Marginaliseringen av kvinnelige utøvere er med andre ord ikke entydig og konsekvent.

Noen idrettsgrener og utøvere er inne i sportsmedienes søkelys, mens andre står utenfor. Det

¹¹ http://www.altaposten.no/lokalt/NTB/NTB_Sport/article9158515.ece Lest 15.3.2017

gjelder både for menn og kvinner. Vi kan snakke om underordnet maskulinitet og femininitet, eller om et sentrum og en periferi, som ifølge Messner (2002) skiller både etter kjønn og idrett. Sport-medie-komplekset er trolig en av flere forklaringer på herrefotballens sterke posisjon i sportsmediene.

Svaret på hvordan kjønnsfordelingen i sportsdekningen i riksmidlene er, er altså at fordelingen er skjev i favør av de mannlige utøverne. Menn er i flertall i mediesporten, men det er slett ikke snakk om en total, symbolsk tilintetgjørelse, men funnene viser en klar marginalisering av kvinner.

Funnene fra den kvalitative innholdsanalysen viser også at det forskjell i måten kvinnelige og mannlige utøvere blir framstilt på, som var det delproblemstillingen ønsket å finne ut av. I nederlagets stund blir den mannlige utøveren kritisert for sine mangler sammenlignet med den maskuline normen. Kvinnene på sin side blir vist fra en følelsesmessig side, der tårer og ødelagte drømmer kommer i fokus. Tårer er akseptert også for menn, men først og fremst tårer av glede, som vi så da bryteren Stig-André Berge vant bronsemedalje under OL. Følelser blir for menn likevel beskrevet som noe som bekjempes og skyves bort i alvorets stund, for blir man påvirket av følelser under selve konkurransen kan det gå ut over prestasjonen.

6.2 Hva så?

Som vi har sett er mediesporten sterkt preget av menn. De dominerer både i sakene, som kilder og i redaksjonene. Idrettsforsker og professor ved Norges Idrettshøgskole Sigmund Loland (1995) hevder at sportsjournalistene er blitt nåtidens eventyrfortellere. Det er dem som skaper mytene om de moderne heltene og heltinnene. Myter og historier gir gjenkjenning og medvirker til å skape virkelighet.

I denne situasjonen lengter mange av oss etter nye myter og nye eventyrfortellinger – myter og fortellinger som kan synliggjøre andre erfaringer og virkelighetsoppfatninger, og dermed

bidra til å skape nye forestillinger om menn og kvinners prestasjonspotensialer og muligheter.

Dette er også grunnen til jeg ønsket å vie masteroppgaven min til dette temaet. Jeg ønsker meg fortellinger som kan vise mer av idrettens mangfold og muligheter både for kvinner og menn. Fortellinger som kan formidle kvinners egenverdi, deres styrke, utholdende egenskaper, samspill og samarbeid ut fra kvinners fysiologiske og kulturelle forutsetninger.

I mitt materiale bekreftes myten om at menn er overlegne kvinner i sportsseksjonene, men det er mulig å konstruere alternative idrettsmyter. Myter der det maskuline og feminine blir dyrket side om side på en mer likeverdig måte, der begge kjønn få lov til å utfolde både sine maskuline og feminine attributter uten at det medfører stigmatisering og underordning. Vi vet at forestillinger og oppfatninger som blir formidlet gjennom media, både skaper og opprettholder virkelighet og bidrar til å legitimere og konsolidere maktforhold.

Dersom man ønsker en jevnere fordeling på sporten, har blant annet *Västerbotten-Kuriren* vist at det er mulig gjennom bevisst satsning. De fikk opp andelen kvinner på sporten fra 18 til 41 prosent, men en slik satsning krever tid, vilje og kontinuerlig oppfølging. Det krever også at journalistene gjør aktive valg: de må velge å intervjuer den kvinnelige utøveren foran den mannlige treneren, den kvinnelige utøveren før den mannlige utøveren. Skrive færre saker om fotball og flere saker om andre idretter. Kvinnelige journalister gjør også en forskjell. Mine funn viser betydelig forskjell på kvinnelige og mannlige sportsjournalister, og denne forskjellen bekreftes også av andre studier (Allern, 2001; Morlandstø og Lamark, 2015).

Redaktører og journalister sier jevnlig at mediene speiler virkeligheten, men dette er slett ikke sant i sporten. Mediene må slutte å gjemme seg bak leserundersøkelser og påstått publikumsinteresse. Med god journalistikk om kvinnelige utøvere kan man skape nye trender og interesser som bedre speiler samfunnet slik det faktisk er. Med flere kvinnelige utøvere i sportsmediene vil også yngre jenter som driver med idrett få flere rollemodeller å se opp til og som kan inspirere de yngre jentene til også å ta steget helt opp i idrettstoppen. For det er ikke tvil om at det finnes kvinnelige utøvere der ute som kan vise hva kvinner faktisk er i stand til. Men de trenger nye myter som kan løfte dem ut og bort fra det dominerende maskuline

hegemoniet som dominerer mediesporten i dag.

Litteraturliste

Allern, S. (2001). *Nyhetsverdier : Om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser*. Kristiansand: IJ-forlaget.

Andersen, Margaret L. 1993. *Thinking about women – Sociological perspectives on sex and gender*. New York, Maxmillan publishing company.

Benson, Rodney og Neveu, Erik (2005): Introduction: Field Theory as a Work in Progress. I: Rodney Benson og Erik Neveu (red.): *Bourdieu and the Journalistic Field*. Cambridge & Malden: Polity Press.

Bernstein, Alina (2002): “Is It Time for a Victory Lap? Changes in the Media Coverage of Women in Sport” i *International Review for the Sociology of Sport*, Vol. 37, No. 3-4, 415-428.

Bourdieu, Pierre (2000): *Den maskuline dominans*. Oslo: Pax Forlag.

Carrigan, Tim., Connell, Bob og Lee, John (1985): Towards a New Sociology of Masculinity. *Theory and Society*, vol 14, nr. 5:45, 551-603.

Connell, Bob (1987/91): *Gender & Power*. Cambridge & Oxford: Polity Press.

Connell, R.W (2005): *Masculinities (Second edition)*, Cambridge: Polity Press.

Dahlén, Peter (2008): *Sport och medier. En introduktion*, Kristiansand: IJ-forlaget.

Dahlén, Peter (1999): *Från Vasaloppet till Sportextra. Radiosportens etablering och förgrening 1925-1995*. Stockholm: Stiftelsen Etermedia i Sverige.

Eide, Elisabeth (2000): Falske speil. I: Eide, E. (red.) *Narrespeil : Kjønn, sex og medier*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Falck, G. (2014): Gender equality in the news room. I: Edström, M. og Mølster, R. (red.), *Making change. Nordic examples of working towards gender equality in the media*. Göteborg: Nordicom.

- Gauntlett, David (2008): *Media, Gender and Identity. An Introduction*, London: Routledge.
- Gentikow, B. (2005). *Hvordan utforsker man medieerfaringer? : Kvalitativ metode* (Rev. utg. ed.). Kristiansand: IJ-forlaget.
- Hargreaves, Jennifer (1994): *Sporting female*. London & New York, Routledge.
- Haukeberg, Bjørn Oskar og Syrstad, Stein Erik (2000): *Hvor var du da Marit Myrmæl brakk staven? I: Eide, E. (red.) Narrespeil : Kjønn, sex og medier*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Heywood, Leslie & Dworkin, Shari L. (2003): *Built to Win – The female athlete as a cultural icon*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Hognestad, Liv Iren (2015): *Hjemme, gjemme, uavgjort*. I: Eide, Orgeret, Eide, Elisabeth, & Orgeret, Kristin Skare (red.). *Etter beste kjønn: Kjønnsperspektiv på medier og journalistikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hopmann, Nicolas og Skovsgaard, Morten (2014): *Forskningsmetoder i journalistik og politisk kommunikation*. Hans Reitzels Forlag. København.
- Jørgensen, Marianne W. & Phillips, Louise (2006): *Diskursanalyse som teori og metode*, Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Kane, Mary Jo & Greendorfer, Susan L (1994): "The media's role in accommodating and resisting stereotyped images of women in sport", i Creedon, Paula J (red.): *Women, media and sport. Challenging gender values*. USA: SAGE publications.
- Kouvola, Nathalie. (1999): "Gender stereotyping in televised media sport coverage". *Sex roles*, 41,7/8: 589-610.
- Langeland, Fredrik (2007): *Harde kropper: En kulturvitenskapelig analyse av maskulinitetskonstruksjoner i Dagbladets Sportsmagasinet*. Masteroppgave i kulturvitenskap, Universitetet i Bergen. Hentet fra: <http://forskning.no/kjonn-og-samfunn-sport/2008/05/den-ekte-idrettsmannen> [Lest 04.03.17]
- Lippe, Gerd, (2010): *Et kritisk blikk på sportsjournalistikk : Medier og idrett i en globalisert verden*. Kristiansand: IJ-forl.

- Loland, Sigmund (1995): *Idrett, kultur og samfunn*. Universitetsforlaget: Oslo.
- Lynn, R., & Irwing, P. (2002): Sex differences in general knowledge, semantic memory and reasoning ability. *British Journal of Psychology*, 93, 545-556.
- Macrae, C. Neil, Stangor, Charles and Hewstone, Miles. (1996): *Stereotypes and stereotyping*. New York and London, The Guilford press.
- Mathisen, Birgit Røe, M. (2013). *Gladsaker Og Suksesshistorier : En Sosiologisk Analyse Av Lokal Næringslivsjournalistikk I Spenning Mellom Lokalpatriotisme Og Granskningsoppdrag*.
- Messner, Michael A. (2002): *Taking the Field – Women, Men and Sports*, Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Monday Morning. “Industry or independence?” Special print. Mediekonferanse; Play the Game, København, 10.-14. November 2002.
- Morlandstø, L. (2006). *Journalistikk Som Institusjonell Praksis : Utviklingshemming Og Psykisk Helse I Pressen*, 295, 15.
- Morlandstø, Lisbeth og Lamark, Hege (2015): Skjevt på nett og brett. I: Eide, Orgeret, Eide, Elisabeth, & Orgeret, Kristin Skare (red.). *Etter beste kjønn: Kjønnsperspektiv på medier og journalistikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Murray, Mimi (1991): “Media impact on women in sport and sport leadership.” *Journal of physical education, recreation & dance*, 62,3: 45-56.
- Neuendorf, Kimberly A (2002): *The Content Analysis Guidebook*. Sage publications.
- Nielsen, Vetle og Rogstad, Egil (2015): *Kjønn etter beste evne?* (Bacheloroppgave). Nord Universitet, Bodø.
- Ólafsson, Kjartan (2006): *Sports, Media and Stereotypes Women and Men in Sports and Media*. Akureyri: Centre for Gender Equality.
- Rogvin, Unni Beite (2010): *En studie av kjønnskonstruksjoner i Dagbladet Sportsmagasinet*. (Masteroppgave). Universitetet i Bergen [Online] Tilgjengelig: <http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/4427/71954610.pdf?sequence=1> [07.03.2017]

Rose, Gillian (2001): *Visual Methodologies – an introduction to the interpretation of visual materials*, London: Sage Publications.

Schaeffer, Richard T. (2004): *Sociology Matters*. New York, McGraw-Hill.

Silvén, Eva (2004): *Bekänne Färg. Modernitet, maskulinitet, professionalitet*. Stockholm: Nordiska Museets Förlag:19.

Slaatta, Tore (2001): *Journalistikkens makt I den globale tidsalder*. I: Eide, Martin (red.): *Til dagsorden. Journalistikk, makt og demokrati*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Spears, George og Seydergart, Kasia (2000): *Who makes the news? Global media monitoring project 2000*. London: World Association for Christian Communication. Tilgjengelig: http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the-news/Imported/reports_2000/gmmp_2000.pdf [07.03.2017]

Stevenson, Deborah (2004): "Women, Sport and Globalization: Competing Discourses of Sexuality and Nation", i Rowe, David (red.): *Critical Readings: Sport, Culture and the Media*, Berkshire, England: Open University Press.

Thagaard, Tove (2003): *Systematikk og innlevelse – En innføring i kvalitativ metode*. Fagbokforlaget, Bergen.

Tolvhed, Helena (2008): *Nationen på spel: Kropp, kön och svenskhet i populärpressens representationer av olympiska spel 1948-1972*, Umeå : Bokförlaget h:ström - Text & kultur.

Wanneberg, Pia Lundquist (2004): *Kroppens medborgarfostran : kropp, klass och genus i skolans fysiska fostran 1919-1962*, Åkersberga.

Whannel, Garry, (1992): *Fields of vision. Television sport and cultural transformation*. New York & London: Routledge.

Wickman, Jan (2006): "Kön och sport i nordiska massmedier och ungdomars praktiker", Nordisk institut for kvinde- og kjønnsforskning (NIKK) [Online], Tilgjengelig: <http://www.nikk.no/publikationer/kon-och-sport/> [07.03.2017]

Zoonen, L. van (1994): *Feminist Media Studies*. London: Sage.

Østbye, Helland, Knapskog, Larsen, Østbye, Helge, Helland, Knut, Larsen, Leif Ove.
(2007/13): *Metodebok for medievitenskap* (3. utg. ed.). Bergen: Fagbokforlaget.

Vedlegg 1 – Kodeskjema

Variabel 1: Media

1. VG
2. Aftenposten
3. NRK 1
4. TV 2

Variabel 2: Dato

11.01.2016
30.01.2016
09.02.2016
16.02.2016
07.03.2016
18.03.2016
23.03.2016
02.04.2016
15.04.2016
28.04.2016
04.05.2016
26.05.2016
10.08.2016
12.08.2016
15.08.2016
17.08.2016
20.08.2016
21.08.2016

Variabel 3: Henvisning på forside?

1. Hovedhenvisning
2. Mindre henvisning
3. Ingen henvisning

Variabel 4: Rekkefølge i program

Variabel 5: Lengde på sak (Avis)

1. Mer enn en dobbeltside (Avis)
2. Dobbeltside (Avis)
3. Enkeltside (Avis)
4. Mindre sak (Avis)

5. Notis (Avis)
6. Mer enn tre minutter (TV)
7. Mellom 2 og 3 minutter (TV)
8. Mellom 1,5 og 2 minutter (TV)
9. Mellom 1 og 1,5 minutter (TV)
10. Mellom 0,5 og 1 minutt (TV)
11. Mindre enn 0,5 minutt (TV)

Variabel 6: Viktighet av sak

1. Hovedsak
2. Nummer to- eller midtsak
3. Sak av mindre betydning
4. Sak av marginal betydning

Variabel 7: Journalistens kjønn

1. Mann/menn
2. Kvinne/Kvinner
3. Begge kjønn
4. Nyhetsbyrå
5. Ukjent

Variabel 8: Arrangementstype

1. Internasjonalt arrangement
2. Nasjonalt arrangement
3. Lokalt arrangement
4. Sak ikke knyttet til arrangement

Variabel 9: Idrettsgren

Variabel 10: Alder på utøvere

1. Barn (opp til 18 år)
2. Yngre voksne (19 til 35 år)
3. Eldre voksne (36 år og eldre)
4. Ingen utøvere involvert i saken

Variabel 11: Andel kvinnelige utøvere

1. Bare kvinner
2. Både kvinner og menn

3. Bare menn
4. Ingen utøvere involvert i saken

Variabel 12: Kjønn på hovedkilden

1. Mann
2. Kvinne
3. Sak/dokument
4. Ikke oppgitt
5. Ikke aktuell

Variabel 12: Kjønn på andre kilder

1. Mann/menn
2. Kvinne/kvinner
3. Begge kjønn
4. Sak/dokument
5. Ikke oppgitt
6. Ikke aktuell

Variabel 13: Fokus på spill eller noe annet

1. Mest fokus på spill
2. Både fokus på spill og noe annet
3. Fokus på noe annet

Variabel 14: Fokus på utøveren eller gruppe

1. Mest fokus på utøveren
2. Både fokus på utøveren og gruppe
3. Mest fokus på gruppe

Variabel 15: Positivt eller negativt fokus

1. Mest positivt fokus
2. Nøytralt fokus/Verken positivt eller negativt fokus
3. Mest negativt fokus

Variabel 16: Fokus på spill eller noe annet (bilde)

1. Mest fokus på spill
2. Både fokus på spill og noe annet
3. Fokus på noe annet

Variabel 17: Fokus på utøveren eller gruppe (bilde)

1. Mest fokus på utøveren
2. Både fokus på utøveren og gruppe
3. Mest fokus på gruppe

Variabel 18: Positivt eller negativt fokus (Bilde)

1. Mest positivt fokus
2. Nøytralt fokus/Verken positivt eller negativt fokus
3. Mest negativt fokus

MILLIONMASSE

VAL DI FIEMME (VG) Martin Johnsrud Sundby har tjent rundt en million kroner på årets Tour de Ski bare i prispenger. Men han har ingen planer om å trappe opp den kommersielle virksomheten.

Morten Stokstad

På spørsmål fra VG om hva som er fremtidsplanene for «Martin Johnsrud Sundby AS», svarer langrennskonongen:

– Hehe. Det blir ikke noe «Skirkus TV», i hvert fall. Det gjør det ikke, sier 31-åringen, og sikter til Petter Northugs egen TV-kanal.

FOTO Bjørn Delebekk

Helt siden Bjørn Dæhlie og Vegard Ulvang kommersialiserte langrennsporten på 1990-tallet, og bygde seg store formuer i kjølvannet av karrieren, har mange av de største norske skiløperne skapt sin egen millionbutikk. Nå håver Petter Northug og Therese Johaug store penger på sin virksomhet.

– Får god hjelp

Men den mest suverene skiløperen så langt i 2015/16 har ingen planer om å bruke navnet sitt til å selge ulike produkter.

– Foreløpig er jeg fornøyd med å prestere såpass bra i skisporet at jeg kan bruke noen år på å finne ut hva jeg skal gjøre etter karrieren, sier 31-åringen.

Han har ingen planer om å knytte til seg en manager – slik Northug har i Are Sørum Langås og Johaug har i Jørn Ernst – for å maksimere det økonomiske potensialet i egen merkevare.

– Så stor er jeg ikke, vet du. Jeg klarer å ta hånd om dette selv. Så får jeg god hjelp av en sekretær gjennom fruen, forteller Røa-løperen.

Fruen er kona Marieke – som reiste til Val di Fiemme i all hemmelighet. Etter å ha klatret opp monsterbakken til sin tredje strake Tour de Ski-tittel fikk Sundby seg en gledelig overraskelse da han fikk øye på kona Marieke, søsteren og faren.

»Jeg har ønske om å bli så god som mulig på ski. Det er det jeg tenker på.

Martin Johnsrud Sundby

ter å kule den på før de andre kom i mål. Jeg var helt ferdig. Jeg hadde gått alt jeg kunne. Så hørte jeg en stemme jeg kjente vel, vel godt. Da tenkte jeg «faen, nå er du sliten, Sundby – for nå begynner du å høre syner». Men så så jeg opp og så at det var kona. Det var en sinnssyk overraskelse. De har rundlurt meg, rett og slett. Hun skulle være på bytur med noen venner og Markus skulle være hos mor'n. Men det var veldig hygge-

... men Johnsrud Sundby føler seg ikke «stor

lig, sier Sundby til VG.

– Vi bestemte oss ikke før fredag kveld at vi skulle dra. Jeg ville ikke forstyrre ham med det. Så håpet jeg at det skulle bli en ekstra bonus at vi var her, forteller Marieke Heggeland til VG.

Hun synes selvsagt det var stort å få oppleve mannens tredje strake

Tour de Ski-triumf på nært hold.

– Er så stolt

– Jeg er så stolt at jeg vet ikke hvor jeg skal begynne engang. Det er utrolig, utrolig gøy. Og veldig fortjent – synes jeg. For meg så blir det spesielt siden jeg er så tett på. Jeg har aldri

vært her før, så det er kjempestas. Veldig, veldig gøy, sier hun.

Han er på god vei til å overgå fjorårsseasonen der han tjente 1,5 millioner kroner bare i premiepenger fra FIS. Men utover det girer han ikke opp den finansielle virksomheten.

– Jeg har ønske om å bli så god som mulig på ski. Det er det jeg tenker på.

WIN I TOUREN

I EN EGEN TOUR-KLASSE:

Martin Johnsrud Sundby jubler etter at han utklasset konkurrentene og tok sin sin tredje strake Tour de Ski-seier i går.

nok» til mer kommersiell satsing

Det er det jeg bruker tid og krefter på. Det verste er at jeg synes at jeg har så sinnssykt mye å gå på ennå. Jeg må tenke på det før jeg kan begynne å tenke på alle mulige sanne ting.

- Mer å gå på

Han er skrubbsulten på å bli en enda

bedre langrennsløper. Stakkars konkurrenter, sier vi.

- Det er som jeg sier: Jeg føler jeg har mye å gå på. Det er ganske mye i løpet av denne touren her som irriterer meg. Der jeg føler «faen, hvorfor gjorde jeg ikke det». Det er slike tanker jeg legger meg med om kvelden. Lørdag sendte jeg melding til

Audun Svartdal om at jeg gleder meg til å begynne å trene litt igjen, sier Martin Johnsrud Sundby.

Vel vitende om at han driver hardkjør med kroppen tillegger han - delvis på fleip:

- Gi meg tre år til, så er jeg så dævkjørt at jeg må legges inn, tenker jeg.

VG sporten INFO

De fem beste etappetider

1. Martin J. Sundby 30.47,0
 2. Robin Duvillard..... + 7,2 sek
 3. Matti Heikkinen + 11,8
 4. Finn Hågen Krogh +14,3
 5. Jevgenij Belov..... + 18,9
- ### Topp fem sammenlagt
1. Martin J. Sundby 3.47.18,2
 2. Finn H. Krogh + 3.15,7 min.
 3. Sergej Ustjugov + 3.43,8
 4. Petter Northug +4.35,6
 5. Aleksej Poltoranin +4.38,3

TO ÅR TIL MED SKI-BUSINESS

ALPE CERMIS (VG) Therese Johaug (27) blir bare større og større – både som skiløper og som businesskvinne. Men hun kan ikke love mer enn to nye år i langrennsløypa.

– Akkurat nå er langrenn det store for meg. Å kunne utvikle meg, og bli en bedre langrennsløper. Men det er et liv etter skikarrieren, og du kan ikke holde på med dette til du er 40 heller. Kroppen sier stopp, sier hun på spørsmål om hun etter hvert vil ha mer fokus på kleskolleksjonen og Johaug-businessen.

Hun synes det er veldig vanskelig å svare på hvor lenge hun vil holde det gående.

– Jeg trives vanvittig godt

– det er alt Johaug kan love

med det jeg holder på med. Jeg må si at jeg er veldig sugen på et individuelt OL-gull, så jeg skal i hvert fall gå til Pyeongchang, sier hun.

Den sørkoreanske byen skal ha OL i 2018.

Ny kleskolleksjon

I går var jenta fra Dalsbygda nådeløs mot sine konkurrenter i monsterbakken i Val di Fiemme – igjen. Tour de Ski-seieren gir henne rundt én million kroner i premiepenge. I tillegg får hun etter det VG erfarer minst én halv million kroner i bonuser fra sine sponsorer.

Hun forteller til VG

at pengene ikke motiverer henne, men det er ingen tvil om at Johaug-businessen står i kontrast til Martin Johnsrud Sundbys måte å gjøre det på.

Mens Sundby hverken har egen manager eller fokus på kommersiell virksomhet, har Johaug egen kleskolleksjon, egen manager, en rekke private sponsorer og sitt eget aksjeselskap – Therese Johaug AS.

Morten Stokstad

Sindre Øgar

Foto Bjørn Delebekk

i ITALIA

Johaugs kommersielle inntekter har ligget på rundt tittolv millioner kroner de siste årene. I tillegg kommer alle premiepengene.

De to siste sesongene har hun solgt hansker og votter for rundt 20 millioner kroner. Det er ventet at Johaug-inntektene vil øke med den nye kleskolleksjonen som kom i november.

– Vanvittig stort

– Hva skal du bruke Tour de Ski-pengene på?

– Det har jeg ikke tenkt på. Det blir sikkert en ferietur til våren. Jeg planlegger en venninetur etter Canada-touren, så det blir bra.

– Er pengepremiene mo-

MONSTERBAKKE-DRONNINGEN:

Therese Johaug går inn som vinner av Tour de Ski etter å ha knust alle opp alpinbakken i Alpe Cermis i går.

VG sporten INFO

Topp fem på siste etappe

1. Therese Johaug, Norge 33.14,8
2. Heidi Weng + 1.25,9 min.
3. Elizabeth Stephen + 1.29,5
4. Ragnhild Haga + 1.36,2
5. Charlotte Kalla + 1.38,1

Topp fem sammenlagt

1. Therese Johaug 2.40.34,8
2. Ingvild F. Østberg + 2.20,9 min.
3. Heidi Weng + 3.13,9
4. Charlotte Kalla + 7.45,4
5. Kerttu Niskanen +7.52,0

tiverende?

– Det er ikke noe jeg tenker på i det hele tatt. For min del handler det om å utvikle meg til en bedre langrennsløper. Det som er vanvittig moro med denne touren, er det steget jeg har tatt i sprint, sier hun.

27-åringen beskriver årets Tour de Ski som hennes beste noensinne, til tross for beinhard kamp fra Ingvild Flugstad Østberg i syv av åtte etapper.

– Det er vanvittig stort. Det kan sammenlignes med VM-gullene jeg har tatt fra før, sier hun og spår at Flugstad Østberg blir dronningen av Tour du Canada.

– Der er det tre sprintrenn og du har ikke bakken helt på slutten. Touren i Canada blir helt annerledes, og der må jeg virkelig kjempe for å være på pallen, sier Johaug.

Av Øystein Hernes og Morten Stokstad

VAL DI FIEMME/OSLO (VG) Therese Johaug (27) knuste alle. Til og med de svenske herrene.

For en gjennomgang av tiden til de svenske langrenns-herrene opp den siste bakken i den avsluttende Tour de Ski-etappen viser at de hadde det tungt.

Therese Johaug var suveren i dameklassen med 18 minutter og 46 sekunder. Fasit for de svenske herrene er dyster lesning for vår langrenns-glade nabo i øst:

● Jens Burman: 18.48 (2 sekunder bak Johaug)

● Simon Andersson 18.49 (4 sekunder bak)

● Carl Quicklund 19.00 (14 sekunder bak)

● Oskar Svensson 19.40 (44 sekunder bak)

- Litt feite

Aller raskest opp bakken var finske Matti Heikkinen. Han brukte 16 minutter og 47 sekunder.

Også de norske landslagsløperne Didrik Tønseth og Hans Christer Holund gikk saktere enn Therese Johaug.

- Jeg tror de er litt for feite, sa Petter Northug til pressekorpset i Val di Fiemme. Han var 24 sekunder raskere enn Johaug.

Den svenske løperen Carl

Quicklund lå aller sist før den siste etappen. Selv om han ble slått av Therese Johaug – som ville blitt nr. 35 i herreklassen – opp monsterbakken, synes han det var enda tøffere for to år siden.

- Det er ingen hvile. Det går konstant matende oppover. Det er veldig slit-somt. Men det var lettere i år enn for to år siden. Da var det snø, sier Quicklund.

Han tenkte ikke så mye over at han slapp unna den litt kjipe sisteplassen sammenlagt.

- Det tenkte jeg faktisk ikke på. Jeg tar dette etappe for etappe og prøver å gå så fort jeg kan.

RÅ I BAKKEN: Therese Johaug. Foto: BJØRN S. DELEBEKK

VG sporten INFO

De fem beste dametidene i bakken:

1. Therese Johaug..... 18.46
2. Elizabeth Stephen 19.18
3. Heidi Weng..... 19.37
4. Ragnhild Haga..... 19.52
5. Charlotte Kalla 20.05

De fem beste herretidene i bakken:

1. Matti Heikkinen 16.47
2. Robin Duvillard 16.54
3. Finn Hågen Krogh... 17.04
4. Martin J. Sundby 17.10
5. Evgenij Belov..... 17.11

IKKE SÅ KVIKK SOM JOHAUG: Den svenske langrennsløperen Carl Quicklund går i mål. Som resten av de svenske herrene ble han slått av Therese Johaug opp alpinbakken.

Foto: BJØRN S. DELEBEKK

KNUSTE ALLE FRA SVERIGE

www.volkswagen-nyttekjoretøy.no

8-trinns
automatgir

0,-*

Du sparer fra kr 19.500,-

Vinterkampanje hos Volkswagen Nyttekjoretøy.

Vurderer du en ny Pickup den tiden være inne nå. Frem til 31. mars får du 8-trinns automatgir til Amarok, uten tillegg i prisen. Med permanent 4MOTION firehjulstrekk er dette en perfekt kombinasjon som bidrar til bedre fremkommelighet, klatreegenskaper og komfort. Nå har vi rask levering på Amarok, så besøk oss for prøvekjøring og se alle tilbudene på volkswagen-nyttekjoretøy.no.

Volkswagen Nyttekjoretøy. Norges mest populære arbeidsplass på fire hjul.

* Tilbudet gjelder ved kjøp av ny Amarok varebil klasse 2 frem til 31.03.2016. Amarok fra kr 295.080,- eks.mva. Veiledende pris levert Oslo inkl. leveringsomkostninger. Frakt til forhandler utenfor Oslo og årsavgift kommer i tillegg. Forbruk blandet kjøring: 7,2 - 8,3 l/100 km. CO2-utslipp 189 - 216 g/km. Avbildet modell kan ha utstyr utover standard.

Nyttkjoretøy

SOMMER-OL RIO 2016

 Mer OL-stoff på neste side.

1500 m. Noen tabber kan du rette opp med det samme. Andre vil ligge å gnage der i fire år. Som den til Filip Ingebrigtsen.

Felt av ungdommelig overmøt i OL-debuten

Om friidrett
Arne Hole

Journalist i sportsredaksjonen

Når sesongen er over, kommer Filip Ingebrigtsen til å glede seg over EM-gullet på 1500 meter i Amsterdam. Men han kommer til å gremme seg over sin egen opptreden i OL. Han ble disket og mistet plassen i semifinalen.

Etter EM-gullet ble han beundret for sitt kloke løpsopplegg. Hvis det blir brukt som instruksjonsvideo, kommer OL-løpet til å bli brukt som skrekkfilm. Hva i all verden skulle han inn til listen å gjøre da det var 90 meter igjen – og masse krefter?

Har han sett for mange løp med bror Henrik, som ofte har ligget inne ved listen hele veien og funnet plass samme sted også på oppløpet? Det er nemlig en tendens til at løperne i front sklir litt over til høyre i innspurten.

Men det var ikke mange godord å få fra bror Henrik etterpå. Han så løpet på TV mens han ventet på sin tur i heatet etter. Henrik skjønte straks at broren hadde «driti seg ut», som det heter når du ikke skal bruke diplomatspråket. Feilvurdering var hans enkle dom.

Det Henrik ikke skjønte – ingen an-

dre heller – var hvorfor Filip ikke løp rundt på utsiden når han hadde en kobbel av løpere foran seg. Filip forsvarte seg med at det ofte åpner seg på oppløpet. Nå åpnet det seg ikke mer enn at rogalendingen måtte skubbe til Charlie Grice for å komme seg frem. Briten rakk ikke engang å protestere før dommeren hadde disket Filip.

Motprotest og forsøk på å argumentere med at Grice prøvde å holde armene ut for å sperre gjorde samme nytte som et glass vann i en skogbrann. Pussig nok var briten innblandet i en krangel med Team Ingebrigtsen også i fjor. Da mente Henrik at Grice hadde gjort slik at han holdt på å falle i VM og protesterte. Foreløpig leder Grice 2-0. Han mistet semifinalplassen på dytten, men ble senere flyttet inn.

Din egen feil

Nei, Filip Ingebrigtsen – dette må du ta på din egen kappe. Skriv det gjerne inn i kapittelet for lite mesterskapsrutine, men skriv i alle fall at det var din egen feil. Du gjorde rett og slett en grov feilvurdering – kanskje i ungdommelig overmøt, men en feilvurdering som vil ergre deg helt til du forhåpentlig står på startstreken i Tokyo-OL 2020.

Det er selvfølgelig synd at europamesteren ikke får vist hva han er god for. Han mente han var i enda bedre form nå enn i EM. Det gjør løpstaben enda mer ergerlig.

Filip Ingebrigtsen fikk en lærepenge han aldri vil glemme. Bryting er ikke lov i friidrett.

Overlat det til Stig-André Berge.

arne.hole@aftenposten.no

PS: Glemte vi å nevne at Henrik Ingebrigtsen avanserte til semifinalen i natt?

Filip Ingebrigtsen ble disket for denne manøveren mot briten Charlie Grice.
FOTO: DAVID GRAY, REUTERS/NTB SCANPIX

OL-løpet kommer til å bli brukt som skrekkfilm

- Nå er jeg bare veldig glad

Isabelle Pedersen (bildet) senket årsbestetiden sin med 21 hundredeler og hadde ikke altfor store problemer med å ta seg videre til semifinalen på korthekken.

Hun løp inn til tredjeplass i heatet sitt, der hun var langt fremme hele tiden. Tiden ble 12,86. Før OL var 13,07 det beste hun hadde prestert, og i EM i Amsterdam var hun absolutt ikke i form.

- Det var her jeg skulle slå til og være i form. Nå er jeg bare veldig glad for at jeg fikk det til å stemme. Dette

planla jeg allerede under VM i Beijing i fjor, da jeg var fem hundredeler fra å nå finalen, sa hun.

- Det har vært så bra at både godfølelsen og selvtilliten er på plass. Nå gleder jeg meg bare til fortsettelsen, sa Isabelle Pedersen. (NTB)

Ndure røk ut, Bolt jogget videre

Usain Bolt jogget seg enkelt videre til semifinale på 200 meter. Jaysuma Saidy Ndure løp i samme heat, men endte på siste plass. Ndure løp i banen ved siden av Bolt. Jamaicaneren tok seg raskt forbi nordmannen og avanserte enkelt til semifinalen etter å ha nærmest jogget over mållinjen. Ndure fikk en god start, men maktet ikke å stå løpet ut.

- Det var ganske tøft. Jeg prøvde å løpe en lett og rolig 200 meter, men det gikk ikke. Det ble litt stressende mot slutten og det var ikke bra, sa han skuffet etter løpet, sa Ndure til TV 2 like etter målgang. Bolt vant på tiden 20,28.

Nedturen kommer etter en sesong som ikke har vært spesielt god.

- Jeg kan si at jeg er skuffet. Jeg ville gjøre det bedre enn jeg har levert, men jeg fikk det ikke til her så da må jeg bare jobbe hardere. (NTB)

Grøvdal greit til finalen

Karoline Bjerkeli Grøvdal løp kontrollert og tok seg lett til OL-finalen på 5000 meter. Den norske jenta ble nummer fire i sitt heat med tiden 15,17,83. Det var de fem beste fra hvert av de to heatene pluss de fem beste tidene som tok seg til finalen. - Det var tøffe forhold. Målet mitt var å være blant de fem første. Jeg var sliten med to runder igjen, men visste jeg har en god avslutning. Det er også trygt å vite at jeg er i form, sa Grøvdal til TV 2.

På sisterunden holdt Grøvdal

dal på å bli løpt ned av amerikanske Abbey D'Agostino som var tatt igjen med runden, men det gikk heldigvis bra med den norske løperen.

- Det var ikke langt unna, men det gjelder å være våken, sa Grøvdal.

Almaz Ayana fra Etiopia var i en klasse for seg i Grøvdals heat med 15,04,36. Det første heatet ble vunnet av Hellen Onsando Obiri fra Kenya med 15,19,38.

Finalen på 5000 meter går natt til lørdag norsk tid. (NTB)

SOMMER-OL

RIO 2016

Nora Mørk (25) har aldri grått så mye etter et tap. På tribunen satt Tirill Mørk, den første treneren, med et knust mammahjerte.

Hun hadde bare ett mål for OL. Det var gull.

HÅNDBALL

Mette Bugge (journalist)
Martin S. Lyngstad (foto)
Aftenposten i Rio de Janeiro

Landslagsspilleren med de eksplosive ferdighetene, så drømmen smuldre opp i ingenting. Det har bare vært den tanken i hodet hennes når det gjelder håndball: OL-finalen.

Hun har aldri deltatt i OL tidligere. Da lagvenninnene jublet for gull i London, var hun hjemme med et vondt kne som det tok år å lege. Jumpers knee satte henne utfor i nesten tre år i landslagssammenheng, men Nora Mørk mistet aldri målet av syne. Hun skulle tilbake, ville tilbake.

Derfor hadde den kjedelige opptreningen, de mange øktene utenfor banen, en mening. Nettopp derfor ble det et helvete for 25-åringen, da hun skjønte at det ikke ville bli olympisk gullmedalje. Hun var gråtkvalt.

– Det er dette jeg har drømt om i fire år. Nå er drømmen knust, sa hun som fikk inn 14 mål, mest av alle i kampen mot Russland. Hun lot tårene falle. Stemmen var hes.

Hvis hun tapte, ville hun ikke være med lenger

Mamma Tirill om Nora Mørks vinnerinstinkt som liten

Profil

Nora Mørk

- **Født:** 5. april 1991 (25 år).
- **Fra:** Oslo.
- **Søstre:** Kaja og Thea.
- **Posisjon:** Høyre back.
- **Klubb:** Győr
- **Tidligere klubber:** Bækkelaget, Aalborg, Njård, Larvik.

– Jeg er knust, skuffet og lei meg. Det er uvirkelig egentlig. Det er så surt. Jeg er så innmari sur for at knærne mine ikke funket i London (OL 2012). Det tenker jeg på akkurat nå, sa hun på direkten til TV 2 i hallen etter nederlaget.

Målteft så det holder

I flere mesterskap har hun scoret flest mål for Norge. Som i VM i 2013 (30 mål), VM året etter (41) og VM 2015 (44 mål). Det går an å se på hele ansiktet hennes når hun scorer og løfter armene på vei mot benken. Og måten hun snur seg på og oppildner de andre som da er i forsvar.

Det var slik hun løp mot benken i Russland-kampens siste sekunder, da Camilla Herrem hoppet inn fra vingen, og valgte å løbte.

– Jeg var sikker på at den ballen gikk inn. Jeg snudde meg ikke engang. Tenkte bare på å bytte, sier hun.

Hatet å tape stigespill

Historien om Nora Mørk handler om en unge som tidlig ble dratt med i Bækkelagshallen. Mamma Tirill og pappa Morten spilte håndball. Først storesøster Kaja, så tvillingene Nora og Thea elsket å leke med ballen og løpe ut på banen i pausen når det var andre kamper.

Foreldrene så at Nora hadde et

vinnerinstinkt.

– Ja, allerede fra hun var liten og spilte stigespill. Hvis hun tapte, ville hun ikke være med lenger. Kaja var litt av samme type, Thea kunne spille om og om igjen, forteller moren.

Hun fulgt døtrene i tykt og tynt på håndballbanen i alle år. I Rio med samboer og hans barn. Datter Kaja har også tatt turen til Rio, mens Noras tvillingsøster Thea er hjemme. Pappa Morten så kampen fra TV-stolen hjemme i Oslo.

Mamma var den første treneren, lærte dem kast og mottak, som dro rundt i de lokale hallene med ungene sine.

Thea var ving, Nora bak på banen, men da hun kom med på landslaget i starten, ble hun plassert på siden hun også. Nora Mørk var så liten til bakspiller å være. 168 cm høy. Hun skulle komme til å ta seg inn på banen og bli en gigant.

Jentene ble fort plukket opp til samlinger. Nora Mørk og hun som

er jevn gammel og god venninne, Stine Bredal Oftedal, herjet på juniorlandslaget. Det ble gull i EM og VM. For rødt, hvitt og blått.

Prøvde seg i Danmark

Pappa Morten, som i dag er agent for Nora, fulgte jentene sine da de dro til Aalborg som proffer i 2007. Halvproffer, kanskje. De yngste var bare 16 år. Mange mente det var for tidlig. Men Heidi Løke vare der allerede, og en norsk trener.

Oppholdet ble ikke langvarig.

FRA MINNEBOKEN TIENDEDELSDRAMAET

De norske håndballdamene så ut til å ta seg greit til OL-finale i Beijing i 2008. Ledet med tre mål mot Sør-Korea med 65 sekunder igjen å spille. 59 sekunder senere står det 28-28. Gro Hammerseng Edin får ballen, stusser den, og skyter. I mål. Så lyder sluttsignalet. Eller var det i motsatt rekkefølge? Det mente i hvert fall Sør-Korea. Som nektet å forlate banen. Men Norge ble dømt som vinner. Og tok senere OL-gull.

➔ Mer OL-stoff på neste side.

Nora Mørk fikk en klem av mamma Tirill Mørk etter tapet for Russland. I dag spiller håndballkvinnene bronsefinale mot Nederland.

Skuffelsen var stor etter tapet.

Venninnen Stine Bredal Oftedal ga en god klem.

Tøffe dueller mot sterke russere.

Mørk oppildnet lagvenninnene. Til liten nytte.

Derfor bar det hjem igjen etter et halvt år – til Njård.

Deretter bare ville Larvik ha Nora Mørk og Thea, som også har fått landskamper.

I syv sesonger har Nora og Thea spilt sammen der. Dagens landslagsstjerne, blant flere store, har bidratt til at vestfoldlaget har vunnet alle kamper i den hjemlige serien i alle år, og markerte seg utenlands. NM og sluttspill – hvem ellers enn Larvik og Mørk i en sentral rolle. Gull i Champions

League har vinnerhodet også fått med seg.

Tenker ikke penger

Men fordi Nora Mørk så gjerne vil levere, ville hun heller ikke undertegne da Larvik tilbød henne treårskontrakt i tiden hun var skadet. Hun syntes ikke det var fair. Det sitter så sterkt i henne at en klubb må få noe tilbake for det hun koster. Og hun tenker ikke penger.

Nå drar Nora Mørk til Győr i Un-

garn. Hun har uttalt at hun har lyst til å komme på et lag med mer bredde, som kan gi henne sjansen til også å spille forsvar. Hun vil bli verdens beste håndballspiller. Da kan hun ikke bare spille halve kampen.

Men først er det Nederland lørdag, laget Norge møtte i finalen i VM i fjor. Nora Mørk har tørket tårene.

– Jeg fikk en rask klem av henne etter semifinalen, sier mamma Tirill Mørk.

– Jeg har snakket med henne på telefon, sier pappa.

Han forteller om reisen hennes fra hun var skadet, til nå:

– Det er mye hardere å reise fra toppetasjen enn kroppen, mye verre for hodet. Men jeg vet at kommer det mer motgang, så kommer hun til å overvinne det også.

Mamma skal se bronsefinalen i Future Arena.

– Nora var så lei seg. Jeg fikk to minutter med henne. Det var ikke

så mye å prate om. Hun er voksen nå. Og de er flinke i leiren til å trøste hverandre og komme videre. Hun vet at vi er tilgjengelig, hvis hun trenger det, sier moren.

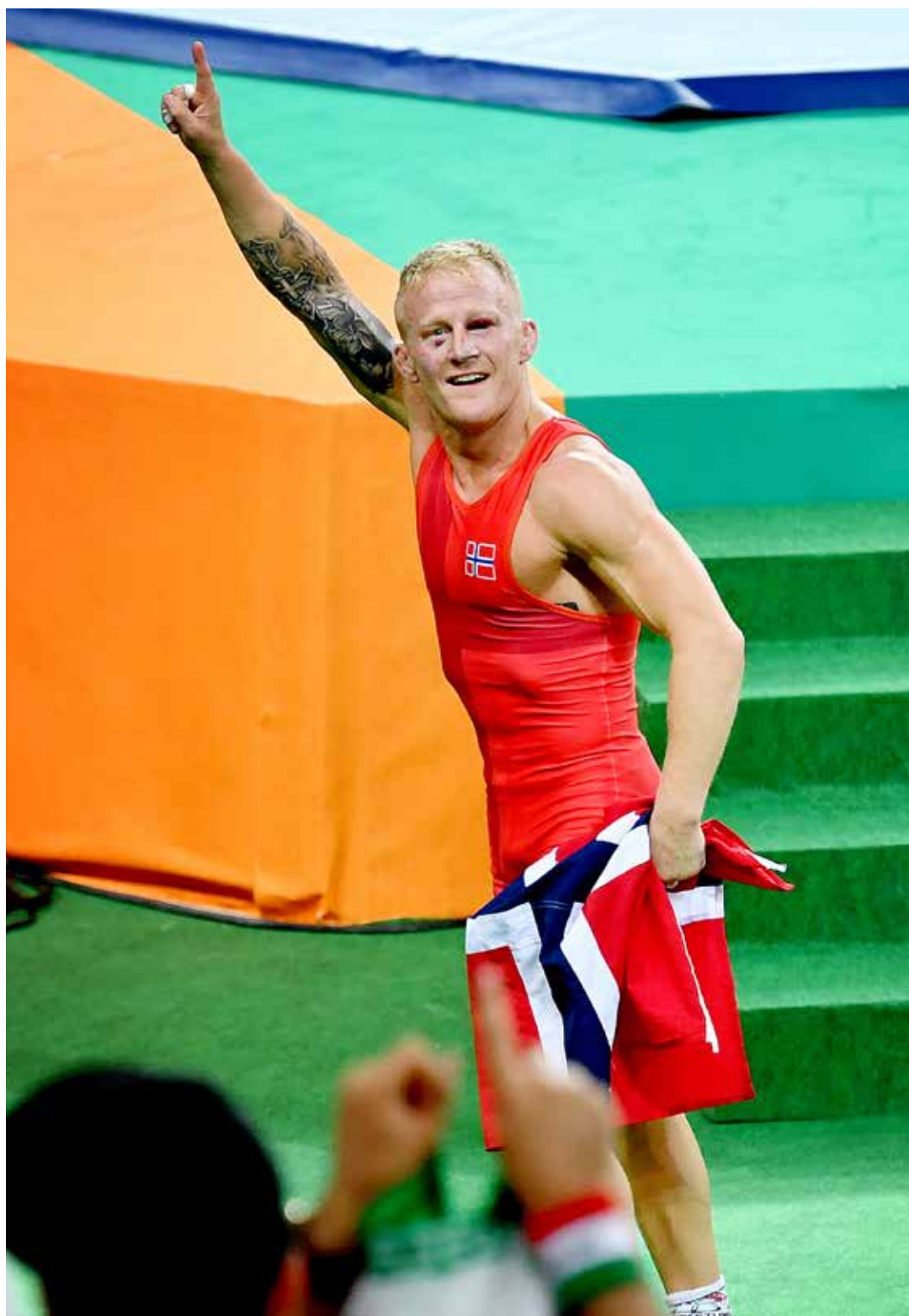
Meldingene fra leiren er at spillerne har snudd. Natten var fylt av mer gråt og lite søvn. Men en eventuell pallplass er da også noe.

– Men det er feil farge, sier Nora Mørk.

mette.bugge@aftenposten.no

Norge-Nederland kl. 16.30

BRONSEEDAN

OL-helten Stig-André Berge: ■ Vant for sin døde mamma ■ Lærer av Tufte og

RIO DE JANEIRO (VG) Stig-André Berge (33) jublet først hemningsløs. Så kom tårene og tankene. Og seiersdansen!

Bronsevinneren på Rios brytematte har hatt en veldig spesiell vei til suksessen og Norges tredje medalje i disse sommerlekene.

– Selvfølgelig var det sterke følelser da jeg sto på pallen, sier gårsdagens norske OL-helt når journalistene flokker seg om ham i intervjuonen.

Retten etter bronsekampen, med to blåveiser og en verkende kropp, kikket han litt opp og sa:

– Mamma, vi klarte målet!

I forkant av OL har Berge vært åpen om sin mors bortgang og viktigheten av å delta i OL i Rio. Moren, Anne Elisabeth Berge, døde av kreft umiddelbart etter at sønnen hadde deltatt i en konkurranse i Tyrkia. Det skjedde i februar. I vår kvalifiserte seg til OL for tredje gang i 159-kilosklassen. Hun var en av hans nærmeste støttespillere, også i hans mangeårige karriere som bryter. På armen har han en fersk tatovering til minne om henne.

Stolthet og ydmykhet

– Mamma er med meg. Vi har et slags felles mål, som jeg skal forsøke å gjennomføre. Her i Rio dreier det seg om å lykkes med det jeg har holdt på med i fire år. Jeg skal klare å holde fokus i seks minutter, sa Berge da VG møtte ham før konkur-

ransen.

Kanskje var det nettopp derfor hele bryte-Norge og etter hvert hele Norge jublet med bronsegutten i går kveld.

– Jeg føler stolthet og ydmykhet, sa han.

– Det er en utrolig følelse å stå på den pallen i OL. Jeg noter det skikkelig.

Stig-André Berge fortalte at han henter inspirasjon hos de beste norske toppidrettsutøverne. Blant annet Olaf Tufte og Martin Johnsrud Sundby.

– Martin kjører ræva av meg på møllen, men jeg lærer av det.

– Tufte tar bronse igjen. Han har hatt en vanvittig karriere, svarte han på Dagbladets spørsmål.

– Taktisk medalje

Berge legger ikke skjul på at han kanskje ikke er så veldig god teknisk, men til gjengjeld bedre trent og utholdende enn konkurrentene.

– Dette er en taktisk medalje, det er ikke pent i det hele tatt, sa han ærlig.

I bronsefinalen mot Rovenski Bajramov fra Aserbajdsjan ble det jevnt. Med ett

Ole Kristian Strøm

Rio2016

Øystein Jarisbo

Rio2016

FOTO Bjørn Delebekk

Rio2016

ISEN

BRØT UT I GLEDE: Trenerne Jimmy Alexander Lidberg (t.v.) og Fritz Aanes kastet seg om halsen på Stig-André Berge.

OL-FLOKA?
Stig-André Berge viste at han kan mer enn å bryte kort tid etter at OL-bronsen var sikret. Her danser 33-åringen foran publikum i en ellevill gledesrus.

Sundby ■ Har lyst til å satse mot 2020-OL

minutt og 20 sekunder igjen sto det 1-1, men da tiden var ute ble nordmannen tilkjent seieren fordi han tok det siste poenget i matchen. Da tok Berge til tårene, hentet det norske flagget, kysset samboeren og begynte å danse inne i hallen i Rio.

– Det har skjedd mange ganger i karrieren at jeg har ligget under, så jeg var ikke så bekymret da jeg lå under. Jeg vet at så lenge jeg holder tempoet mitt og bevegelsene i gang, så vet jeg at motstanderen «dør» når vi kommer mot slutten, sa Berge til det norske pressekorpsset.

Om han kunne ha vært i selve gullfinalen? Ja, mener Berge – hvis han hadde vært på den andre siden av trekningstablået. Det var han ikke. Og det ble bronse. Det var som en sei-

er for Stig-André Berge i går kveld.

Nå drar han på ferie med familie og venner til den brasilianske feriebyen Natal. – Det tar nok ikke så mange dager før jeg tar meg en løpetur på stranden...

Har mer å gi

Så er spørsmålet om han skal fortsette i fire år til, mot Tokyo-OL:

– Jeg har ikke stått på toppen av pallen ennå, så...

– Så det inspirerer til å fortsette, spør Aftenposten.

– Så lenge jeg føler at jeg ikke har gitt nok på brytematten, så kan jeg fortsette. Men det er mye som skal klaffe. Sponsorer, familie ... Jeg er 33 år, så det er kanskje på tide at jeg

blir litt mer egoist også.

Samtidig sier han:

– Det blir enten fire år til og OL – eller jeg gir meg.

Landslagstrener Jimmy Lidberg sier det sånn til VG:

– Jeg er slett ikke sikker på at dette var hans siste kamp. Kanskje finnes det en fortsettelse. Men han trenger tid til å tenke. Nå skal han får lov til å nyte bronzen.

Stig-André Berge sier at han kommer til å sende bronsemedaljen med Olympiatoppen til Norge, sånn at den ikke blir borte på Natal-ferie.

Og nå skal han slippe seg løs på matbordet:

– Jeg tipper at jeg nå er fem kilo over innveingsvekten på 59 kilo. Om to dager er jeg kanskje på 70 kilo.

Slike øyeblikk gjør OL magisk

► Endelig slo en norsk OL-outsider til. Og jubel-scenene blir ikke vakrere enn de Stig André Berge (33) leverte i Rio i går kveld.

Det er lett å bli historieløs, det siste er alltid det sterkeste, men har en norsk utøver noen sinne jublet mer intenst for en OL-bronse enn Berge?

Først et brøl, deretter et bakholdsangrep fra teamet hans inne i ringen i ren gledesrus før fansen fikk sitt i form av både knyttet neve og dansebevegelser.

Plassen på pallen betydde alt for 33-åringen fra Oslo. At varen ble levert med et par blåveiser i ansiktet og etter en prestasjon som hylles av fagekspertene, understreker bare storheten i øyeblikket.

Når han gir sin nylig avdøde mor æren for medaljen like etterpå, blir det hele ekstra sterkt.

Berge er symbolet på at det nytter ikke å gi opp. Etter å ha tapt første OL-kamp både i Beijing i 2008 og i London 2012, hadde det vært til å begripe om han ikke orket kjøret lenger. Ikke nok med det åpenbart tøffe treningshverdagen en bryter er nødt til å ha uten særlig inntekter eller berømmelse: Slankingen for å komme ned i riktig vektklasse gjør vondt, og det er en smerte han ofte må gjennom.

Se klippet med NRKs Nicolay Ramm, som lånte Berges svettedrakt på trening og presset ut 3,1 liter kroppsvæske i en beholder etterpå, og du ser kanskje tegningen.

Men Berge ville ikke bli en i noen øynes overoptimistisk utøver, som feilet da det gjaldt som mest. I stedet har han lagt ned nødvendige antall timer for å stille bedre forberedt denne sommeren – fysisk og mentalt.

Langs beinet hans er Muhammad Ali sitert: «Champions are not made in gyms, champions are made from something they have deep inside, passion, desire, dream».

I går tok Oslo-mannen ut styrke innefra og ut i evigheten.

Det skjedde etter en lang dag i brytehallen – med et turneringsoppsett som ikke er det mest intuitive i sportens verden. At Berges muligheter for bronse var avhengige av om hans overmann fra kvartfinalen ville vinne neste kamp, gjorde konkurransen uforutsigbar. At Berge måtte bryte en ekstra kvalifiseringsrunde sammenlignet med noen av rivalene, virket også spesielt. Og to bronsefinaler med to forskjellige tredje plasser i potten bryter med oppsettet i mange andre idretter.

Mens selve poengsystemet er litt vanskelig tilgjengelig gjennom TV-ruten, bortsett fra når bryterne får med seg motstanderen på en rulle.

At nordmannen virket sylskarp denne augustdagen, var imidlertid synlig fra første sekund.

På slutten av flere av kampene ga motstanderne regelrett opp før tiden av ute.

I selve bronsekampen beholdt nordmannen roen selv om han kom under 1-0, og måten han innbitt kontrollerte inn seieren de siste sekundene var nærmest rørende: Dette skulle ingen i verden ta fra ham, og så skjedde heller ikke. Berges evne til å forsvare en ledelse er rett og slett imponerende.

OL ble morsommere for oss nordmenn med det samme. Det er nemlig noe eget med medaljer i øvelser man har lave forventninger til; det er slikt som gjør OL magisk. Mens de norske romedal-jene i større grad var forventet, var Stig André Berges brytebronse mer overraskende.

Reprisen av Berges glede anbefales for alle. Sjelden er idrett vakrere.

**ØYVIND
BRENNÉ**

Svikten kom i forsvar

► RIO DE JANEIRO (VG) Analysen av hva som fratok Norge OL-gullet i håndball er enkel: Forsvarsspillet.

Ikke slik at alt det defensive har vært under båten her i Rio. Men i åpningskampen mot Brasil og semifinalen mot Russland sviktet det. Også mot Romania ble altfor mange dueller tapt. Selv om kampen ble vunnet.

I sine aller beste mesterskap har Norge styrt også spillet uten ball. Den rollen er det Frankrike som har hatt her i OL.

Meget godt norsk angrepsspill – ofte drømmehåndball – rettet nesten opp i de defensive problemene. Nora Mørk og Stine Bredal Oftedal har tatt et nytt steg og leverte sammen med Veronica Kristiansen og Heidi Løke angrepsspill som egentlig skulle holdt til gull. Godt assistert av kantene Camilla Herrem og Amanda Kurtovic.

I flertallet av OL-kampene har forsvarsspillet vært helt greit, men da russerne satte i gang med fart og presisjon ble de norske jentene hengende etter i forsvar. Avstandene ble for store og duellene for få. Thorir Hergeirsson prøvde de fleste defensive varianter for å stoppe Bobrovnikova og Dmitreva, men Norge ble likevel utspilt.

Kanskje bør landslagssjefen ha en mer offensiv variant på lager når Russland igjen er motstander – under EM i Helsingborg 9. desember.

Marit Malm Frafjord har kommet bra tilbake i landslaget, men er i forhold til motstandernes kvalitet ikke helt der hun var før skadene tok henne etter OL i 2012. Men hun har alle kvaliteter som skal til og det er fullt mulig å løfte dette frem mot EM i desember.

Veronica Kristiansen har også variert i midtforsvaret og trenger mer tid sammen med Frafjord. Mari Molid skulle ha vært Norges forsvarssjef, men slet tungt til å begynne med og har ikke truffet med mye OL. Faktisk har Emilie Hegh Arntzen vært vel så god de gangene hun har sluppet til.

Datteren til Henne Hegh har et klart potensial i både rekkevidde og forståelse av spillet. Hun kan bli et defensivt anker i fremtiden.

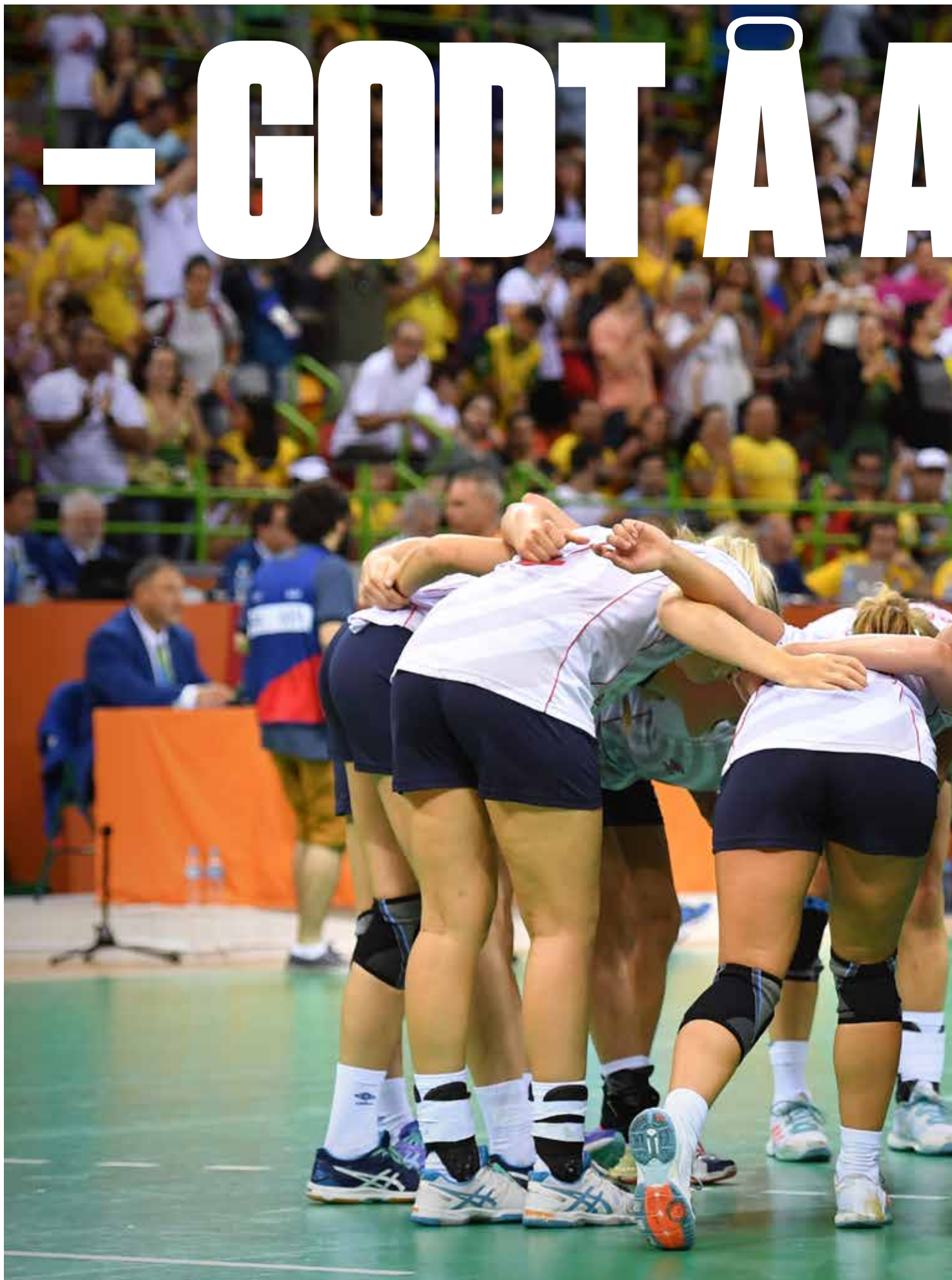
Ida Alstad har ofte kommet inn i forsvar og truffet motstanderen som en ilter bikkje. Men hun har ikke helt vært der i OL. Kari Aalvik Grimsbø må få soleklart godkjent for keeper-spillet i OL, men heller ikke hun var på hakket mot Russland og Brasil. Kollega Katrine Lunde har slitt mer enn hun har lykkes.

I snitt har antall baklengsmål økt fra 23,2 i VM til 25,6. Det er ingen alarmerende utvikling. Men utøver fokuset er det nok fort å sette hovedfokuset et sted:

På forsvarsspillet.

jostein.overvik@vg.no

SLO RING OM HERREM: Camilla Herrem jubler litt ekstra med lagvenninnene etter den forløsende seieren i bronsefinalen

RIO DE JANEIRO (VG) Etter et helt døgn med tårer jublet Camilla Herrem (29) for bronsemedalje i OL.

Hun var utrøstelig etter tapet mot Russland. 24 timer senere var det kjente smilet på plass igjen hos humørsprederen på landslaget.

Kantspilleren scoret på fire av fem skudd og hadde hele fem snappinger da Nederland ble slått 36-26 i bronsekampen i Rio.

Men tiden fra semifinalen og fram til Nederland-oppjøret var spesielt for Herrem.

– Tårene kom nesten hver gang noen ga meg en klem eller kom og sa

Herrem jublet vilt etter et døgn med tårer

noe til meg. Det skulle så lite til, forklarer hun til VG i intervjuonen i håndballarenaen.

– Jeg gikk en følelse av at jeg hadde blitt dumpet på direkten foran hele Norge. Det var tungt i brystet.

Herrem forteller om en voldsom støtte, ikke bare fra lagvenninner og andre norske utøvere og ledere, men også fra helt ukjente folk.

– Mange har sendt meg meldinger på Facebook og Instagram. Folk skjønner ikke hvor mye jeg setter pris på dette. Det har glett inn

med meldinger. Og familien har støttet meg.

Det var voldsomme følelser som kom fram etter at Camilla Herrem bommet på Norges siste skudd i semifinalen mot Russland. Om den lobben hadde gått inn, hadde Norge fortsatt kunnet gå til finalen.

Tenkte i sengen

Herrem snakket om at «jeg sviktet» og følte at hun hadde skylden for det norske tapet, mens lagvenninnene var klare på at dette var bare en isolert situasjon i kampen, at det var mange andre situasjoner også som kunne ha gått i Norges fordel – og ikke

Ole Kristian Strøm

FOTO Bjørn Delebekk

AVSLUTTE SLIK

mot Nederland.

minst snakket de om «vi vinner som et lag og taper som et lag».

Men for Herrem var det like vanskelig. – Jeg prøvde å forberede meg på Nederland-kampen ved å ligge i sengen og tenke på den nederlandske keeperen Tess Wester. Men så dukket lobben fra Russland-kampen opp i hodet.

Vil fortsette for Norge

Camilla Herrem gjorde en glitrende VM i desember og har også gjort et godt OL. Hun innrømmer at bronsemedaljene gjør godt.

– Det er godt å avslutte slik. Jeg var litt bekymret for kampen i dag. Som sagt var det tøft å komme seg opp igjen. Men når vi fikk den starten vi fikk, så var det ganske deilig.

– Fortsetter du på landslaget?

– Ja, så lenge jeg er motivert, så vil jeg det. Jeg har jo skrevet under toårs-kontrakt med Vardar allerede.

Herrem snakker om at landslaget må få ned antall baklengsmål.

– Det er noe vi må fokusere, og vi må bare trene på det.

E-post: ole.kristian.strom@vg.no

LYSTE TAP: Camilla Herrem var utroslig etter semifinaletapet mot Russland.

Foto: BJØRN S. DELEBEKK

LYSER SEIER: Ikke noe å si på vinnerviljen til Camilla Herrem i går. Her jubler hun med Heidi Løke.

TINA RØE SKAAR (22) mistet muligheten til å fighte om bronsemedaljen da hennes motstander i første kamp, regjerende OL-mester Milica Mandric (24), tapte kvartfinalen for Storbritannias verdensmester Bianca Walkden med 0-5 i +67-kilosklassen.

GUNN-RITA DAHLE FLESJÅ (43) var aldri i medaljekampen i terrengsyklingen i OL, og kom inn til en 10.-plass. Gullet gikk til svenske Jenny Riisveds.– Det ble et jevnt og greit løp, men jeg merket tidlig at jeg ikke hadde det ekstra råe giret i bakkene, sa Dahle Flesjå til NTB.

SUZANN PETTERSEN (35) avsluttet karrierens første OL-eventyr i med 10.-plass.– Jeg samler ikke akkurat på topp ti-plasser i OL. Sånn sett er det godt man ikke er for gammel i dette «gamet». I Tokyo om fire år stiller jeg til start, sier 35-åringen til NTB.